

Protokoll

KIRKEMØTET
1990

Bergen
28. okt. - 2. nov.

Det sjuende Kirkemøtet i Den norske kirke ble holdt i Bergen fra søndag 28. oktober til fredag 2. november 1990.

Møtets forhandlinger fant sted på Grand Hotel Terminus.

INNHOOLD

I.	ÅPNING AV KIRKEMØTET 1990	7
	1. Åpningsgudstjeneste	9
	2. Åpningsmøte	9
	3. Hovedforedraget	10
II.	KONSTITUERING	11
	1. Innkalling	13
	2. Valg av dirigentskap	13
	3. Sakslisten	13
	4. Valg av tellekorps	14
	5. Valg av valgkomite	14
	6. Valg av protokollkomite	14
	7. Valg av komiteledere	14
	8. Talerett	15
III.	SAKSLISTE	17
IV.	KOMITEINNSTILLINGER OG PLENUMSVEDTAK	21
	KM 1/90: Innstilling fra Protokollkomiteen	23
	KM 2/90: Valg og oppnevninger	25
	KM 3/90: Melding om Kirkerådets virksomhet 1989 og 1990	38
	KM 4/90: Melding om Mellomkirkelig Råds virksomhet 1989 og 1990	43
	KM 5/90: Rammeprogram for Kirkerådet 1991-94	48
	KM 6/90: Rammeprogram for Mellomkirkelig Råd 1991-94	57
	KM 7/90: Kyrkja sin økonomi	60
	KM 8/90: Særfond II - Kyrkjemøtet sine satsingsområde	69
	KM 9/90: Melding om tilsettinger	74
	KM 10/90: Tidfesting av Kyrkjemøtet 1992	77
	KM 11/90: Orienteringssaker	79
	- Bispemøtet 1990	
	- Rapport fra Det Lutherske Verdensforbunds 8. generalforsamling	
	- Årsmelding 1989 for Den norske Sjømannsmisjon - Norsk kirke i utlandet	
	- Den lokale kirkes ordning	
	KM 12/90: Gudstjenestefornyelse i Den norske kirke	82

KM 13/90:	Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke	97
KM 14/90:	Kirken og fangeomsorgen	104
KM 15/90:	Handlingsprogram for samisk kirkeliv	110
KM 16/90:	Utdanning og tjeneste	117
KM 17/90:	Det økumeniske tiåret - Kyrkjer i solidaritet med kvinner	122
KM 18/90:	Kirkemøtets forretningsorden	136
KM 19/90:	Liturgisaker	138
	a. Alternative preiketekster	
	b. Mindre liturgiske endringar	
KM 20/90:	Arbeidsveiledning	144
KM 21/90:	Opphevelse av foreldede lover	150
KM 22/90:	Endring av Mellomkirkelig Råds statutter	157
V.	DELTAKERE PÅ KIRKEMØTET 1990	161
VI.	KIRKEMØTET'S FASTE KOMITEER	167
VII.	ØVRIGE PROGRAMINNSLAG	173
VIII.	TALER, FOREDRAG OG HILSENER	177
IX.	GENERALDEBATTEN	201

I. ÅPNING AV KIRKEMØTET 1990

---

1. ÅPNINGSGUDSTJENESTE

Kirkemøtet 1990 ble åpnet med nattverd gudstjeneste i Domkirken søndag 28. oktober kl. 20:00.

Biskop Kristen Kyrre Bremer var predikant. Ellers medvirket domprost Halfdan T. Bondevik som liturg, domorganist Magnar Mangersnes ved orgelet, Helga Hjetland som tekstleser og Per Inge Almås og Sindre Eide som forsangere.

2. ÅPNINGSMØTE

Åpningssmøtet fant sted mandag 29. oktober fra kl. 09:00 i plenumssalen på Grand Hotel Terminus.

- Kirkerådets formann, Finn Olav Myhre, holdt åpningstalen (gjengitt på s. 179).
- Enok Bye, leder i Norges Frikirkeråd, holdt en hilsningsstale (gjengitt på s. 198).

Statsråd Eleonore Bjartveits annonserte hilsningsstale måtte utgå på grunn av inntrådt regjeringskrise.

Av innbudte gjester var følgende til stede på åpningssmøtet:

- Bjørn Roksand,
St. Nikolai ortodokse menighet
- Leif Erik Nilsen,
Frikirken
- Pastor Per Bråten,
Metodistkirken
- Enok Bye,
Norges Frikirkeråd
- Major Peder Refstie,
Frelsesarmeen
- Sokneprest Bernt Eidsvig,
Den katolske kirke
- Ivar Kaasa,
Misjonsforbundet
- Esther Kleve,
Vennenes Samfunn

3. HOVEDFOREDRAGET

Generalsekretær Irene Wenaas Holte, Norges KFUK/
KFUM, holdt hovedforedraget under Kirkemøtet mandag
formiddag.

Foredragets tema var "Kirken mot år 2000" (gjengitt
på s. 185).

*

II. KONSTITUERING

Konstituering av Kirkemøtet 1990 foregikk i plenum mandag formiddag.

Kirkerådets formann, Finn Olav Myhre, holdt åpningstale og ledet det konstituerende møte fram til dirigentskapet overtok. Formannens tale er gjengitt i Kap. VIII.

1. INNKALLING

Innkalling til Kirkemøtet 1990, vedlagt saksdokumenter, var sendt delegatene til forskriftsmessig tid.

Kirkemøtet hadde ikke merknader til innkallingen.

2. VALG AV DIRIGENTSKAP

Ved skriftlig avstemning ble følgende valgt som dirigenter:

- Fredrik Grønningsæter
Personlig varadirigent:
Gunnar Salomonsen
- Kristian Stendahl (Hoveddirigent)
Personlig varadirigent:
Olaf N. Myklatun
- Tone Thorp
Personlig varadirigent:
Målfrid Nordhaug

Dirigentskapet ble enstemmig valgt.

3. SAKSLISTEN

Per Arne Nilsen forelo på vegne av Tunsberg bispedømmeråd at Kirkemøtet tok opp behovet for en koordinering av arbeidet med den lokale kirkes ordning og arbeidet med ny kommunelov.

Dirigentskapet gav tilsagn om å vie saken oppmerksomhet i forbindelse med sak KM 11/90, pkt. d - Den lokale kirkes ordning.

Kirkerådet fremmet forslag om å sette en ny sak på sakslisten: Endring av Mellomkirkelig Råds statutter.

Forslaget ble vedtatt mot 2 stemmer.

4. VALG AV TELLEKORPS

Møtet gav sin tilslutning til følgende forslag til tellekorps:

- Oddvar Ripegutú - Hovedansvarlig
- Åge Bognø
- Jan Otto Langmoen
- Maja Osberg
- Dag Løkke

5. VALG AV VALGKOMITE

Ved skriftlig avstemning ble følgende valgt (varamedlemmer i parentes):

- Eldgrim Fossheim - Leder
(Marit Syrstad Stavne)
- Olav Øygard
(Kåre Sten Larsen)
- Inger-Johanne Torstad
(Knut Sellevold)
- Marit Torp
(Arve Lein)
- Irene Sandvik
(Anne Louise Tvester)

Nils Valde fikk én stemme som varamedlem, Kåre Sten Larsen fikk 2 stemmer som medlem, Olav Øygard 2 stemmer som varamedlem.

Komiteens sekretær: Johs. Lodberg

6. VALG AV PROTOKOLLKOMITE

Ved skriftlig avstemning ble følgende valgt:

- Gunvor Heiene - Leder
- John Tegnér
- Per Arne Nilsen

Varamedlem:

- Bodil Bø Oftestad

7. VALG AV KOMITELEDERE

Det fremlagte forslag til fordeling av medlemmene på komiteene ble vedtatt.

Ved skriftlig avstemning ble følgende valgt til komiteledere:

- Komite A: Gunnar Salomonsen
- Komite B: Ole D. Mjøs
- Komite C: Kari Ripegut
- Komite D: Annbjørg Eiksund Hesselberg
- Komite E: Lillian Rasmussen
- Komite F: Astrid Grude Eikseth

Valget var enstemmig.

8. TALERETT

Følgende ble gitt talerett:

- Kirkerådets direktør
- Ekspedisjonssjefen
i Kirkeavdelingen
- Lederen og
generalsekretæren
i Mellomkirkelig Råd
i saker som gjelder rådets arbeid
- Generalsekretæren
i Den norske Sjømannsmisjon
- Norsk kirke i utlandet
i saker som angår organisasjonen

*

III. SAKSLISTE

- HOVEDFOREDRAG: "KIRKEN MOT ÅR 2000"
- Sak KM 1/90: INNSTILLING FRA
PROTOKOLLMKOMITEEN
  - Sak KM 2/90: VALG OG OPPNEVNINGER
  - Sak KM 3/90: MELDING OM
KIRKERÅDET'S VIRKSOMHET
1989 OG 1990
  - Sak KM 4/90: MELDING OM
MELLOMKIRKELIG RÅD'S VIRKSOMHET
1989 OG 1990
  - Sak KM 5/90: RAMMEPROGRAM FOR
KIRKERÅDET 1991-94
  - Sak KM 6/90: RAMMEPROGRAM FOR
MELLOMKIRKELIG RÅD 1991-94
  - Sak KM 7/90: KYRKJA SIN ØKONOMI
  - Sak KM 8/90: SÆRFOND II
- KYRKJEMØTET
SINE SATSINGSOMRÅDE
  - Sak KM 9/90: MELDING OM TILSETTINGER
  - Sak KM 10/90: TIDFESTING AV
KYRKJEMØTET 1992
  - Sak KM 11/90: ORIENTERINGSSAKER
a) Bispemøtet 1990
b) Det Lutherske Verdensforbunds
generalforsamling 1990
c) Årsmelding for
Den norske Sjømannsmisjon
d) Den lokale kirkes ordning
  - Sak KM 12/90: GUDSTJENESTEFORNYELSE
I DEN NORSKE KIRKE
  - Sak KM 13/90: PLAN FOR DÅPSOPPLÆRING
I DEN NORSKE KIRKE
(1. gangs behandling)
  - Sak KM 14/90: KIRKEN OG FANGEOMSORGEN
  - Sak KM 15/90: HANDLINGSPROGRAM FOR
SAMISK KIRKELIV
  - Sak KM 16/90: UTDANNING OG TJENESTE
(2. gangs behandling)

- Sak KM 17/90: DET ØKUMENISKE TIÅRET
- KYRKJER I SOLIDARITET
MED KVINNER
- Sak KM 18/90: KIRKEMØTET'S FORRETNINGSORDEN
- Sak KM 19/90: LITURGISAKER
a) Mindre liturgiske endringer
b) Alternative preiketekster
for kyrkjeåret 1992-93
- Sak KM 20/90: ARBEIDSVEILEDNING
- Sak KM 21/90: OPPHEVELSE AV
FORELDEDE LOVER
- Sak KM 22/90: ENDRINGER AV
MELLOMKIRKELIG RÅD'S STATUTTER

*

IV. KOMITEINNSTILLINGER
OG
PLENUMSVEDTAK

Sak KM 1/90: INNSTILLING FRA
PROTOKOLLKOMITEEN

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 1.1 SAKSORIENTERING

Dokument 1.2 INNSTILLING FRA
PROTOKOLLKOMITEEN

INNSTILLING FRA
PROTOKOLLKOMITEEN:

Protokollkomiteen har gjennomgått vedtaksprotokollen fra Kirkemøtet 1989 og forhandlings- og vedtaksprotokollene for møtene i Kirkerådet og Kirkerådets arbeidsutvalg for tidsrommet november 1989 - september 1990.

Protokollkomiteen har gjennomgått vedtaksprotokollen for Kirkemøtet 1989 før utsendelse.

Komiteen har hatt 2 møter.

Protokollkomiteen har fått seg oversendt og forelagt sakslister samt forhandlings- og vedtaksprotokollene for Kirkerådets og Arbeidsutvalgets møter.

Sekretariatet har fulgt tilrettelagte arbeidsrutiner, og således gitt komiteen gode arbeidsmuligheter.

Protokollkomiteen har ingen merknader.

Protokollkomiteen mener at Kirkerådet har fulgt opp Kirkemøtets vedtak på en fullt tilfredsstillende måte.

Protokollkomiteen har også fått seg oversendt og forelagt sakslister og forhandlings- og vedtaksprotokoller for møter i Mellomkirkelig Råd for tidsrommet desember 1989 - august 1990.

Protokollkomiteen har ingen merknader.

Protokollkomiteen mener at Mellomkirkelig Råd har fulgt opp Kirkemøtets vedtak i de saker som vedrører Mellomkirkelig Råd på en fullt tilfredsstillende måte.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Kristian Stendahl

Ingen saksordfører var til stede, da Protokollkomiteens tre medlemmer ikke var blitt gjenvalgt som medlemmer av Kirkemøtet.

Dirigenten presenterte Protokollkomiteens innstilling.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

Protokollkomiteens innstilling tas til etterretning.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 2/90: VALG OG
OPPNEVNINGER

Valg og oppnevninger foreslått av Valgkomiteen:

- I Valg av Kirkerådet for perioden 1990-94 og formann for perioden 1990-92
- II Valg av representanter og vararepresentanter fra bispedømmene til Mellomkirkelig Råd for perioden 1990-94 og leder for perioden 1990-92
- III Oppnevning av medlemmer og varamedlemmer til Den norske kirkes lærenemnd for perioden 1991-94
- IV Oppnevning av medlemmer og varamedlemmer til styret for Særfond II for perioden 1991-94
- V Oppnevning av medlem og varamedlem til styret for Kirkens Landsfond for perioden 1991-94
- VI Oppnevning av representanter og vararepresentanter til representantskapet i Den norske Sjømannsmisjon for perioden 1991-93
- VII Oppnevning av representanter og personlige supplementer til Norsk Fellesråd av Evangeliske Trossamfunn for perioden 1991-94
- VIII Oppnevning av representanter og vararepresentanter til Nordisk Økumenisk Råd for perioden 1991-92
- IX Oppnevning av Kirkemøtets protokollkomite for perioden 1990-94

*

Stemmeavgivning og
opptelling

Til alle valg var det skriftlig stemmeavgivning.

Opptelling skjedde under ledelse av tellekorpsets leder Oddvar Ripegut.

Resultatet av avstemmingen er skriftlig overlevert møtets dirigentskap.

I Pkt. a:
Valg av medlemmer og varamedlemmer
til Kirkerådet for perioden 1990-94

Dokumenter:

- Saksorientering (Dokument 2.6) med Nominasjonskomiteens innstilling og forslag til kandidater
- Kirkemøtet - Lover og bestemmelser
- Kort presentasjon av Nominasjonskomiteens forslag på kandidater til Kirkerådet
- Valgkomiteens forslag til kandidatliste oppsatt i samsvar med Nominasjonskomiteens forslag (Dokument 2.14)
- Valgkomiteens presentasjon av kandidater til utfyllingsvalg for varamedlemmer
- Valgkomiteens forslag til kandidater til utfyllingsvalg (stemmeseddel)

Godkjenning og opptelling
av stemmesedlene

Av de 78 stemmesedlene som ble avgitt, var 10 av disse ikke i samsvar med valgreglene med hensyn til valg av 4 geistlige. Noen hadde stemt på 5 geistlige kandidater, andre på 3 geistlige kandidater. Noen stemmesedler hadde dermed fått en geistlig for mye, mens andre hadde fått en lek stemme for mye. Etter nærmere vurdering ble disse stemmesedlene godkjent. Dette skjedde ved at det ble kontrollert at alle bispedømmene hadde fått minst en stemme på de enkelte stemmesedler. Blant dem som var igjen, ble det ved loddtrekning strøket henholdsvis en geistlig eller en lek kirkelig stemme. Loddtrekningen ville ikke ha påvirket sammensetningen av Kirkerådet.

Varamedlem for lek kirkelig tilsatt
og lek tilsatt medlem

Det ble ved avstemningen innvalgt 2 leke kirkelig tilsatte fra bispedømmene. Som deres varamedlemmer var satt opp lekt varamedlem. Det ble pekt på at dersom begge disse fikk forfall til møte i Kirkerådet, ville det ikke være lek kirkelig tilsatt til stede i møtet. Etter en votering ble det vedtatt at § 1-5 i valgreglene skulle tolkes slik at

lek kirkelig tilsatt skulle ha lek kirkelig tilsatt som varamedlem, slik som for geistlig medlem (prestene).

Ved valget av medlemmer på fritt grunnlag ble det for lekt medlem valgt lek kirkelig tilsatt. Ut fra ovennevnte votering bestemte Valgkomiteen å fremme forslag på utfyllingsvalg, slik at det også ble lekt varamedlem for lekt medlem.

VALGRESULTAT

Stemmer

7	Kjell Håkon Andersen	(L)	
57	Jan-Martin Berentsen	(G)	
9	Arne Bergersen	(L)	Agder
27	Anne-Lise Brodtkorb	(G)	
57	Oddbjørn Evenshaug	(L)	
15	Gunvor Leknes Frøyland	(L)	Stavanger
70	Hilde Fylling	(LT)	Nord-Hålogaland
69	Nils Chr. Faarlund	(L)	Hamar
11	Berta Heitmann	(L)	Nord-Hålogaland
5	Ingunn Hellevik	(L)	Møre
12	Annbjørg E. Hesselberg	(L)	Nidaros
76	Magne T. Hjorthaug	(G)	Møre
12	Hans Olav Høivik	(L)	Hamar
3	Georg I. Johansen	(L)	Tunsberg
76	Kåre Sten Larsen	(G)	Tunsberg
7	Arve Lein	(L)	Sør-Hålogaland
74	Lillian Rasmussen	(L)	Sør-Hålogaland
70	Kari Ripegutu	(L)	Agder
72	Knut Risnes	(L)	Bjørgvin
62	Knut Sellevold	(LT)	Stavanger
19	Liv Asdahl Solberg	(LT)	
67	Kristian Stendahl	(L)	Nidaros
32	Tone Thorp	(L)	Oslo
12	Liv Tungesvik	(L)	Bjørgvin
49	Anne Louise Tveter	(L)	Oslo
76	Bjarne O. Weider	(G)	Borg
42	Gunn-Bjørg Wisløff	(L)	
3	Erik Aaraas	(L)	Borg

Utfyllingsvalg på lekt varamedlem for Oddjorn Evenshaug

64	Berit Bergsjø		
	Karstensen	(L)	
13	Øystein Kjøll	(L)	

SAMMENSETNING AV KIRKERÅDET

<u>Medlem</u>	<u>Varamedlem</u>	<u>Bispedømme</u>
Anne Louise Tvester	Tone Thorp	Oslo
Bjarne O. Weider	Helga Byfuglien	Borg
Nils Chr. Faarlund	Hans Olav Høivik	Hamar
Kåre Sten Larsen	Asle Dingstad	Tunsberg
Kari Ripegut	Arne Bergersen	Agder
Knut Sellevold	Helge Håvarsten	Stavanger
Knut Risnes	Liv Tungesvik	Bjergvin
Magne T. Hjorthaug	Birger Foseide	Møre
Kristian Stendahl	Annbjørg E. Hesselberg	Nidaros
Lillian Rasmussen	Arve Lein	S-Hålog.
Hilde Fylling	Laurits E. Pettersen	N-Hålog.
Jan-Martin Berentsen	Anne Lise Brodtkorb	
Oddbjørn Evenshaug	Berit Bergsjø Karstensen	
Gunn-Bjørg Wisløff	Kjell Håkon Andersen	

I Pkt. b:
Valg av Kirkerådets formann
for perioden 1990-92

Dokumenter:

- Saksorientering (Dokument 2.6) med Nominasjonskomiteens innstilling og forslag til kandidater
- Kirkemøtet - Lover og bestemmelser
- Kort presentasjon av Nominasjonskomiteens forslag på kandidater til Kirkerådet
- Valgkomiteens forslag til kandidatliste oppsatt i samsvar med Nominasjonskomiteens forslag (Dokument 2.14)

Valgkomiteens forslag til kandidater i alfabetisk rekkefølge:

- Oddbjørn Evenshaug (Uavhengig, Oslo)
- Knut Risnes (Bjergvin bispedømmeråd)

Det fremkom ikke andre forslag til kandidater.

Valgresultat

Det ble avgitt 78 stemmer.

- Oddbjørn Evenshaug 40 stemmer
- Knut Risnes 38 stemmer

Oddbjørn Evenshaug ble valgt til formann for perioden 1990-92.

II Pkt. a:

Valg av representanter og vararepresentanter til Mellomkirkelig Råd for perioden 1990-94

Dokumenter:

- Saksorientering (Dokument 2.7) med Nominasjonskomiteens innstilling og forslag til kandidater
- Kort presentasjon av nominerte kandidater til Mellomkirkelig Råd
- Statutter for Mellomkirkelig Råd
- Valgkomiteens forslag til kandidatliste (stemmeseddel)

KANDIDATER FRA BISPEDØMMENE

Valgresultat

Stemmedfordeling:	I	II	
Berge Furre	70	9	Oslo
Turid Barth Pettersen	9	70	Oslo
Anne Glennås	77	2	Borg
Halvor Aschjem	2	77	Borg
Ole Elias Holck	78	1	Hamar
Ellen Grete Lund	1	78	Hamar
Lars Ueland Kobro	77	2	Tunsberg
Randi Gilje	2	77	Tunsberg
Gro Line Gaudestad	77	2	Agder
Normann Udland	2	77	Agder
Ole Mattis Hetta	74	5	Stavanger
Mette Bagge	5	74	Stavanger
Halfdan T. Bondevik	74	5	Bjærgvin
Magli Økland	5	74	Bjærgvin
Gudmund Gjelsten	70	9	Møre
Anne-Lise Barlaup	9	70	Møre

Astrid Grude Eikseth	76	3	Nidaros
Steinar Bjerkestrand	3	76	Nidaros
Astrid Hareide	79	0	S-Hålogaland
Harald Horgen	0	79	S-Hålogaland
Per Oskar Kjølaas	79	0	N-Hålogaland
Villy Johnsen	0	79	N-Hålogaland

UAVHENGIGE KANDIDATER

Valgresultat

Sigrun Møgedal	78	1
Berit Lånke	1	78

- I = Stemmer som representant
II = Stemmer som vararepresentant

MELLOMKIRKELIG RÅD 1990-94

<u>Representant</u>	<u>Vararepresentant</u>	<u>Bispedømme</u>
Berge Furre	Turid Barth Pettersen	Oslo
Anne Glennås	Halvor Aschjem	Borg
Ole Elias Holck	Ellen Grete Lund	Hamar
Lars Ueland Kobro	Randi Gilje	Tunsberg
Gro Line Gaudestad	Normann Udland	Agder
Ole Mattis Hetta	Mette Bagge	Stavanger
Halfdan T. Bondevik	Magli Økland	Bjergvin
Gudmund Gjelsten	Anne-Lise Barlaup	Møre
Astrid Grude Eikseth	Steinar Bjerkestrand	Nidaros
Astrid Hareide	Harald Horgen	S-Hålogaland
Per Oskar Kjølaas	Villy Johnsen	N-Hålogaland
Sigrun Møgedal	Berit Lånke	Uavhengig

- II Pkt b:
Valg av Mellomkirkelig Råds leder
for perioden 1990-1992
-

Dokumenter:

- Saksorientering (Dokument 2.7) med Nominasjonskomiteens innstilling og forslag til kandidater
- Kort presentasjon av nominerte kandidater til Mellomkirkelig Råd
- Statutter for Mellomkirkelig Råd

- Valgkomiteens forslag til kandidatliste (stemmeseddel)

Valgkomiteens forslag:

- Sigrun Møgedal

Det ble avgitt 78 stemmer.

- Sigrun Møgedal 77 stemmer
- Halfdan T. Bondevik 1 stemme

Sigrun Møgedal ble valgt til leder.

III Oppnevning av medlemmer og varamedlemmer til Den norske kirkes lærenemnd for perioden 1991-1994

Dokumenter:

- Saksorientering med forslag til kandidater (Dokument 2.8)
- Valgkomiteens forslag til kandidater (stemmeseddel)

KANDIDATER

Teologisk sakkyndige

Medlem: Bjørn Sandvik
Varamedlem: Svein Granerud

Medlem: Astri Hauge
Varamedlem: Rosemarie Køhn

Leke medlemmer

Medlem: John Egil Bergem
Varamedlem: Svein Haanes

Medlem: Gunhild Hagesæther
Varamedlem: Heid Leganger-Krogstad

Medlem: Otto Krogseth
Varamedlem: Arthur Olav Sandved

Medlem: Gunn-Bjørg Wisløff
Varamedlem: Torunn Laupsa

Valgresultat

Det ble avgitt 77 stemmer.

Rosemarie Køhn fikk 74 stemmer som varamedlem.
Gunhild Hagesæther fikk 74 stemmer som medlem og
3 stemmer som varamedlem. Heid Leganger-Krogstad
fikk 74 stemmer som varamedlem og 3 stemmer som
medlem. De øvrige fikk 77 stemmer.

Ovennevnte ble valgt slik de er oppført i
kandidatlisten.

IV Oppnevning av medlemmer og varamedlemmer til styret for Særfond II for perioden 1991-94

Dokumenter:

- Saksorientering (Dokument 2.9)
- Valgkomiteens forslag til kandidater
(stemmeseddel)

KANDIDATER

Medlem: Kåre Moe - Leder
Varamedlem: Kirkerådets nestleder

Medlem: Ingjerd Fossanger Kulia
Varamedlem: Stig Birkeland

Medlem: Kirkerådets direktør
Varamedlem: Kirkerådets kontorsjef

Valgresultat

Det ble avgitt 77 stemmer.

Ingjerd Fossanger Kulia fikk 76 stemmer. Gunvor
Kongsvik fikk 1 stemme.

Ovennevnte ble valgt slik de er oppført på kandi-
datlisten.

V Oppnevning av medlem og varamedlem til styret for Kirkens Landsfond for perioden 1991-94

Dokumenter:

- Saksorientering (Dokument 2.10)
- Stortingsvedtak om Kirkens Landsfond
- Valgkomiteens forslag til kandidater (stemmeseddel)

KANDIDATER

Medlem: Kristian Stendahl
Varamedlem: Kari Ripetutu

Valgresultat

Det ble avgitt 77 stemmer for ovennevnte som ble valgt til Styret for Kirkens Landsfond 1991-94.

VI Oppnevning av representanter og vararepresentanter til representantskapet i Den norske Sjømannsmisjon for perioden 1991-94

Dokumenter:

- Saksorientering (Dokument 2.11)
- Valgkomiteens forslag til kandidater (stemmeseddel)

KANDIDATER

Representant: Ingunn Hellevik, Møre
Vararepresentant: Liv Tungesvik, Bjørgvin

Representant: Astrid Grude Eikseth, Nidaros
Vararepresentant: Arne Bergersen, Agder

Representant: Ole Elias Holck, Hamar
Vararepresentant: Oddmund Brundtland, Stavanger

Valgresultat

Det ble avgitt 77 stemmer.

Astrid Grude Eikseth fikk 73 stemmer som medlem og 3 stemmer som varamedlem. Arne Bergersen fikk 74 stemmer som varamedlem og 3 stemmer som medlem. Ole Elias Holck fikk 72 stemmer som medlem og 5 stemmer som varamedlem. Oddmund Brundtland fikk 72 stemmer varamedlem og 5 stemmer som medlem. Videre fikk Olaug Vedvik Torset en stemme som medlem.

Ovennevnte ble valgt slik de er oppført på kandidatlisten.

VII Oppnevning av representanter og personlige suppleanter til Norsk Fellesråd av Evangeliske Trossamfunn for perioden 1991-1994

Dokumenter:

- Saksorientering med forslag til kandidater fra Mellomkirkelig Råd (Dokument 2.12)
- Grunnregler for Norsk Fellesråd av Evangeliske Trossamfunn
- Valgkomiteens forslag til kandidatliste (stemmeseddel)

KANDIDATER

Representant: Elise Haugland Madsen
Vararepresentant: Marit Torp

Representant: Halvor Bergan
Vararepresentant: Lyder Verne

Representant: Sigrun Møgedal
Vararepresentant: Jorunn Kapstad

Representant: Solveig Fiske
Vararepresentant: Ellen Martha Blaasvær

Representant: Trond Bakkevig
Vararepresentant: Johs. Lodberg

Representant: Nils-Tore Andersen
Vararepresentant: Karl Gervin

Valgresultat

Det ble avgitt 79 stemmer.

Halvor Bergan fikk 78 stemmer som representant og 1 stemme som vararepresentant. Lyder Verne fikk 78 stemmer som vararepresentant og 1 stemme som representant. Solveig Fiske fikk 78 stemmer som representant og 1 stemme som vararepresentant. Ellen Martha Blaasvær fikk 78 stemmer som vararepresentant og 1 stemme som representant. Nils-Tore Andersen fikk 78 stemmer som representant og 1 stemme som vararepresentant. Karl Gervin fikk 78 stemmer som vararepresentant og 1 stemme som representant. De øvrige fikk 79 stemmer.

Ovennevnte er valgt slik som de er oppført på kandidatlisten.

VIII Oppnevning av representanter og vararepresentanter til Nordisk Økumenisk Råd for perioden 1991-92

Dokumenter:

- Saksorientering (Dokument 2.13)
- Stadgar før Nordiska Ekumeniska Rådet
- Valgkomiteens forslag til kandidater (stemmeseddel)

KANDIDATER

Representant: Even K. Fougner
Vararepresentant: Finn Wagle

Representant: Kirkerådets direktør
Vararepresentant: Mellomkirkelig Råds
generalsekretær

Valgresultat

Det ble avgitt 79 stemmer.

Even K. Fougner fikk 78 stemmer som representant og en stemme som vararepresentant. Finn Wagle fikk 78 stemmer som vararepresentant og 1 stemme som representant.

Ovennevnte ble valgt slik de er oppsatt på kandidatlisten.

IX Oppnevning av Kirkemøtets protokollkomite for perioden 1990-1994

Dokumenter:

- Saksorientering (Dokument 2.5)
- Retningslinjer for Protokollkomiteen
- Valgkomiteens forslag til kandidater

KANDIDATER

Medlemmer

- Gunvor Heiene, leder
- John Tegnér
- Per Arne Nilsen

Varamedlem

- Bodil Bø Oftestad

Valgresultat

Det ble avgitt 77 stemmer. 1 stemme ble vraket.

Ovennevnte ble valgt slik det er oppført på kandidatlisten.

GENERELLE KOMMENTARER:

Valgkomiteen vil peke på at reglene for valg til Kirkerådet må gjennomgås på nytt med tanke på revidering og forenkling.

En vil her særlig vise til § 1-2 hvor det står at kandidatlisten skal settes opp alfabetisk. Da alle bispedømmerådene skal være representert i Kirkerådet, ville det være enklere å stemme dersom kandidatebene var satt opp bispedømmevis, samt at de uavhengige kandidatene var satt til slutt. Dette ville gi en bedre oversikt når en skal krysse av for "... 10 leke, hvorav minst en skal være kirkelig tilsatt og 4 prester" .. (§ 1-3). Når det gjelder de problemer de nåværende regler kan føre til, viser vi til den orienteringen som er gitt i forbindelse med dette valget.

Komiteen vil videre vise til § 1-5 som er uklar. Det gjelder varamedlem til lekt kirkelig medlem og lekt medlem. Valgreglene bør endres slik at det klart fremgår at lekt medlem skal ha lekt varamedlem og lekt kirkelig tilsatt medlem skal ha lekt kirkelig tilsatt medlem, slik det er for de geistlige (prestene).

Vi vil også peke på at det bør fremgå av Forretningsordenen at det skal velges varamedlemmer der det er nødvendig. Når det gjelder Protokollkomiteen har vi funnet det nødvendig å fremme forslag om et varamedlem, slik at det er noen til å rykke opp dersom det er medlemmer som har forfall i 4-års perioden.

Komiteen vil også gjøre oppmerksom på at en del regler/statutter for oppnevning og valg ikke fremgår hvilket tidspunkt oppnevningen/valget gjelder for.

Til slutt vil vi peke på at det er flere organer som nominerer til oppnevninger og valg på Kirkemøtet. Her kan det forekomme at samme personene blir nominert til flere tillitsverv, uten at en er oppmerksom på det. Før sakspapirene til Kirkemøtet sendes ut, bør Kirkerådet så langt det er mulig sikre at tillitsvervene fordeles på ulike personer.

*

Sak KM 3/90: MELDING OM
KIRKERÅDET'S VIRKSOMHET
1989 OG 1990

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

- Dokument 3.1 SAKSORIENTERING
- Dokument 3.2 ÅRSMELDING 1989
KIRKERÅDET
- Dokument 3.3 REGNSKAP OG
REVISJONSBERETNING 1989
KIRKERÅDET
- Dokument 3.4 RAPPORT OM
KIRKERÅDET'S VIRKSOMHET
JANUAR - SEPTEMBER 1990

INNSTILLING FRA KOMITE E:

Komiteens merknader

Komite E har drøftet Kirkerådets virksomhet i perioden januar 1989 - september 1990. Drøftelsene har skjedd med utgangspunkt i de foreliggende dokumenter og vurderinger av virksomheten foretatt av de øvrige komiteer i Kirkemøtet.

Komiteen har drøftet de fremlagte regnskaper for 1989. Komiteen noterer at Kirkerådets økonomiske situasjon fortsatt er bekymringsfull, idet det reelle underskudd på den totale virksomhet var ca. kr. 59.000.- i 1989. Dette til tross for at det i årets to siste måneder ble lagt et lokk på utgiftene.

Komiteen understreker i denne sammenheng behovet for en nøktern budsjettering og bedre budsjett disiplin. Komiteen er orientert om de tiltak som er satt i verk av administrasjonen for å sikre bedre løpende styring av Kirkerådets økonomi.

Komiteen vil berømme Kirkerådet og sekretariatet for det omfattende arbeidet som er nedlagt i perioden på tross av begrensede ressurser. Det er utført et solid utred-

ningsarbeid, og Kirkemøtet har vært meget tilfredsstillende tilrettelagt.

Komiteen vil uttrykke sin glede over det arbeidet som er gjort med sikte på å styrke kirkens indre liv. Spesielt vil en nevne arbeidet med fornyelse av gudstjenesten, samt evangeliseringsprogrammet "Snakk om det". Her har en på forbilledlig måte knyttet an til annen virksomhet på norsk kirkemark.

I forbindelse med den omfattende aktivitet på sentralplanet etterlyser komiteen en kritisk gjennomgang av samspillet mellom kirkens sentralplan og menighetsrådene.

Komiteen anbefaler Kirkerådet å vurdere hvorvidt bispedømmerådene her bør spille en viktigere rolle og ivareta mer av formidlingen mellom sentral- og lokalplanet i kirken.

Komiteen registrerer at et nødvendig arbeid for å avklare forholdet mellom embete og råd på ulike plan i kirken ikke er ført videre. Komiteen vil spesielt trekke fram behovet for å avklare Bispemøtets plass i forhold til Kirkemøtet og de valgte råd.

Komiteen er glad for at saksmengden på de siste Kirkemøter er redusert i forhold til tidligere år. Likevel mener komiteen at det fortsatt er for stor avstand mellom saksmengde og muligheter for oppfølging i periodene mellom Kirkemøtene.

Komiteen mener det er grunn til å vurdere ressursbruken som påføres Kirkerådet og sekretariatet i forbindelse med forberedelsen av årlige Kirkemøter med så omfattende sakskart.

Komiteen ber Kirkerådet vurdere saksmengden og Kirkemøtenes hyppighet i forhold til hverandre med sikte på mer tilfredsstillende oppfølging.

Et sentralt trekk ved Årsmelding og Rapport er konstateringer av knapphet på personellmessige og økonomiske ressurser i sekretariatet. I denne sammenhengen vil komiteen understreke at Kirkerådets arbeidsprogram må fastsettes på en slik måte at det blir bedre samsvar mellom oppgaver og tilgjengelige ressurser.

Komiteen vil også sette spørsmålsteget ved virkningene av at viktige saker reises og utredes fra kirkens side hvert år, uten at man har muligheter til reell oppfølging.

De enkelte komiteers mer spesifikke merknader til eget fagområde er som følger:

Komite A

Komiteen anser at "Kontaktforum for evangelisering" har gjort et godt arbeid, og har nådd bredt ut i menighetene. Når "Kontaktforum for evangelisering" opphører, er det nødvendig at Kirkerådet fortsatt prioriterer dette satsingsområdet.

Komite B

Som Årsmeldingen viser, har Kirkerådet ivaretatt de aller fleste sakene på en god og tilfredsstillende måte. Ressursknappheten har imidlertid vanskeliggjort arbeidet så vel i sekretariatet som i de faglige råd og utvalg. Våre synspunkt må forstås ut fra disse forhold.

Vi sier oss lei for at:

- Fremdriften av saken med kirkeforskningen er svakt ivaretatt
- Støttesenteret for mishandlede kvinner ikke er realisert

På den annen side må ressursknappheten resultere i en strammere prioritering av saker også gjennom Kirkemøtet.

Vi beklager sterkt den behandling Kirke- og kulturdepartementet har gitt av saken "Ordinasjon av ikke-teologer". Vi ber Kirkerådet fortsatt være pådriver i denne saken ut fra vedtaket som ble fattet under Kirkemøtet 1989.

Komite C

Komite C vil takke for Kirkerådets årsmelding 1989 og gi honnør for det positive og vel prioriterte arbeid som er utført med meget knappe ressurser.

Komite C vil dessuten bemerke følgende:

- Kirkens diakoni- og samfunnsråd er inndelt i 3 utvalg. Det bør fremgå hvilke medlemmer som sitter i de ulike utvalg.
- Prosjektet "Samtale og sjelesorg for mishandlede kvinner" har ikke blitt videreført slik som forutsatt i sak KM 9/86. Denne sene saksgangen skyldes forhold som Kirkerådet ikke har herredømme over.

Komite D

Komite D har ikke kommet med noen merknader.

Komite E

Komiteen er glad for at Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon er etablert og for den avlastningen dette innebærer for Kirkerådet.

Komiteen registrerer samtidig at arbeidsbelastningen i Kirkerådets personal- og organisasjonsavdeling har vært spesielt bekymringsfull og at Årsmeldingen omtaler arbeidsprogrammet for Personal og utdanning i 1989 "som generelt sett ... noe ... for ambisiøst i forhold til tilgjengelige ressurser".

Kirkerådet har totalt et dokumentert behov for 21 stillinger. Komiteen registrerer at Stortinget har hjemlet 19 1/2 stillinger, mens det er bevilget midler til 17. Komiteen beklager de begrensninger av Kirkerådets arbeid og de menneskelige belastningene som dette forholdet innebærer.

Komiteen uttrykker sin fulle støtte til Kirkerådets og sekretariatets arbeid for å få bevilget midler til de hjemlede stillinger.

På bakgrunn av det omfattende arbeid som er utført i forbindelse med utredningen om ordinasjon av ikke-teologer, vil komiteen beklage at departementet ennå ikke har kommet videre med saken.

Komite F

- Komiteen sier seg glad for at den engelske hovedbrosjyren om Den norske kirke, "The Church of Norway" er utgitt. Denne meget representative trykksaken vil være verdifull i Den norske kirkes kontakt med andre kirkesamfunn.
- Komiteen ser det som verdifullt at bladet "Kirke-Aktuelt" i så stor grad skriver om økumeniske og internasjonale saker.
- Komiteen ser det som ønskelig at "Kirke-Aktuelt" gis en større spredning i vår kirke.

*

Komiteen vil gi anerkjennelse til Kirkerådets sekretariat for stor innsats og for evnen til å tøye tilgjengelige ressurser langt.

Komiteen vil samtidig peke på Kirkemøtets ansvar for en bedre balanse mellom vedtatte arbeidsoppgaver og de ressurser som stilles til disposisjon for å løse disse.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet tar Kirkerådets årsmelding for 1989 og rapporten om virksomheten for januar - september 1990 til etterretning.
2. Kirkemøtet godkjenner de fremlagte regnskaper for 1989 med revisjonsberetning.
3. Kirkemøtet takker Kirkerådet og dets sekretariat for godt utført arbeid i 1989 og 1990.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Fredrik Grønningsæter
Saksordfører: Irene Sandvik

Følgende hadde ordet:

Irene Sandvik, Ole D. Mjøs, Per Lønning, Finn Olav Myhre.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

---

1. Kirkemøtet tar Kirkerådets årsmelding for 1989 og rapporten om virksomheten for januar - september 1990 til etterretning.
2. Kirkemøtet godkjenner de fremlagte regnskaper for 1989 med revisjonsberetning.
3. Kirkemøtet takker Kirkerådet og dets sekretariat for godt utført arbeid i 1989 og 1990.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 4/90: MELDING OM
MELLOMKIRKELIG RÅD's
VIRKSOMHET 1989 OG 1990

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

- Dokument 4.1 SAKSORIENTERING
- Dokument 4.2 ÅRSMELDING FOR
MELLOMKIRKELIG RÅD 1989
- Dokument 4.3 REGNSKAP OG
REVISJONSBERETNING FOR
MELLOMKIRKELIG RÅD 1989
- Dokument 4.4 RAPPORT OM
MELLOMKIRKELIG RÅD's VIRKSOMHET
JANUAR - OKTOBER 1989

INNSTILLING FRA KOMITE F:

- I Komiteen takker Mellomkirkelig Råd for dets engasjement i økumeniske og internasjonale spørsmål og for det omfattende arbeid rådet har utført på dette område i 1989.
- II Årsmelding for Mellomkirkelig Råd 1989
og Rapport om arbeidet i Mellomkirkelig Råd
januar - oktober 1990

Komiteen har fått seg forelagt Årsmelding for Mellomkirkelig Råd 1989 og Rapport for tidsrommet januar - oktober 1990.

Merknader fra komite F

- Ved slutten av 1980-årene kan vi konstatere at dette tiår på mange måter har vært et internasjonaliseringens tiår for Den norske kirke. Kontakt og samarbeid med andre kirker både nasjonalt og internasjonalt er blitt bygget ut og styrket. Dette er en meget gledelig utvikling som vi håper vil fortsette også i 1990-årene.
- Komiteen er glad for at Norsk Teologisk Samtale-

leforum har kunnet samle seg om erklæringen "Vi tror på en Gud". Denne erklæringen representerer et viktig skritt på veien mot større kirkeleg enhet i Norge. I denne sammenheng vil komiteen uttrykke ønske om at dette arbeidet må komme inn i mer forpliktende former i rammen av et bredt sammensatt felleskirkeleg råd i vårt land.

- Komiteen vil løfte fram Mellomkirkeleg Råds arbeid for menneskerettighetene i det internasjonale samfunn. Rådet bidrar til å holde oppe en våken samvittighet på dette felt i vår kirke.
- Komiteen har drøftet Mellomkirkeleg Råds kontakter med kirken i Øst-Europa før og etter de store endringene som er skjedd de siste år. Komiteen er glad for de kontakter som Mellomkirkeleg Råd gjennom årene har opprettet med kirkene i øst og derigjennom også med menighetene der. Vi har også notert at Mellomkirkeleg Råd ved en rekke anledninger har tatt initiativ til fordel for forfulgte personer og kirker, og for et internasjonalt avtaleverk som kunne sikre religionsfrihet. På grunn av mange sakers følsomme karakter kunne ikke Rådet alltid formidle åpen informasjon om de initiativ som ble tatt. Vi erkjenner dette dilemma og vil i likhet med Rådet selv beklage at ikke mer av Rådets arbeid kunne gjøres kjent. I ettertid er det ikke vanskelig å se at mer kunne vært gjort og sagt. Komiteen håper at Rådet vil opprettholde forbindelser med kirkene i øst bl.a. ved utvekslingsprogrammer og stimulering og koordinering av kontakt fra menighet til menighet.
- Komiteen vil uttrykke støtte til Rådets sterke engasjement for et fritt Sør-Afrika. Komiteen vil understreke at presset mot de sør-afrikanske myndigheter i retning radikale reformer må opprettholdes i den avgjørende situasjon som landet nå står i.
- Komiteen er glad for Rådets prioritering av miljøsaken, som bl.a. kom til uttrykk i forbindelse med den internasjonale Bergenskonferansen i mai 1990. Dette engasjementet er en oppfølging av Kirkemøtets vedtak i 1989: "Vern om skaperverket".
- Komiteen vil understreke at det økumeniske arbeid i Norge må få større oppslutning også blant ungdom. For Den norske kirkes vedkommende vil det være ønskelig at alle bispedømmeråd tar

ansvar for å engasjere ungdom i økumenisk virksomhet.

III Regnskap for Mellomkirkelig Råd 1989

Komiteen har fått seg forelagt Mellomkirkelig Råds regnskap for 1989 sammen med kommentarer og revisjonsberetning.

Komiteens merknad

- Ut fra Rådets omfattende oppgaver vil komiteen peke på at de statlige bevilgningene fortsatt ikke er tilstrekkelige til at Den norske kirke kan oppfylle de forventede forpliktelser i form av kontingenter til de internasjonale kirkelige organer.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet godkjenner Mellomkirkelig Råds årsmelding for 1989.
2. Kirkemøtet godkjenner Mellomkirkelig Råds regnskap for 1989.
3. Kirkemøtet vil sterkt beklage at de statlige bevilgningene fortsatt ikke er tilstrekkelige til at Den norske kirke kan oppfylle de forventede forpliktelser i form av kontingenter til de internasjonale kirkelige organer.
4. Kirkemøtet tar til orientering tilleggsrapporten om Mellomkirkelig Råds virksomhet for januar - oktober 1990.
5. I forbindelse med behandlingen av Mellomkirkelig Råds virksomhet vil Kirkemøtet uttale:

Kirkemøtet er glad for Mellomkirkelig Råds engasjement for flyktninger og asylsøkere. Vi vil i denne sammenheng peke på at jøder som nå finner å måtte reise fra Sovjetunionen, ikke blir innvilget oppholdstillatelse i Norge. Som nordmenn kan vi ikke annet enn å være skamfulle over slike avslag. Igjen blir vi minnet om at vår grunnlov en gang forbød jøder å slippe inn i vårt land, og at jøder som i mellomkrigstiden flyktet fra nasistenes overgrep hadde store vanskeligheter med å få opphold i Norge. Det må være en nasjonal oppgave sammen med hele det internasjonale samfunn å ta imot jøder på flukt fra Sovjetunionen. På den måten markerer vi at vårt land er åpent for jøder som søker et sted hvor de

kan leve i trygghet. Vi er alle kjent med antise-
mittismens forferdelige konsekvenser. Vi må ikke
enda en gang undervurdere den fare som antisemittis-
men representerer for jøders liv og helse.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Fredrik Grønningsæter
Saksordfører: Bjørn Bue

Følgende hadde ordet:

Bjørn Bue, Ole D. Mjøs, Gunnar Salomonsen, Kristen Kyrre
Bremer, Per Voksø, Berge Furre, Per Lønning, Trond
Bakkevig.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

---

1. Kirkemøtet godkjenner Mellomkirkelig Råds årsmelding for 1989.
2. Kirkemøtet godkjenner Mellomkirkelig Råds regnskap for 1989.
3. Kirkemøtet vil sterkt beklage at de statlige bevilgningene fortsatt ikke er tilstrekkelige til at Den norske kirke kan oppfylle de forventede forpliktelser i form av kontingenter til de internasjonale kirkelige organer.
4. Kirkemøtet tar til orientering tilleggsrapporten om Mellomkirkelig Råds virksomhet for januar - oktober 1990.
5. I forbindelse med behandlingen av Mellomkirkelig Råds virksomhet vil Kirkemøtet uttale:

Kirkemøtet er glad for Mellomkirkelig Råds engasjement for flyktinger og asylsøkere. Vi vil i denne sammenheng peke på at jøder som nå finner å måtte reise fra Sovjetunionen, ikke blir innvilget oppholdstillatelse i Norge. Som nordmenn kan vi ikke annet enn å være skamfulle over slike avslag. Igjen blir vi minnet om at vår grunnlov en gang forbød jøder å slippe inn i vårt land, og at jøder som i mellomkrigstiden flyktet fra nasistenes overgrep hadde store vanskeligheter med å få opphold i Norge. Det

må være en nasjonal oppgave sammen med hele det internasjonale samfunn å ta imot jøder på flukt fra Sovjetunionen. På den måten markerer vi at vårt land er åpent for jøder som søker et sted hvor de kan leve i trygghet. Vi er alle kjent med antisemittismens forferdelige konsekvenser. Vi må ikke enda en gang undervurdere den fare som antisemittismen representerer for jøders liv og helse.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 5/90: RAMMEPROGRAM FOR
KIRKERÅDET 1991-94

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 5.1 SAKSORIENTERING

Dokument 5.2 "RAMMEPROGRAM
FOR KIRKERÅDET 1991-94"

INNSTILLING FRA KOMITE E:

Saksorientering

Kirkemøtet gjorde i 1985 vedtak om at Kirkerådet hvert år skal legge fram for Kirkemøtet et rullerende ramme-program for de kommende 4 år (sak KM 18/85).

Det er i henhold til dette vedtak utarbeidet forslag til rammeprogram for Kirkerådet for kommende 4-års periode.

Kirkerådet har vedtatt følgende overordnede mål for sin virksomhet:

Kirkerådet skal på vegne av Kirkemøtet løse felles kirkelige oppgaver, bidra til å styrke livet i menighetene og fremme samarbeidet i Den norske kirke, slik at kirken kan fungere som en bekjennende og misjonerende folkekirke.

Delmålene for de ulike hovedarbeidsfelter er gjengitt i innledningen til de respektive komiteers kommentarer.

De enkelte komiteers merknader er gjengitt nedenfor.

Generelle kommentarer

Komiteen takker Kirkerådet for et gjennomarbeidet og godt rammeprogram, og vil presisere at programmet ikke må oppfattes som et prioritert arbeidsprogram for perioden 1991-94. Kirkerådet vil måtte foreta sine prioriteringer ut fra både rammeprogrammet og de øvrige vedtak i Kirkemøtet, og samtidig vurdere disse i forhold

til den foreliggende budsjettsituasjon og de eksisterende personalressurser.

Komiteen mener at Rammeprogrammets hovedmål (for de seks arbeidsområdene, side 8) bør formuleres som ønskede resultater, ikke som midler eller tiltak for å oppnå disse.

Komite B vil uttrykke stor glede og anerkjennelse for det rammeplanarbeid Kirkerådet med sin stab har utført.

Komite D er svært tilfreds med hvorledes Kirkerådet har formulert sin egen selvforståelse (Kap. I, s. 5-7).

Sekretariatet beskrives som Kirkerådets viktigste redskap (Kap. I, s. 7). Dette er komite D enig i, men vil påpeke at bispedømmerådene og deres sekretariater må ses som medspillere i Kirkerådets arbeid med å realisere sin målsetting.

På bakgrunn av merknadene ovenfor mener komite D at Kirkerådets forhold til bispedømmerådene bør synliggjøres noe bedre i Kirkerådets rammeprogram.

Komite A mener at Rammeprogrammet for Kirkerådet favner for vidt og inkluderer mange oppgaver som hører hjemme på regionalt og lokalt plan i kirken. Denne uklarheten med hensyn til hvem som gjør hva og hvem som har ansvar for hva, må avklares. Komiteen ber om at Kirkerådet i samarbeid med bispedømmerådene avklarer denne innbyrdes oppgave- og ansvarsfordeling.

Komite E vil i likhet med noen av kommentarene ovenfor understreke viktigheten av at forholdet mellom Kirkerådet og bispedømmerådene avklares ytterligere, særlig med tanke på kontakten overfor menighetene.

Komiteen vil peke på at i fremtiden bør rammeprogram og langtidsbudsjett sammenholdes.

Enkelte prosjekter

Kirkemøtets komiteer har nedenfor gitt kommentarer til enkelte prosjekter innenfor sine respektive fagområder. En komite (C) har også gitt kommentarer til to andre arbeidsfelter.

Komite E vil spesielt uttrykke støtte til komite A's ønske om at Norsk Salmebok får økt benyttelse i hjem og skole, og er enig i at et salmeboktillegg ikke utgis i denne perioden (A2, s. 14). Komiteen støtter også komite C's forslag om å stimulere fornyelsesarbeid når det gjelder salmeskatten (A2, s. 14).

Merknader fra
de enkelte komiteer

FELLESOPPGAVER

Komite C foreslår at nytt strekpunkt føyes til under punkt 2, s. 10:

- Følger opp Kirkemøtets vedtak om satsingsområder under Særfond II:
  - a) Gudstjenestefornyelse
  - b) Lederskap i menigheten
  - c) Kirkeforskning

Komite A anfører til pkt. 5, strekpunkt 3, s. 11:

Et medlem i komiteen ønsker ikke å prioritere Norske Kirkedager i 1993.

Komite F understreker viktigheten av at Kirkerådet søker "å ivareta folkekirkenes ønsker og behov i forbindelse med utviklingen på mediasektoren (TV 2) og innenfor informasjonsteknologien (data)". (Pkt. 5, strekpunkt 7, s. 12)

GUDSTJENESTELIV OG EVANGELISERING

Kirkerådet skal arbeide for et levende gudstjenesteliv, evangeliserende virksomhet og misjonsengasjement i Den norske kirke.

Merknader fra
Komite A

Komiteen savner det kirkemusikalske arbeid i Rammeprogrammet. Arbeidsområdet ble drøftet som sak KM 14/85. Komiteen ber Kirkerådet drøfte med utdanningsinstitusjonene og bispedømmerådene hvordan det kirkemusikalske arbeid kan bli en integrert del av arbeidet for et levende gudstjenesteliv.

Komiteen gjør oppmerksom på at de følgende punkter refererer seg både til Rammeprogrammet og Årsmeldingen:

Arbeidet med gudstjenestelivet og de liturgiske reformer bør være en kontinuerlig prosess. Komiteen vil derfor frarå at liturgiene gis ut i bokform. Da vil kirken være bundet i lang tid. Komiteen har inntrykk av at

ringpermene som nå brukes, fungerer godt. Det er også nødvendig å påpeke at nyanskaffelser av de liturgiske bøker er en betydelig utgift for det enkelte menighetsråd. Kirkerådet bes anmode styret for Verbum Forlag å revurdere vedtaket om trykking av de liturgiske bøker. Komiteen ønsker at de gudstjenestelige og kirkelige ordninger fortsatt gis ut med en utførelse som gjør det mulig å skifte ut enkeltark ved liturgiske endringer.

Komiteen har merket seg overføring av liturgimyndighet fra departementet til Kirkemøtet i statsråd 26.oktober 1990. Som en konsekvens av dette bør strukturen på det liturgiske arbeid gjennomgås på nytt. Det faglige arbeid med liturgi må sikres. Komiteen ser det naturlig at Liturgisk Utvalg blir en del av det faglige råd på feltet.

Gudstjenesteliv og evangelisering må ses sammen. Derfor bør det samlede ansvar for arbeid med gudstjenesteliv og evangelisering fortsatt høre inn under ett råd.

Det må fortsatt legges vekt på videreføring av samarbeidet i Menighetenes Misjonsengasjement. Målet er at misjon skal være en naturlig del av helheten. Det er derfor viktig å utvide og tydeliggjøre samarbeidet mellom menighet og organisasjon på lokalplanet. Samtidig bør prestene gis hjelp til å ha misjonsperspektivet med gjennom hele kirkeåret.

Prioritering:

Komiteen ønsker at arbeidet med å få Norsk Salmebok i bruk både i skolene og i hjemmene prioriteres. Komiteen anser dette som viktigere enn å utgi et tillegg til salmeboken i denne perioden. (A2, s. 14)

Merknader fra Komite C

Under A2 strykes annet strekpunkt, s. 14.

Forslag til nytt strekpunkt:

- Stimulere utviklings- og fornyelsesarbeid når det gjelder kirkens salmeskatt.

Ett medlem stemte mot dette forslaget.

Under A4, annet strekpunkt, side 14 ble følgende forandring foreslått i komiteen:

- Å medvirke til at misjonsengasjementet kommer til

uttrykk i menigheten og dens gudstjenesteliv. I denne sammenheng bør Bispemøtets forslag om at en del av kirkeåret gjøres til en fast misjonstid vurderes som ett element.

8 medlemmer stemte for dette forslaget,
6 medlemmer stemte for Kirkerådets forslag.

UNDERVISNING

Opplæring til tro og liv, og styrke dåps- og voksenopplæringen i Den norske kirke.

Merknader fra Komite B

1. Vi er takknemlig for at fullføringen av dåpsopplæringsplanen og arbeidet med innføringen av denne har fått nødvendig tyngde og prioritet.
2. Vi vil be Kirkerådet ivareta at informasjons- og undervisningsmateriellet som utvikles i tilknytning til dåpsopplæringsplanen utkommer på så vel bokmål som nynorsk og samisk.

Merknader fra Komite C

Komite C vil peke på at Rammeprogrammet også bør fokusere samarbeid med barnehage og skole når det gjelder opplæring til tro og liv.

På side 15 foreslås et nytt delmål under B2:

- Legge til rette for et planmessig samarbeid med barnehage og skole.

Dette kan skje ved:

- Å stimulere til barnehage- og skolegudstjeneste.
- Å arbeide for å utvikle materiell til fellesoppgaver for kirke og barnehage/skole, bl.a. i samarbeid med IKO.

DIAKONI OG SAMFUNNSSPØRSMÅL

Kirkerådet skal arbeide for aktiv diakonal innsats og samfunnsansvar i Den norske kirke.

Merknader fra Komite C

Overskriften Diakoni s. 16 flyttes ned under setningen: "For å virkeliggjøre dette hovedmål har Kirkerådet satt opp følgende delmål".

Delmålet (C1) omformuleres slik:

Å følge opp Plan for diakoni ved å stimulere menighetene til å videreutvikle sitt arbeid for fellesskap og omsorg både på det forebyggende og nødsorienterte plan.

Annet strekpunkt s. 17 omformuleres slik:

- Å arbeide for at mennesker med funksjonshemming blir inkludert i lokalmenigheten.

I sjette strekpunkt, s. 17, byttes ordet kriminalomsorg ut med ordet fangeomsorg.

Komiteen vil peke på at delmålformuleringene for sosial-etikk og kvinnespørsmål (C2 + C3) kanskje kan vurderes på ny i utvalgene med sikte på å finne mer presise uttrykk.

Under "Sosialetikk", s. 17, tredje strekpunkt, foreslås følgende forandring:

- Å arbeide med spørsmål som gjelder familiens kår, også de enslige foreldres stilling, det ufødte og det fødte barns muligheter og menneskelig frigjøring.

I fjerde strekpunkt foreslås følgende forandring:

- Å stimulere kirke og menighet til å engasjere seg i spørsmål som gjelder arbeidsløshet og ressurskrise.

Under "Kvinnespørsmål", s. 18, første strekpunkt, foreslås følgende tilføyelse:

- Å bidra til å utbygge kontakten med kvinnearbeid på bispedømmeplanet.

KIRKEORDNING

Kirkerådet skal arbeide for tjenlige ordninger for Den norske kirke.

Merknader fra Komite D

Komiteen mener at Kirkerådet bør endre D3, strekpunkt 2, side 19, i Rammeprogrammet til å lyde:

- Å legge til rette for en tjenlig utvikling av bispedømmerådene og menighetsrådenes organisasjon, administrasjon og ledelse både internt og eksternt, bl.a. i forhold til kommuner og fellesråd. (Jf. merknaden om bispedømmerådene under "Fellesoppgaver" ovenfor.)

PERSONAL OG UTDANNING

Kirkerådet skal arbeide for god personalforvaltning (som gir kirken kvalifisert personell og som gir ansatte mulighet for vekst og utvikling).

Merknader fra Komite E

Det er viktig at pkt. E2, delstrek 2, s. 20, om en samordnet ledelsesutvikling ses i sammenheng med, og inkluderer, det program som ligger i pkt. C3, delstrek 4, s. 18, om lederutvikling for kvinner.

Komiteen vil gjøre følgende prioriteringer:

- At det utarbeides en bemanningsplan for kirkelig arbeidskraft (E3.1, s. 21)
- At utredningen om "Embete og råd" følges opp (E2.3, s. 20)
- At arbeidet med instruksjer fortsetter (E1.2, s. 20)
- At arbeidet med arbeidsveiledning videreføres (E1.2, s. 20)

Komiteen vil dessuten hevde at hele delmål E4 om utdanning av kirkelig personell bør gis høy prioritet i kommende 4-års periode.

Når det gjelder personalpolitikk og personalomsorg (E1), er det viktig å få avklart forholdet mellom Kirkerådet og Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon. Det må utarbeides rutiner for samarbeidet mellom disse.

INFORMASJON

Kirkerådet skal arbeide for god informasjonsvirksomhet i Den norske kirke.

Merknader fra Komite F

1. Kapitlets delmål muliggjør en god informasjonsvirksomhet i Den norske kirke.
2. Komiteen er innforstått med at informasjonsvirksomheten begrenses av små ressurser.
3. Det er ønskelig at ressursene økes.

Avsluttende merknader fra Komite E

Det foreliggende forslag til Rammeprogram for perioden 1991-94 bygger på tidligere vedtatte Rammeprogram, hvilket innebærer at mange arbeidsoppgaver allerede er bestemt før årets Kirkemøte.

Komite E finner ikke grunn til å gi ytterligere kommentarer til enkeltheter i Rammeprogrammet utover det som Kirkemøtets ulike komiteer har gitt ovenfor.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet vedtar det fremlagte Rammeprogram for Kirkerådet 1991-94.
2. Kirkemøtet forutsetter at andre vedtak i Kirkemøtet 1990 som får konsekvenser for Rammeprogrammet, blir innarbeidet i dette.
3. Kirkemøtet ber Kirkerådet ved gjennomføringen av programmet være oppmerksom på de synspunkter som er

anført av de ulike komiteene, spesielt med hensyn til ønske om prioriteringer.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Kristian Stendahl
Saksordfører: Kåre Sten Larsen

Følgende hadde ordet:

Kåre Sten Larsen, Per Lønning, Eldgrim Fossheim, Johannes Ulltveit-Moe, Marit Torp, Olaug Vedvik Torset, Sigmund Ruud, Ole D. Mjøs, Turid Karlsen Seim, Fredrik Grønningsæter, Elise Haugland Madsen, Berit Pihl Johansen, Ivar Ramvi, Astrid Grude Eikseth, Andreas Aarflot, Bodil Bø Oftestad, Olaf N. Myklatun, Iver Fagerli, Bjarne O. Weider.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

---

1. Kirkemøtet vedtar det fremlagte Rammeprogram for Kirkerådet 1991-94.
2. Kirkemøtet forutsetter at andre vedtak i Kirkemøtet 1990 som får konsekvenser for Rammeprogrammet, blir innarbeidet i dette.
3. Kirkemøtet ber Kirkerådet ved gjennomføringen av programmet være oppmerksom på de synspunkter som er anført av de ulike komiteene, spesielt med hensyn til ønske om prioriteringer.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 6/90: RAMMEPROGRAM FOR
MELLOMKIRKELIG RÅD 1991-94

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

- Dokument 6.1 SAKSORIENTERING
- Dokument 6.2 "MELLOMKIRKELIG RÅD
- RAMMEPROGRAM 1991-94"

INNSTILLING FRA KOMITE F:

Merknader fra komiteen

- Komiteen har drøftet Mellomkirkelig Råds rammeprogram. Komiteen er klar over at Den norske kirke i fremtiden står overfor store utfordringer i møte med kirker både hjemme og ute og i møte med viktige internasjonale problemer. Komiteen har gått gjennom Rammeprogrammet og finner at Mellomkirkelig Råd her har tatt opp de vesentligste av disse utfordringene. Samtidig viser Rammeprogrammet også hvordan det internasjonale og økumeniske arbeidet kan gjøres fruktbart i menighetene.
- Komiteen vil særlig vise til viktigheten av at utvekslingsprogrammene med andre kirker bygges videre ut. Slik kan bispedømmene trekkes mer aktivt inn i det økumeniske arbeidet.
- Komiteen er glad for at Mellomkirkelig Råd vil utarbeide en lokaløkumenisk håndbok. Denne boken kan bli et viktig hjelpemiddel i det økumeniske arbeid på menighetsplan.
- Komiteen foreslår følgende endringer i Rammeprogrammet:
  - 2.2 Tosidige kirkekontakter
(andre strekpunkt):
    - Bidrag til at rapporten fra Baptistisk-luthersk samtalegruppe blir studert blant prester og andre i vår kirke, og at samtalene føres videre.

2.2 Tosidige kirkekontakter
(tredje strekpunkt).

- Assistere Katolsk-luthersk samtalegruppe i Norge, og bidra til at gruppens dokumenter gjøres kjent.

4.1 Teologiske spørsmål
(fjerde strepunkt):

- Arbeide med det teologiske grunnlag for kirkens engasjement i sosial-etiske spørsmål. Særlig er det behov for å prioritere et studium av det kristne syn på naturen i forbindelse med kirkens bidrag til vern om skaperverket.

4.1 Teologiske spørsmål
(femte strepunkt):

- Arbeide med kirkens møte med mennesker av annen religiøs tro både som teologisk og praktisk-kirkelig utfordring. Dette kan bl.a. innebære etablering av ulike former for dialog.

4.2.2 Spesielle saksområder som krever et engasjement
(tilføyelse til hele pkt. 4.2.2):

På flere av disse saksområdene vil det være naturlig å samarbeide med tilsvarende organer i Kirkerådet.

4.2.2.1 Europa
(tredje strekpunkt):

- Norges forhold til Europa

4.2.2.5 Det sørlige Afrika
(andre strekpunkt):

- Bidra til å styrke kontakten mellom norske kirker og kirkelivet i "frontlinjestatene" innenfor rammen av et kulturelt samarbeid mellom Norden og SADCC-landene.

Forslag til vedak

Kirkemøtet vedtar det fremlagte Rammeprogram for Mellomkirkelig Råd 1991-94 med de foreslåtte endringer.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Fredrik Grønningsæter
Saksordfører: Anne Louise Tveter

Følgende hadde ordet:

Anne Louise Tveter, Jorun Moe, Trond Bakkevig, Per Lønning, Astrid Grude Eikseth, Lillian Rasmussen.

Fremsatte forslag

Jorun Moe fremmet følgende forslag:

1. Tilføyelse under pkt. 2.1, strekpkt. 2:
"... og Kvinnenes internasjonale bønnedag."
2. Tilføyelse under pkt. 3, strekpkt. 2:
"... og Kvinnenes internasjonale bønnedag."

Forslagsstilleren trakk forslag 1. Forslag 2 ble deretter vedtatt enstemmig.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

Kirkemøtet vedtar det fremlagte Rammeprogram for Mel-
lomkirkelig Råd 1991-94 med de foreslåtte endringer.

*

Vedtaket var enstemmig.

Ssk KM 7/90: KYRKJA SIN ØKONOMI

SAKSDOKUMENT:

Kyrkjemøtedokument

- Dokument 7.1 TILRÅDING
- Dokument 7.2 PROSEDYRE FOR
KYRKJEMØTET SI HANDSAMING AV
FRAMLEGG TIL LØYVINGAR
OVER STATSBUDDSJETTET
- Dokument 7.3 FØREBELS FRAMLEGG TIL
LØYVINGAR OVER
STATSBUDSJETTET 1992
FOR BISPEDØMERÅDA
- Dokument 7.4 FØREBELS FRAMLEGG TIL
LØYVINGAR OVER
STATSBUDSJETTET 1992
FOR KYRKJERÅDET
- Dokument 7.5 FØREBELS FRAMLEGG TIL
LØYVINGAR OVER
STATSBUDSJETTET 1992
FOR MELLOMKYRKJELEG RÅD
- Dokument 7.6 STATSBUDDSJETTET 1991
- Dokument 7.7 ANDRE ØKONOMISKE SPØRSMÅL
- KYRKJELEGE FOND M.M.

INNSTILLING FRÅ KOMITE D:

Saksorientering

Komiteen har behandla kyrkja sin økonomi på bakgrunn av dei framlagde dokument og i samsvar med dei prosedyrer og retningsliner som Kyrkjemøtet har vedteke.

Førebels framlegg til løyvingar over statsbudsjettet for 1992 ligg føre frå bispedømmeråda, Kyrkjerådet og Mellomkyrkjeleg Råd.

Kyrkjemøtet skal "vurdere og gi signaler til bispedømmerådernes forslag til bevilgninger over statsbudsjettet" (sak KM 21/85).

For Kyrkjerådet skal Kyrkjemøtet "godkjenne et foreløbig forslag til statsbudsjettet for det nest følgende år. Endelig forslag til statsbudsjett utarbeides av Kirkerådet på grunnlag av Kirkemøtets kommentarer" (sak KM 21/85).

Kyrkjemøtet skal godkjenna Mellomkyrkjeleg Råds budsjettframlegg.

Kyrkjemøtet uttalar seg også om det framlagde statsbudsjettet for neste år. Dessutan kan Kyrkjemøtet drøfta andre økonomiske spørsmål.

Komiteen har primært drøfta dei deler av statsbudsjetta som vedkjem Kyrkjemøtet.

Komiteen sine merknader

A. STATSBUDSJETTET 1992

1. Statsbudsjettet 1992 for bispedømeråda

Sidan bispedøma er ueinsarta både når det gjeld storleik, antall kyrkjelydar, avstand osv., vil behovet for løyvingar på dei einskilde postane variera frå bispedøme til bispedøme. Komiteen har derfor primært knytta kommentarane sine til dei postane som gjeld generelt for alle råda.

Som grunnlag for det vidare arbeidet med framlegg til budsjett for 1992, vil komiteen spesielt framheva:

- I samband med omorganiseringa av bispedømeråds- og bispekontora og ei auka overføring av mynde til desse kontora, må kontora sikrast kvalifiserte medarbeidarar som kan ivareta oppgåvene. Dette nødvendiggjær at stillingsstrukturen blir vurdert, og at tilfredstillande lønsplassering vert sikra.
- Komiteen registrerer at det over statsbudsjettet for 1991 er foreslått 5 nye stillingar ved den kyrkjelege administrasjonen i bispedøma. Komiteen meiner det er viktig at desse stillingane vert oppretta som heile stillingar, og at departementet følgjer opp med nødvendige stillingar til resten av bispedøma neste år.
- Kyrkjemøtet har tidligare peika på den vanskelege vikarsituasjonen ved bispedømerådskontora og har foreslått at "det vil være hensiktsmessig om det sentralt avsettes vikarmidler som kan

nyttes av alle bispedømmeråd etter behov" (sak KM 6/88). Sidan dette ikkje er fylgt opp, finn komiteen grunn til å peike på dette på nytt.

- Komiteen ser med bekymring på løyvingane til diakonitenesta i kyrkja. Då Lov om diakon-teneste vart vedteke, var det ein føresetnad at tilskott til soknediakonstillingar ikkje skulle ramma det generelle tilskottet til andre diako-nale formål i bispedøma. Denne føresetnaden er ikkje fylgt opp. Bevilgningane over post 71 dekker knapt dei reelle lønsutgiftene. Bispe-dømmeråda bør peike på dette i sine framlegg.

Komiteen vil understreka at det er naudsynt å budsjettera med godtgjering for tapt arbeidsfor-teneste og utgifter i høve omsorgsansvar for medlemene i bispedømmeråda.

2. Statsbudsjettet 1992 for Kyrkjerådet

Komiteen støttar strategien til Kyrkjerådet andsynes statsbudsjettet ved

- a) å få gjort alle stillingane i sekretariatet om til faste heimlar og sikre at løyvingane på post 01 vert store nok til å halde ein stø og dugande medarbeidarstab,
- b) å sikre at løyvingane til drifta, post 11, dek-kjer dei reelle utgiftene og omfanget av den verksemd som vert føresatt,
- c) å få auka tilskotet til felles kyrkjelege til-tak, post 70, opp til eit tilfredsstillande nivå.

I tillegg vil komiteen framheva:

- Kyrkjerådet bør ha minimum 21 stillingar og ko-miteen stør framlegget til løyving for 1992 med ei utviding av stillingsheimlane med 1/2 konsu-lentstilling.
- Det må vera sjølvsgt at dei valde medlemene av Kyrkjemøtet, Kyrkjerådet og dei faglege råda som ikkje får permisjon med løn, får erstatning for tapt arbeidsforteneste og at dei som har utgifter i samband med omsorgsansvar får dekkja desse.
- Utgifter til Kyrkjemøtet bør fortsatt vera ein øremerka post, slik at ikkje Kyrkjemøtet vert

ein salderingspost. Vidare er det naudsynt å sikra ei tilstrekkeleg løyving som gjer at Kyrkjemøtet kan gjennomførast utan innskrenknin-
gar.

- Komiteen meiner det er av avgjerande betydning at Kyrkjerådet får tilført tilstrekkeleg med midlar, slik at m.a. dei faglege råda kan møtast oftare.
- På post 70 bør det minimum søkast om kr. 500.000.- til rådvelde for Kyrkjemøtet ut-
over det som gjeld tilskot til Mellomkyrkjeleg Råd og til Kyrkjerådet sine forpliktelser til avtalefesta tilskott.
- Komiteen forutset at Kyrkjerådet i sitt framlegg til statsbudsjett for 1992, vil fylgja opp dei prioriteringar og vedtak som Kyrkjemøtet elles måtte gjera i samband med handsaminga av bl.a. Rammeprogrammet for 1991-94.

3. Statsbudsjettet 1992 for Mellomkyrkjeleg Råd

Komiteen drøfta løyvingane til Mellomkyrkjeleg Råd i lys av dei usikre inntektene som rådet elles har. I første rekke gjeld det inntekter som rådet får via Utenriksdepartementet. Ein reduksjon av desse inntektene kan medføra at løyvingane til rådet over post 70 må aukast betydeleg i løpet av dei næraste åra.

B. STATSBUDSJETTET 1991

I tilknytnad til budsjettframlegget for 1991 vil komiteen framheve:

- Komiteen seier seg glad for at det er foreslått oppretta 13 nye preste- og kateketstillingar og gjeve rom for 5 nye soknediakonstillingar. Komiteen vil likevel peika på at det er eit stort gap mellom dokumentert behov for nye stillingar og dei stillingsheimlar det er løyvt pengar til. På bakgrunn av den vanskelege arbeidssituasjonen som mange kyrkjelydar er i, ber komiteen om at departementet følgjer opp opprettinga av nye stillingar i åra som kjem.
- Komiteen finn det positivt at departementet foreslår konkret plassering av desse stillingane, men forventar at departementet følgjer den prioritering som dei kyrkjelege organa i

samarbeid med dei aktuelle yrkesorganisasjonana har gjort framlegg om.

- Komiteen ser med bekymring på den økonomiske situasjon Kyrkjerådet er kome i og som dei foreslåtte løyvingane på post 11 ikke synes å kunna retta opp for 1991. Komiteen vil be om at Kyrkjerådet sine faktiske driftsutgifter, som er svært moderate, blir fylgt opp med tilsvarende løyvingar, slik at ikke verksemda må innskrenkast i 1991.
- Komiteen finn grunn å peika på at i samband med departementet sitt arbeid med å delegera oppgåver til kyrkjelege organ, er det behov for at Kyrkjerådet får eit budsjett som gjer det mogleg å fungera som Kyrkjemøtet sitt førebuande og verksetjande organ. Med sikte på å nå det forutsette antall stillingsheimlar på 21, bør Kyrkjerådet få seg tildelt minst 1/2 stillingsheimel i 1991. Det må samtidig sørgjast for løyving over post 01 til å dekkja lønskostnadene for alle tildelte stillingsheimlar.
- Komiteen meiner Kyrkje- og undervisningskomiteen bør gjerast kjent med den stramme budsjettsituasjonen i Kyrkjerådet, især for kap. 350, postene 01, 11 og 70, slik at denne ikkje blir forverra. Dette inneber m.a. at dei aktuelle løyvingane for 1991 også må dekkja forventta prisstigning.
- Komiteen konstaterer at den foreslåtte løyvinga på post 70 ikkje tar hensyn til dei faktiske behov. Dette betyr m.a. at økumeniske forpliktelser og løpande avtalte samarbeidsprosjekt blir klart skadelidande. Komiteen vil difor anbefale at Kyrkjemøtet går inn for å be Kyrkje- og undervisningskomiteen om å auka løyvinga på post 70 for 1991 til kr. 4.175.000.-.
- Komiteen vil peika på at tilskotet til kontorhald for prostane er svært lågt og at mange prostar manglar kontorhjelp. Komiteen ser det som ynskjeleg at godtgjering for kontorhald og kontorhjelp for prostane kjem inn som ordinær løyving over statsbudsjettet.
- Komiteen ser med bekymring på at eigedomar under Opplysningsvesenets Fond vert selde urimeleg lågt. Komiteen meiner at ved sal av eigedomar må ein i større grad ta omsyn til aktuell marknadspris. Samstundes må fondsmidlane sikrast best mogleg avkastning.

C. ANDRE ØKONOMISKE SPØRSMÅL

Komiteen meiner det vil være ynskjeleg at Kyrkje-
møtet også drøftar andre meir generelle spørsmål om
kyrkja sin økonomi enn dei kapitla i statsbudsjet-
tet som direkte angår Kyrkjemøtet, bispedømeråda,
Kyrkjerådet og Mellomkyrkjeleg Råd. Kyrkjemøtet,
som er eit samordnande sentralkyrkjeleg organ, bør
få høve til å koma med signal til heile "Program-
kategori 08.40 - Kyrkjelege formål".

Komiteen ser det som naturleg at Kyrkjerådet til
neste Kyrkjemøte legg fram eit notat om dette og
antyder kva rolle Kyrkjemøtet bør få vis-á-vis andre
kyrkjelege organ og i forhold til departementet.

I denne samanhengen vil det også vera ynskjeleg å få
drøfta korleis Kyrkjemøtet kan bidra til større grad
av samle kyrkjeleg økonomistyring.

Framlegg til vedtak

1. Kyrkjemøtet godkjenner førebels framlegg til løyving
over statsbudsjettet for 1992 for Kyrkjerådet.
2. Kyrkjemøtet godkjenner Mellomkyrkjeleg Råd sitt
framlegg til budsjett for 1992.
3. Kyrkjemøtet ber om at Kyrkjerådet og bispedømeråda i
sitt vidare arbeid med endeleg forslag til budsjett
for 1992 tek omsyn til dei moment komiteen har nemnt
i sine merknader.
4. Kyrkjemøtet har vurdert Regjeringa sitt framlegg til
løyvingar til kyrkjelege føremål for 1991. Kyrkje-
møtet ber Kyrkjerådet ta nødvendig kontakt med
Kyrkje- og undervisningskomiteen for å ta opp dei
problema som er knytta til underdekning av kap. 350,
postene 01, 11 og 70.
5. Kyrkjemøtet ber Kyrkje- og undervisningskomiteen
auka løyvinga på post 70 for 1991 til
kr. 4.175.000.-.
6. Kyrkjemøtet fordeler den disponible ramma på
kappittel 350, post 70 i framlegg til statsbudsjett
1991 (St.prp. nr. 1):

- Mellomkyrkjeleg Råd	Kr. 2.828.000.-
- Tilskot frå Kyrkjerådet til andre	<u>382.000.-</u>
Til saman:	Kr. 3.210.000.- =====

7. Kyrkjemøtet gjev Kyrkjerådet fullmakt til å endra på Kyrkjemøtet si fordeling under pkt. 6 dersom Stortinget i samband med si budsjetthandsaming endrar den ramma som har lagt til grunn for Kyrkjemøtet sitt vedtak, eller dersom departementet i si fordeling av midlar til Kyrkjerådet over post 11 skulle verta ei annan enn Kyrkjemøtet har lagt til grunn for sitt vedtak.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Tone Thorp
Saksordførar: Knut Risnes

Desse hadde ordet:

Knut Risnes, Georg I. Johansen, Johannes Ulltveit-Moe, Olav Øygard, Arve Lein, Andreas Aarflot, Astrid Grude Eikseth, Trond Bakkevig, Per Voksø, Ola Steinholt, Fredrik Grønningsæter.

Endringsframlegg

Frå Georg I. Johansen:

Tillegg til pkt. 5:
Kirkemøtet anmoder om et møte med Kirke- og undervisningskomiteen for å drøfte kirkens budsjett for 1991. Møtet ønsker at Kirkerådets arbeidsutvalg er møtedeltakere fra kirkens side.

Frå Astrid Grude Eikseth:

Tilskudd til Mellomkirkelig Råd
økes med kr. 172.000.- til kr. 3.000.000.-

Tilskudd fra Kirkerådet til andre
reduseres med kr. 172.000.- til kr. 210.000.-

Kr. 3.210.000.-
=====

Frå Fredrik Grønningsæter:

Tilføyelse med et punkt 8:
Kyrkjemøtet forventar at departementet følgjer den prioritering av nye stillingar i kyrkjelydane som dei kyrkjelege organa i samarbeid med dei aktuelle yrkesorganisasjonane har gjort framlegg om.

Votering

Georg I. Johansen sitt framlegg fekk 19 røyster og fell.

Astrid Grude Eikseth sitt framlegg fekk 8 røyster og fell.

Fredrik Grønningsæter sitt framlegg vart vedteke med 75 røyster.

KYRKJEMØTET
SITT VEDTAK

---

1. Kyrkjemøtet godkjenner førebels framlegg til løyving over statsbudsjettet for 1992 for Kyrkjerådet.
2. Kyrkjemøtet godkjenner Mellomkyrkjeleg Råd sitt framlegg til budsjett for 1992.
3. Kyrkjemøtet ber om at Kyrkjerådet og bispedømeråda i sitt vidare arbeid med endeleg forslag til budsjett for 1992 tek omsyn til dei moment komiteen har nemnt i sine merknader.
4. Kyrkjemøtet har vurdert Regjeringa sitt framlegg til løyvingar til kyrkjelege føremål for 1991. Kyrkjemøtet ber Kyrkjerådet ta nødvendig kontakt med Kyrkje- og undervisningskomiteen for å ta opp dei problema som er knytta til underdekning av kap. 350, postene 01, 11 og 70.
5. Kyrkjemøtet ber Kyrkje- og undervisningskomiteen auka løyvinga på post 70 for 1991 til kr. 4.175.000.-.
6. Kyrkjemøtet fordeler den disponible ramma på kapittel 350, post 70 i framlegg til statsbudsjett 1991 (St.prp. nr. 1) slik:

- Mellomkyrkjeleg Råd	Kr. 2.828.000.-
- Tilskot frå Kyrkjerådet til andre	382.000.-
	<hr/>
Til saman	Kr. 3.210.000.-
	=====

7. Kyrkjemøtet gjev Kyrkjerådet fullmakt til å endra på Kyrkjemøtet si fordeling under pkt. 6 dersom Stortinget i samband med si budsjetthandsaming endrar den ramma som har lagt til grunn for Kyrkjemøtet sitt vedtak, eller dersom departementet i si fordeling av midlar til Kyrkjerådet over post 11

skulle verta ei annan enn Kyrkjemøtet har lagt til grunn for sitt vedtak.

8. Kyrkjemøtet forventar at departementet følgjer den prioritering av nye stillingar i kyrkjelydane som dei kyrkjelege organa i samarbeid med dei aktuelle yrkesorganisasjonane har gjort framlegg om.

*

Vedtaket var samrøystes.

SaK KM 8/90: SÆRFOND II
- KYRKJEMØTET
SINE SATSINGSOMRÅDE

SAKSDOKUMENT:

Kirkemøtedokument

Dokument 8.1 SAKSORIENTERING

Andre dokument

- Midlertidige retningslinjer for forvaltning av Særfond II, fastsatt av departementet
- Retningslinjer for søknader om midler fra Særfond II, fastsatt av styret

INNSTILLING FRÅ KOMITE D:

Saksorientering

Særfond II er eit fond under Opplysningsvesenets Fond og utgjer dei inntektene som kjem inn ved sal av prestegårdar og andre eigedomar som høyrer til fondet. Nettoavkastinga av renteinntektene var for 1989 på om lag 2 millionar kroner. Dei er delt med 1/3 til disposisjon for Kyrkjemøtet, 1/3 til bispedømeråda og 1/3 til departementet.

Styret for Særfond II har fastsett "Regler for søknadsprosedyrer og ansvarsfordeling". Styret har ansvar for å fordele midlane som skal stillast til disposisjon for dei einiskilde bispedømeråda.

Kyrkjemøtet 1988 fastsette retningslinjer for den årlege handsaminga av denne saka, jf. sak KM 6/89. I vedtaket frå møtet heiter det:

1. Kirkerådet forbereder saken og fremmer forslag om de satsingsområder Kirkemøtet bør prioritere.
2. Ved avslutningen av Kirkemøtet vedtar Kirkemøtet satsingsområder i prioritert rekkefølge som kan finansieres helt eller delvis via Kirkemøtets andel av nettoavkastningen.

3. Kirkerådet overlates den konkrete fordelingen av midler på de enkelte satsingsområder.
4. Kirkerådet gir melding til Kirkemøtet om den konkrete fordelingen av midler på de ulike satsingsområder.

Det heiter vidare i komiteinnstillinga frå Kyrkjemøtet 1988 at midlane bør nyttast til "større satsingsområder, tyngre prosjekter og nybrotsarbeid".

Dette gjer det naudsynt å klarleggje kva oppgåver som må løysast innan ramma av dei ordinære løyvingane over statsbudsjettet og kva som skal gjerast ved hjelp av Særfondet.

Kyrkjemøtet har meint at dei faste oppgåvene som til dømes Kyrkjerådet er pålagt i Kyrkjeordningslova, må løysast over det budsjettet Kyrkjerådet vert tildelt over statsbudsjettet (jf. sak KM 6/88).

Særfond II-midlar kjem i tillegg til dette og gjer det mogleg både å gjere meir arbeid eller betre arbeid på desse faste områda, men og å starte opp nybrotsarbeid på ymse felt.

Kyrkjerådet har dessutan uttrykt von om at dei satsingsområda Kyrkjemøtet gjer framlegg om får innverknad både på departementet og bispedømeråda sin del av Særfond-midlane, "slik at anvendelsen blir mest mulig effektiv og strategisk".

Kyrkjerådet har fått kr. 665.000.- for denne perioden som går fram til sommaren 1991. Desse midlane er fordelt slik:

- Gudstenestefornyng	Kr. 260.000.-
Leiarskap i kyrkjelyden	125.000.-
- inkl. tilskot til Kyrkjens Arbeidsgjevarorganisasjon	100.000.-
Kyrkjeforsking	85.000.-
Aktuelle nye satsingsområde (m.a. HVPU - Kyrkja og dei unge)	28.500.-
Administrasjonstilskot til Kyrkjerådet	66.500.-
	<hr/>
Til saman:	Kr. 665.000.- =====

Komiteen sine merknader

1. Komiteen har vurdert arbeidet med dei satsingsområda som tidlegare er vedtekne. Komiteen meiner det ville vera ynskjeleg at Kyrkjemøtet hadde fått ei melding og ei evaluering av kva som har blitt gjort innanfor dei einskilde prosjekta. Dette ville også gje Kyrkjemøtet ein betre føresetnad for å vurdere sine prioriteringar.

Komiteen vil be om at Kyrkjemøtet for seinare år får framlagt ein statusrapport.

Komiteen meiner vidare det vil vere vesentleg at også bispedømeråda og departementet i den grad det er mogleg, ved deira eigne tilskot til prosjekt, fylgjer opp dei satsingsområda som Kyrkjemøtet har vedteke, "slik at anvendelsen blir mest mulig effektiv og strategisk".

2. Komiteen meiner at dei satsingsområda som Kyrkjemøtet har vedteke framleis må vere satsingsområde. Ein må ikkje det eine året nedprioritere satsingsområde som Kyrkjemøtet året før har vedteke å prioritere. Komiteen meiner det er vesentleg at ein satsar sterkt på få område og at Kyrkjerådet må få tid til å prosjektere og gjennomføre desse.
3. Komiteen sluttar seg til Kyrkjerådet sitt forslag om Norske Kyrkjedagar som eit nytt satsingsområde.
4. Komiteen har fått merknader frå dei andre komiteane m.a. med forslag til moglege framtidige satsingsområde. I samsvar med dei retningslinene Kyrkjemøtet har vedteke (sak KM 6/89), tilrår komiteen at desse blir oversendt Kyrkjerådet til nærare førebuing.

Framlegg til vedtak

1. Som satsingsområde for 1991 fastset Kyrkjemøtet fylgjande:
  - a. Gudstenestefornyng og evangelisering
  - b. Leiarskap i kyrkjelyden
  - c. Kyrkjeforsking
  - d. Norske Kyrkjedagar 1993

Dei einskilde bispedømeråda vil óg kunne nytte dei midlane dei får tildelt til andre særlege område som er viktige innafor deira eigne bispedøme.

2. Kyrkjemøtet gjev Kyrkjerådet høve til å nytte ein

del midlar av den årlege tildelinga til å arbeide ut framlegg til nye satsingsområde.

3. Med bakgrunn i komiteane si handsaming oversender Kyrkjemøtet til Kyrkjerådet følgjande moglege framtidige satsingsområde:

- Satsingsområde i tilknyting til Samisk kyrkjeliv
- Satsingsområde i tilknyting til Dåpsopplæringa i kyrkja
- Satsingsområde i tilknyting til Det økumeniske tiåret

Oversendinga er gjort utan realitetsvotering.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Fredrik Grønningsæter
Saksordførar: Gunvor Kongsvik

Desse hadde ordet:

Gunvor Kongsvik, Hilde Fylling, Tone Nilssen, Leiv I. Møen, Jan-Martin Berentsen, Olav Øygard, Knut Risnes, Andreas Aarflot, Anne Louise Tveter, Astrid Grude Eikseth, Ragnhild Veiteberg, Georg I. Johansen, Johannes Ulltveit-Moe, Ole D. Mjøs, Ove Kjelling, Olaug Vedvik Torset.

Endringsframlegg

Hilde Fylling tok til orde for endring av pkt. 1, d:

"Samiske lærebøker" kjem i staden for "Norske Kyrkjedagar 1993".

Leiv I. Møen ynskjte endring i same punktet:

"Plan for dåpsopplæring" i staden for "Norske Kyrkjedagar 1993".

Votering

Hilde Fylling sitt framlegg fekk 32 røyster og fell.

Leiv I. Møen sitt framlegg fekk 5 røyster og fell.

KYRKJEMØTET
SITT VEDTAK

---

1. Som satsingsområde for 1991 fastset Kyrkjemøtet
fylgjande:

- a. Gudstenestefornyng og
evangelisering
- b. Leiarskap i kyrkjelyden
- c. Kyrkjeforsking
- d. Norske Kyrkjedager 1993

Dei einskilde bispedømeråda vil óg kunne nytte dei
midlane dei får tildelt til andre særlege område som
er viktige innafor deira eigne bispedøme.

2. Kyrkjemøtet gjev Kyrkjerådet høve til å nytte ein
del midlar av den årlege tildelinga til å arbeide ut
framlegg til nye satsingsområde.

3. Med bakgrunn i komiteane si handsaming oversender
Kyrkjemøtet til Kyrkjerådet fylgjande moglege fram-
tidige satsingsområde:

- Satsingsområde i tilknyting til
Samisk kyrkjeliv
- Satsingsområde i tilknyting til
Dåpsopplæringa i kyrkja
- Satsingsområde i tilknyting til
Det økumeniske tiåret

Oversendinga er gjort utan realitetsvotering.

*

Vedtaket var samrøystes.

Sak KM 9/90: MELDING OM
TILSETTINGER

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 9.1 SAKSORIENTERING

Dokument 9.2 MELDING OM TILSETTINGER
- STATISTISK OVERSIKT
OVER TILSETTINGER
I PERIODEN 1.1.1989-30.6.1990

INNSTILLING FRA KOMITE E:

Saksorientering

Ifølge § 17 i Tilsettingsreglementet skal det sendes melding til Kirkemøtet:

Bispedømmerådet skal hvert år oversende en melding til Kirkemøtet og departementet om de tilsettinger bispedømmerådet har foretatt. Meldingen skal inneholde kunngjøringen, eventuelt vedtak om fornyet kunngjøring, søkerlisten, menighetsrådets, prestens og innstillingsrådets rangering, bispedømmerådets vedtak og et eventuelt vedtak om anke.

Dette har ikke fungert tilfredsstillende i år, da det innen fristens utgang manglet opplysninger fra tre bispedømmer. I tillegg hadde flere bispedømmeråd bare sendt inn skjemaene, slik at Kirkerådets sekretariat selv måtte utarbeide de nødvendige statistiske oversikter.

Komiteens merknader

Bispedømmerådenes meldingsvirksomhet har ikke fungert på en slik måte at vi har fått et fullgodt materiale å ta stilling til. Den informasjon materialet gir, har vært for liten til å kunne trekke tydelige konklusjoner ut fra. Komiteen vil likevel peke på enkelte sider ved tilsettingsmeldingene:

- Komiteen foreslår at det lages en veiledning for meldingsskjemaene, for å presisere spørsmålsstil-

lingene og sikre at utfyllingen blir gjort på samme måte i alle bispedømmeråd. Videre bør man se nærmere på språkbruken, slik at den blir i overensstemmelse med regelverket, dette gjelder særlig bruk av begrepene "uttalelse" og "innstilling" (som også skal forstås forskjellig).

- I pkt 1.3 bør det hete "soknediakon med statsrefusjon" for å tydeliggjøre at det også (av menighetsråd) tilsettes i andre diakonstillinger - uten at disse kommer med i statistikken her.
- Meldingsskjemaet bør endres slik at det kan framgå hvor mange ganger en stilling er utlyst, ikke bare hvor mange stillinger dette gjelder for (spm. 2.1).
- Videre er det ønskelig å kunne få fram hvor mange kvinnelige søkere det er til de ulike stillingstyper (sokneprest, kapellan, soknediakon, kateket), ikke bare det samlede antall i hvert bispedømme (spm. 3.2).
- På spørsmålet om sammenfall mellom innstilling og tilsetningsvedtak bør det tas utgangspunkt i de tilfellene der det er flere søkere, hvis svarene skal gi et riktig bilde av forholdet (spm. 4.1).
- På spørsmål om tilsetting av søkere med lengst ansiennitet, er det ønskelig med en differensiering. Om den som tilsettes har litt kortere ansiennitet enn andre søkere, behøver det ikke være grunn til kritikk. Men hvis forskjellen er betydelig, kan det være et signal om en uheldig utvikling. I det foreliggende skjema gjøres det ingen forskjell (spm. 5.5.1).

Komiteen mener at utviklingen må følges nøye når det gjelder tilsetningsakene.

Forslag til vedtak

Kirkemøtet tar meldingen om tilsettinger til etterretning.

Kirkemøtet innskjerper overfor bispedømmerådene at melding om tilsettinger skjer i henhold til den prosedyre som er vedtatt.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Tone Thorp
Saksordfører: Iver Fagerli

Følgende hadde ordet:

Iver Fagerli, Per Lønning, Ove Kjelling.

Fremsatte forslag

Ove Kjelling fremsatte følgende forslag:

Antall anker til departementet bør fremgå av skjemaet og i hvor mange tilfeller anken er tatt til følge.

Votering

Det ble vedtatt at forslaget oversendes Kirkerådet uten realitetsvotering.

KIREMØTET'S
VEDTAK

Kirkemøtet tar meldingen om tilsetninger til etterretning.

Kirkemøtet innskjerper overfor bispedømmerådene at melding om tilsetninger skjer i henhold til den prosedyre som er vedtatt.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 10/90: TIDFESTING AV
KYRKJEMØTET 1992

SAKSDOKUMENT:

Kyrkjemøtedokument

Dokument 10.1 SAKSORIENTERING

INNSTILLING FRÅ KOMITE F:

Merknader frå komiteen

Komiteen har merka seg det punktet i Forretningsordenen som rår til at "Kirkemøtet bør finne sted på noenlunde samme tid hvert år" (§ 1-1). Denne tilrådinga er grunna på positive røynsler med omsyn til møtetidspunkt heilt frå 1984. Komiteen meiner ein må ha sterke argument for eit framlegg om å leggje møtet til ei anna årstid.

Komiteen har drøfta alternativet å flytte møtet til midten av august. Endringa kan gje økonomisk vinning ved at ein kan halde møtet på ein folkehøgskule e.l. Det vil vere vanskeleg å leggja arbeidet med saksførebuing til sommarmånadene, og dessutan er det viktig at framlegg til statsbudsjett ligg føre for handsaming på Kyrkjemøtet.

Komiteen stør difor framlegget frå Kyrkjerådet om å halde møtet i veke 46 (8.-13. november).

Framlegg til vedtak

Kyrkjemøtet 1992 vert halde i veke 46.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Tone Thorp
Saksordførar: Målfrid Nordhaug

Desse hadde ordet:

Målfrid Norhaug.

KYRKJEMØTET
SITT VEDTAK

Kyrkjemøtet 1992 vert halde i veke 46.

Vedtaket var samrøystes. *

Sak KM 11/90: ORIENTERINGSSAKER

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

- Dokument 11.1 SAKSORIENTERING
- Dokument 11.2 BISPEMØTET
Protokollen 1990 - utdrag
- Dokument 11.3 RAPPORT FRA
DET LUTHERSKE VERDENSFORBUND'S
8. GENERALFORSAMLING
- Dokument 11.4 ÅRSMELDING 1989 FOR
DEN NORSKE SJØMANNSMISJON
- NORSK KIRKE I UTLANDET
- Dokument 11.5 DEN LOKALE KIRKES ORDNING

Kirkerådets anbefaling

Kirkemøtet tar til etterretning orienteringen fra Bispemøtet 1990, rapport fra Det Lutherske Verdensforbunds generalforsamling 1990, Årsmelding for Den norske Sjømannsmisjon og orientering om Den lokale kirkes ordning.

PLENUMSBEHANDLING 1:

Sak KM 11.2:
Bispemøtet 1990

Dirigent: Tone Thorp

Andreas Aarflot orienterte om en del av sakene fra Bispemøtet 1990.

Sak KM 11.3:
Det Lutherske Verdensforbunds
generalforsamling 1990

Dirigent: Tone Thorp

Følgende hadde ordet:

Bjørn Hareide, Jan-Martin Berentsen, Andreas Aarflot,
Astrid Grude Eikseth.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

Kirkemøtet 1990 tar til etterretning orienteringen fra
Bispemøtet 1990 og rapport fra Det Lutherske Verdens-
forbunds generalforsamling 1990.

*

Vedtaket var enstemmig.

PLENUMSBEHANDLING 2:

Dirigent: Fredrik Grønningsæter

Sak KM 11.4:
Årsmelding 1989 fra
Den norske Sjømannsmisjon
- Norsk kirke i utlandet

Følgende hadde ordet:

Generalsekretær Steinar Moe, Ole Elias Holck, Andreas
Aarflot, Anne Louise Tveter, Bjørn Bue.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

Saken tas til orientering.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 11.5:
Den lokale kirkes ordning

Følgende hadde ordet:

Ekspedisjonssjef Ole Herman Fisknes, Georg I. Johansen,
Per Lønning.

Fremsatte forslag

Dirigentskapet fremmet følgende forslag til vedtak:

Saken tas til orientering.

Kirkemøtet ber Kirke- og kulturdepartementet gi det videre arbeid med Kirkeloven høy prioritet i samarbeid med Kirkerådet.

Kirkemøtet ser det som meget nødvendig at det skjer en koordinering mellom kirkelovarbeidet og arbeidet med en ny lov om kommuner og fylkeskommuner, og regner med at Kirke- og kulturdepartementet ivaretar at denne koordinering skjer.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

Saken tas til orientering.

Kirkemøtet ber Kirke- og kulturdepartementet gi det videre arbeid med Kirkeloven høy prioritet i samarbeid med Kirkerådet.

Kirkemøtet ser det som meget nødvendig at det skjer en koordinering mellom kirkelovarbeidet og arbeidet med en ny lov om kommuner og fylkeskommuner, og regner med at Kirke- og kulturdepartementet ivaretar at denne koordinering skjer.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 12/90: GUDSTJENESTEFORNYELSE
I DEN NORSKE KIRKE

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 12.1 SAKSORIENTERING

Dokument 12.2 BETENKNINGEN
"LIV I GUDSTJENESTEN
- GUDSTJENESTEN I LIVET"

INNSTILLING FRA KOMITE A:

Saksorientering:

Det første Kirkemøtet i 1984 sendte en hilsen til Den norske kirkes menigheter og bad alle menigheter og kirkes medlemmer om å medvirke til at søndagens gudstjeneste blir "det livgivende kraftsentrum i kirken".

For å gi hjelp til å realisere Kirkemøtets oppfordring, ble utarbeidelse av en betenkning om gudstjenestens plass i menighetens liv tatt inn i Kirkerådets ramme-program 1989-92. Denne skulle bl.a. omfatte et handlingsprogram.

I oktober 1988 nedsatte Kirkens gudstjeneste- og evangeliseringsråd/Arbeidsutvalget (sak KGE/AU) en arbeidsgruppe for å lage betenkningen om gudstjenestefornyelse.

Gruppen ønsket å arbeide etter to linjer: Først å foreta en gjennomtenkning av kirkens gudstjenesteliv slik den fremstår i dag, for deretter å legge frem forslag til en handlingsplan for gudstjenestefornyelse i Den norske kirke. Handlingsplanen skulle omfatte strategi og utfordringer for alle nivåer i kirken.

Utkastet til betenkningen ble sendt Liturgisk Utvalg (LU) for kommentarer og behandlet på KGE's august-møte d.å. KGE vedtok overfor Kirkerådet å anbefale saken lagt frem på Kirkemøtet 1990.

Komiteens merknader

Under lesning og arbeid med betenkningen "Liv i gudstjenesten - Gudstjenesten i livet" er komiteen blitt

inspirert til arbeid med gudstjenestefornyelse. Denne inspirasjon ønsker komiteen å formidle til menighetene. Derfor ønsker vi at Kirkemøtet sender en hilsen til menighetene i Den norske kirke.

I tråd med dette foreslår komiteen også å rette en henstilling til bispedømmerådene, Kirkerådet og institusjoner som utdanner til kirkelige tjenester, om å prioritere arbeidet med gudstjenesten.

Forslag til vedtak

- A. Kirkemøtet hilser alle menigheter i Den norske Kirke:

Gudstjenesten - livets fest

"Kirken mot år 2000" var tema for åpningsforedraget på årets Kirkemøtet i Bergen. Vi ønsker at "Kirken mot år 2000" skal være en kirke som lar gudstjenesten være det den er - sentrum i menighetens liv.

Dagens kulturelle situasjon er preget av en følbart reaksjon mot den overfladiske fornuftstro som i flere generasjoner har preget vårt åndsliv. Mennesker stiller seg i dag mer åpne for mysteriet. Mange er på leting, og den religiøse lengsel er sterk. Gudstjenesten er et av de få steder en kan oppleve høytid, et "møte" som er annerledes. Dette perspektiv gir visjoner og muligheter når det gjelder fornyelsen av gudstjenestelivet i årene som kommer.

Gudstjenesten er "Livets fest". Den er menighetens møte med den oppstandne Kristus, en feiring av livets seier over dødskreftene. Gudstjenesten er selve livsnerven i menighetens liv.

Vi er glade og takknemlige for alt det arbeid som gjøres rundt om i menighetene for å berike gudstjenestefellesskapet. Samtidig vil vi understreke at arbeidet med gudstjenesten er en kontinuerlig prosess.

De siste årene har vi fått ny salmebok og nye liturgier. Dette gir oss rike muligheter til skapende virksomhet og variasjon i forbindelse med gudstjenesten, og til å se gudstjenesten som hele menighetens ansvar, ikke bare prestens og organistens. Vår kirke har nå ved inngangen til 1990-årene en gunstig utgangsposisjon når det gjelder å satse på et gudstjenesteorientert menighetsarbeid.

Til hjelp i dette arbeidet vil vi henlede oppmerk-

somheten på den betenkningen som var grunnlaget for behandlingen av saken "Gudstjenestefornyelse" på Kirkemøtet. Boken "Liv i gudstjenesten - gudstjenesten i livet" er meget inspirerende lesning og gir et rikt og verdifullt materiale.

Gudstjeneste og evangelisering

En gudstjeneste har flere siktemål. Det er den Kristus-bekjennende menighet som samles til lovsang og tilbedelse, for å møte Kirkens Herre gjennom ord og sakrament og å oppleve søskenfelleskap. Fellesskapsopplevelsen er viktig, og en rett gudstjenestemenighet må være et inkluderende fellesskap.

Samtidig har gudstjenesten et misjonerende og evangeliserende sikte. Vi må ikke glemme at vi har en folkekirke. Det er vanskelig å si hva en god gudstjeneste er, men det kan være den gudstjenesten vi våger å invitere naboen til.

Gudstjenestelivet bør være selve grunnevangelliseringen i en menighet. Derfor er det viktig at vi tar alle grupper i vår folkekirke på alvor. Det gjelder ikke minst mennesker som deltar ved gudstjenesten ved bestemte anledninger og kirkeårstider og i forbindelse med kirkelige handlinger.

Gudstjeneste og diakoni

Gudstjenestefornyelse dreier seg om å rydde vekk alt som stenger for et ekte møte mellom menigheten og Gud. Fordi Gud er livets Gud, må gudstjenesten også være livsnær. Derfor hører gudstjeneste og diakoni uløselig sammen. Det betyr at de som opplever hindringer av fysisk, følelsesmessig, sosial og kulturell art, må få oppleve at det er plass for dem i menighetens fellesskap. Det handler også om at de diakonale aspekter er tydelige bl.a. i preken og forbønn, og at gudstjenesten utfordrer og utruker til tjeneste i hverdagen.

Sammen om gudstjenesten

Hovedaspektet i alt arbeidet med gudstjenestene må være at de er hele menighetens gudstjenester. Kirkemøtet oppfordrer enhver lokalmenighet til å arbeide med hvordan man på best mulig måte kan være sammen om gudstjenesten.

Prest og organist har et hovedansvar for gudstjenestene. Også kateketer og soknediakoner har ifølge sine stillingsinstruksjoner gudstjenestelige funksjo-

ner. At man skal være "sammen om gudstjenesten" betyr ikke at disse som har formelt ansvar i kraft av sine stillinger, fratras sitt ansvar. Derfor er det viktig at prest og organist gis anledning til å delta i etterutdanningskurs som "Nytt i Guds hus" og at også de andre yrkesgruppene som har gudstjenestelike funksjoner, gis kunnskaper og nødvendig trygghet i sine forskjellige arbeidsoppgaver i forbindelse med gudstjenestelivet.

Men når dette er sagt, vil vi også peke på de ressurser som finnes blant de vanlige menighetslemmer. Alle i et gudstjenestefellesskap er deltakere. Og man har mye igjen for å gi flere og flere deltakere ansvar når det gjelder forberedelse, gjennomføring og evaluering av gudstjenestene.

Gudstjenestefornyelse dreier seg ikke minst om å arbeide med holdninger og samarbeidsrutiner i lokalmenigheten. Og den enkelte menighet må ha frimodighet til å gå et skritt om gangen, i den takt som er naturlig for denne menigheten.

Arbeidet med gudstjenestefornyelse er en langsiktig prosess. Man kan ikke forvente å få så mye ut av enkeltstående tiltak. Den store utfordringen ligger i at man oppmuntrer hverandre i troen på at et langsiktig og målrettet arbeid med gudstjenestelivet, gir menighetsvekst på lengre sikt.

Barn og unge

Vi vil særlig understreke at barn og unge må tas på alvor som fullverdige gudstjenestedeltakere. På dette felt kan vi med rette snakke om en krise når det gjelder gudstjenestelivet i vår kirke. Dette må få konsekvenser både for hvordan man legger opp høymessen og for miljøet omkring denne menighetens hovedgudstjeneste.

Tar vi på alvor spennvidden i menigheten, trenger vi vilje til å skape et variert gudstjenesteliv.

Et levende gudstjenestemiljø

Det er en utfordring for enhver lokalmenighet å arbeide bevisst for å bygge opp et levende gudstjenestemiljø. Våre nye gudstjenesteordninger gir store muligheter til at gudstjenesten på ethvert sted kan bli stedegen. Dette er et viktig aspekt. Selv om vår kirke selvsagt fortsatt skal ha så mye felles liturgisk gods at man kan kjenne seg igjen fra sted til sted, er det nødvendig at lokalmenig-

hetene gjør gudstjenesten til sin egen ved å utnytte de vide rammer og store variasjonsmuligheter som vi har fått.

Når det gjelder å skape et levende gudstjenestemiljø, må enhver menighet selv finne ut av hvor de skal sette inn sitt konkrete arbeid. Det dreier seg blant annet om å tenke gjennom og arbeide med spørsmål som dette:

- * Høymessen og familiegudstjenestene - har man i tilstrekkelig grad utnyttet de rike mulighetene disse gudstjenestene gir? Hva må gjøres for å komme noen skritt videre?
- * Sang og musikk - fungerer dette som uttrykk for menighetens tro? Tar man i tilstrekkelig grad hensyn til variasjon ut fra de forskjellige "stilarter" forskjellige aldersgrupper og andre grupper kjenner seg hjemme i?
- * Er det behov for å utdanne leke gudstjenestelidere - blant annet for å øke gudstjenestefrekvensen?
- * Hva med sammenhengen mellom dåpsopplæring og gudstjeneste? Har man gudstjenester knyttet til alle "faser"? Hvordan fungerer samarbeidet kirke/skole når det gjelder gudstjenestelivet?
- * Ord og sakrament - kommer dåp og nattverd til sin rett som kirkens sakramenter?

Hva med menighetens nattverdpraksis - nattverdfrekvens, inkludering av barna ved nattverdbordet?
- * Prekenen - hvordan kan presten gis konstruktiv hjelp i prekenarbeidet? Hvordan kan man arbeide sammen for at prekenen skal fungere på en naturlig måte i sammenheng med liturgien for øvrig?

Ansvar for gudstjenesten

Kirkemøtet forutsetter at alle menighetsråd, i nært samarbeid med staben, tar ansvar for gudstjenesten. Når menighetens handlingsplan for gudstjenestelivet skal legges opp og gjennomføres, kan behovet for et gudstjenesteutvalg melde seg. I et slikt utvalg er prest og organist, og kateket, der slik finnes, selvskrevne medlemmer. Men også andre ansatte og ikke minst vanlige kirkegjengere må trekkes inn.

Betenkningen om gudstjenestefornyelse, "Liv i gudstjenesten", anbefales som studiebok i menighetsråd og gudstjenesteutvalg. Her får man hjelp til å arbeide med hva en gudstjeneste dypest sett er - og man finner mange gode praktiske ideer og råd når menighetens gudstjenesteliv skal planlegges. Også de ansatte i menigheten vil som stab ha nytte av denne boken.

La hyllingsropet lyde for Herren!

Vi er sammen i gudstjenesten - sammen med vår korsfestede og oppstandne Herre. Vi er sammen med dem som gikk foran oss på pilegrimsvandringen - sammen med alle dem som feirer Herrens nærvær under andre himmelstrøk og i andre kirkesamfunn. Sammen i den evige lovsangen:

La hyllingsropet lyde for Herren,
hele jorden!
Tjen Herren med glede,
kom fram for ham med fryd!
Kjenn at Herren er Gud!
Han har skapt oss, ikke vi selv,
til sitt folk
og til den hjord han vokter.

Gå gjennom hans porter
med takkesang,
inn i hans tempelgårder
med lovsang.
Lov ham og pris hans navn!
For Herren er god,
hans miskunn er evig,
hans trofasthet varer
fra slekt til slekt.

(Salme 100)

- B. Kirkemøtet retter følgende henstilling til bispedømmerådene:

Kirkemøtet forutsetter at bispedømmerådene gir gudstjenestefornyelsen en prioritering som svarer til den sentrale plass gudstjenesten har i menighetenes liv. Betenkningen "Liv i gudstjenesten, gudstjenesten i livet" danner et godt grunnlag til utarbeidelse av en helhetsplan for bispedømmerådene arbeid med gudstjenestefornyelse. Bispedømmerådene oppfordres til å bruke denne aktivt i kursvirksomhet og på inspirasjonssamlinger for menigheter og ansatte.

Bispedømmerådene viktigste oppgaver på feltet gudstjenesteliv og gudstjenestefornyelse er:

- 1) Legge opp kortsiktige og langsiktige handlingsplaner for gudstjenestelivet i det enkelte bispedømmet.
- 2) Gi inspirasjon, veiledning og kursing både for ansatte og andre i menighetene.
- 3) Samle inn materiell som utvikles i menighetene, som så bearbeides og gjøres tilgjengelig for flest mulige menigheter.

Alle bispedømmeråd bør vurdere om det kan være tjenlig å opprette gudstjenesteutvalg for å ivareta disse oppgavene.

- C. Kirkemøtet retter følgende henstilling til Kirkerådet:

Kirkemøtet forutsetter at Kirkerådet arbeider kontinuerlig med liturgi og gudstjeneste på kirkens vegne, også med tanke på nødvendige endringer i vedtatte liturgier.

Kirkemøtet ønsker en stor grad av liturgisk fleksibilitet, slik at lokalmenighetene får nødvendige muligheter til å gjøre gudstjenesten steden. Dette betyr at gudstjenestefeltet må få en langt høyere prioritering i Kirkerådet enn det til nå har hatt. Det må sørges for tilstrekkelig personell til å ta seg av kontinuerlig liturgisk arbeid og skapende gudstjenestearbeid.

Kirkerådet må i stadig større grad kunne tilby direkte veiledning og rådgivning både når det gjelder de godkjente ordninger og kreativt gudstjenestearbeid for øvrig. Denne veiledning tilbys bispedømmerådene og gjennom disse også lokalmenighetene.

I tråd med denne veiledningsvirksomheten må det tilbys kurs og utvikles tjenlig materiell. Betenkingen "Liv i gudstjenesten" må gjøres enda mer tilgjengelig for lokalmenighetene ved at det utarbeides et praktisk studieopplegg til denne boken.

- D. Kirkemøtet retter følgende henstilling til utdanningsinstitusjonene:

Kirkemøtet anmoder de utdanningsinstitusjoner som har ansvaret for preste- og organistutdannelsen og

andre institusjoner som utdanner til kirkelig tjeneste, om å tenke gjennom sin prioritering av opplæringen i gudstjenestearbeid. Det er særlig viktig med en så god innføring i alle de eksisterende ordninger at man er i stand til å ta dem i bruk når man kommer i aktiv tjeneste.

Det må også gis innføring og praksis i skapende gudstjenestearbeid. Dette betyr også at samarbeidet utdanningsinstitusjonene imellom styrkes, og at det gis innføring i de forskjellige kunstarter som det er naturlig å trekke inn i gudstjenestearbeidet.

Utdanningsinstitusjonene oppfordres også til å tenke gjennom nødvendigheten av et regelmessig gudstjenesteliv i institusjonenes daglige virksomhet. Studentene må gis rike muligheter til å leve i gudstjenesten gjennom hele studiet. Ingenting kan som dette gjøre dem til trygge og glade gudstjenesteleidere når de kommer ut i aktiv tjeneste i menighetene.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Kristian Stendahl
Saksordfører: Bjarne O. Weider

Følgende hadde ordet:

Bjarne O. Weider, Håkon E. Andersen, Per Lønning, Per Oskar Kjølaas, Knut Risnes, Terje Fonk, Bjørn Bue, Kristen Kyrre Bremer, Kåre Sten Larsen, Oddmund Brundtland, Fredrik Grønningsæter, Nils-Tore Andersen, Turid Karlsen Seim, Helga Hjetland, Marit Torp, Johannes Ulltveit-Moe, Gunnar Salomonsen, Ernst Baasland, Sigmund Ruud.

Fremlagte forslag

Fra Fredrik Grønningsæter:

S. 7 under pkt. C, 2. avsnitt:
Kirkemøtet ser høymessen som den samlende hovedgudstjeneste og som skal ivareta den arv vi har mottatt fra tidligere kristenslekter og der kirken bindes sammen i det store fellesskap. For øvrig ønsker Kirkemøtet en slik grad av liturgisk fleksibilitet at lokalmenighetene får nødvendige muligheter til å gjøre gudstjenestene stedegne.

Fra Kristen Kyrre Bremer:

S. 5, nest siste avsnitt:

I et slikt utvalg er prest og organist, og kateket og diakon, der slike finnes, selvskrevne ...
- Diakon - er tilføyet.

Fra Olav Øygard:

S. 5, som stjernepunkt 4:
Språk - er det same eller andre i menigheten som har behov for å feire gudstjenesten på sitt morsmål?

Votering

Fredrik Grønningsæters forslag ble vedtatt mot 1 stemme.

Kristen Kyrre Bremers forslag falt mot 50 stemmer.

Olav Øygards forslag ble enstemmig vedtatt.

KIRKEMØTET'S VEDTAK

- A. Kirkemøtet hilser alle menigheter i Den norske Kirke:

Gudstjenesten - livets fest

"Kirken mot år 2000" var tema for åpningsforedraget på årets Kirkemøtet i Bergen. Vi ønsker at "Kirken mot år 2000" skal være en kirke som lar gudstjenesten være det den er - sentrum i menighetens liv.

Dagens kulturelle situasjon er preget av en følbart reaksjon mot den overfladiske fornuftstro som i flere generasjoner har preget vårt åndsliv. Mennesker stiller seg i dag mer åpne for mysteriet. Mange er på leting, og den religiøse lengsel er sterk. Gudstjenesten er et av de få steder en kan oppleve høytid, et "møte" som er annerledes. Dette perspektiv gir visjoner og muligheter når det gjelder fornyelsen av gudstjenestelivet i årene som kommer.

Gudstjenesten er "Livets fest". Den er menighetens møte med den oppstandne Kristus, en feiring av livets seier over dødskreftene. Gudstjenesten er selve livsnerven i menighetens liv.

Vi er glade og takknemlige for alt det arbeid som

gjøres rundt om i menighetene for å berike gudstjenestefellesskapet. Samtidig vil vi understreke at arbeidet med gudstjenesten er en kontinuerlig prosess.

De siste årene har vi fått ny salmebok og nye liturgier. Dette gir oss rike muligheter til skapende virksomhet og variasjon i forbindelse med gudstjenesten, og til å se gudstjenesten som hele menighetens ansvar, ikke bare prestens og organistens. Vår kirke har nå ved inngangen til 1990-årene en gunstig utgangsposisjon når det gjelder å satse på et gudstjenesteorientert menighetsarbeid.

Til hjelp i dette arbeidet vil vi henlede oppmerksomheten på den betenkningen som var grunnlaget for behandlingen av saken "Gudstjenestefornyelse" på Kirkemøtet. Boken "Liv i gudstjenesten - gudstjenesten i livet" er meget inspirerende lesning og gir et rikt og verdifullt materiale.

Gudstjeneste og evangelisering

En gudstjeneste har flere siktemål. Det er den Kristus-bekjennende menighet som samles til lovsang og tilbedelse, for å møte Kirkens Herre gjennom ord og sakrament og å oppleve søskenfellesskap. Fellesskapsopplevelsen er viktig, og en rett gudstjenestemenighet må være et inkluderende fellesskap.

Samtidig har gudstjenesten et misjonerende og evangeliserende sikte. Vi må ikke glemme at vi har en folkekirke. Det er vanskelig å si hva en god gudstjeneste er, men det kan være den gudstjenesten vi våger å invitere naboen til.

Gudstjenestelivet bør være selve grunnevangelliseringen i en menighet. Derfor er det viktig at vi tar alle grupper i vår folkekirke på alvor. Det gjelder ikke minst mennesker som deltar ved gudstjenesten ved bestemte anledninger og kirkeårstider og i forbindelse med kirkelige handlinger.

Gudstjeneste og diakoni

Gudstjenestefornyelse dreier seg om å rydde vekk alt som stenger for et ekte møte mellom menigheten og Gud. Fordi Gud er livets Gud, må gudstjenesten også være livsnær. Derfor hører gudstjeneste og diakoni uløselig sammen. Det betyr at de som opplever hindringer av fysisk, følelsesmessig, sosial og kulturell art, må få oppleve at det er plass for dem i menighetens fellesskap. Det handler også om at de

diakonale aspekter er tydelige bl.a. i preken og forbønn, og at gudstjenesten utfordrer og utrunder til tjeneste i hverdagen.

Sammen om gudstjenesten

Hovedaspektet i alt arbeidet med gudstjenestene må være at de er hele menighetens gudstjenester. Kirkemøtet oppfordrer enhver lokalmenighet til å arbeide med hvordan man på best mulig måte kan være sammen om gudstjenesten.

Prest og organist har et hovedansvar for gudstjenestene. Også kateketer og soknediakoner har ifølge sine stillingsinstruksjoner gudstjenestelige funksjoner. At man skal være "sammen om gudstjenesten" betyr ikke at disse som har formelt ansvar i kraft av sine stillinger, fratras sitt ansvar. Derfor er det viktig at prest og organist gis anledning til å delta i etterutdanningskurs som "Nytt i Guds hus" og at også de andre yrkesgruppene som har gudstjenestelige funksjoner, gis kunnskaper og nødvendig trygghet i sine forskjellige arbeidsoppgaver i forbindelse med gudstjenestelivet.

Men når dette er sagt, vil vi også peke på de ressurser som finnes blant de vanlige menighetslemmer. Alle i et gudstjenestefellesskap er deltakere. Og man har mye igjen for å gi flere og flere deltakere ansvar når det gjelder forberedelse, gjennomføring og evaluering av gudstjenestene.

Gudstjenestefornyelse dreier seg ikke minst om å arbeide med holdninger og samarbeidsrutiner i lokalmenigheten. Og den enkelte menighet må ha frimodighet til å gå et skritt om gangen, i den takt som er naturlig for denne menigheten.

Arbeidet med gudstjenestefornyelse er en langsiktig prosess. Man kan ikke forvente å få så mye ut av enkeltstående tiltak. Den store utfordringen ligger i at man oppmuntrer hverandre i troen på at et langsiktig og målrettet arbeid med gudstjenestelivet, gir menighetsvekst på lengre sikt.

Barn og unge

Vi vil særlig understreke at barn og unge må tas på alvor som fullverdige gudstjenestedeltakere. På dette feltet kan vi med rette snakke om en krise når det gjelder gudstjenestelivet i vår kirke. Dette må få konsekvenser både for hvordan man legger opp høymessen og for miljøet omkring denne menighetens hovedgudstjeneste.

Tar vi på alvor spennvidden i menigheten, trenger vi vilje til å skape et variert gudstjenesteliv.

Et levende gudstjenestemiljø

Det er en utfordring for enhver lokalmenighet å arbeide bevisst for å bygge opp et levende gudstjenestemiljø. Våre nye gudstjenesteordninger gir store muligheter til at gudstjenesten på ethvert sted kan bli stedegen. Dette er et viktig aspekt. Selv om vår kirke selvsagt fortsatt skal ha så mye felles liturgisk gods at man kan kjenne seg igjen fra sted til sted, er det nødvendig at lokalmenighetene gjør gudstjenesten til sin egen ved å utnytte de vide rammer og store variasjonsmuligheter som vi har fått.

Når det gjelder å skape et levende gudstjenestemiljø, må enhver menighet selv finne ut av hvor den skal sette inn sitt konkrete arbeid. Det dreier seg blant annet om å tenke gjennom og arbeide med spørsmål som dette:

- * Høymessen og familiegudstjenestene - har man i tilstrekkelig grad utnyttet de rike mulighetene disse gudstjenestene gir? Hva må gjøres for å komme noen skritt videre?
- * Sang og musikk - fungerer dette som uttrykk for menighetens tro? Tar man i tilstrekkelig grad hensyn til variasjon ut fra de forskjellige "stilarter" forskjellige aldersgrupper og andre grupper kjenner seg hjemme i?
- * Språk - er det samer eller andre i menigheten som har behov for å feire gudstjenesten på sitt morsmål?
- * Er det behov for å utdanne leke gudstjenestelidere - blant annet for å øke gudstjenestefrekvensen?
- * Hva med sammenhengen mellom dåpsopplæring og gudstjeneste? Har man gudstjenester knyttet til alle "faser"? Hvordan fungerer samarbeidet kirke/skole når det gjelder gudstjenestelivet?
- * Ord og sakrament - kommer dåp og nattverd til sin rett som kirkens sakramenter?

Hva med menighetens nattverdpraksis - nattverd

frekvens, inkludering av barna ved nattverdbordet?

- * Prekenen - hvordan kan presten gis konstruktiv hjelp i prekenarbeidet? Hvordan kan man arbeide sammen for at prekenen skal fungere på en naturlig måte i sammenheng med liturgien for øvrig?

Ansvar for gudstjenesten

Kirkemøtet forutsetter at alle menighetsråd, i nært samarbeid med staben, tar ansvar for gudstjenesten. Når menighetens handlingsplan for gudstjenestelivet skal legges opp og gjennomføres, kan behovet for et gudstjenesteutvalg melde seg. I et slikt utvalg er prest og organist, og kateket, der slik finnes, selvskrevne medlemmer. Men også andre ansatte og ikke minst vanlige kirkegjengere må trekkes inn.

Betenkningen om gudstjenestefornyelse, "Liv i gudstjenesten", anbefales som studiebok i menighetsråd og gudstjenesteutvalg. Her får man hjelp til å arbeide med hva en gudstjeneste dypest sett er - og man finner mange gode praktiske ideer og råd når menighetens gudstjenesteliv skal planlegges. Også de ansatte i menigheten vil som stab ha nytte av denne boken.

La hyllingsropet lyde for Herren!

Vi er sammen i gudstjenesten - sammen med vår korsfestede og oppstandne Herre. Vi er sammen med dem som gikk foran oss på pilgrimsvandringen - sammen med alle dem som feirer Herrens nærvær under andre himmelstrøk og i andre kirkesamfunn. Sammen i den evige lovsangen:

La hyllingsropet lyde for Herren,
hele jorden!
Tjen Herren med glede,
kom fram for ham med fryd!
Kjenn at Herren er Gud!
Han har skapt oss, ikke vi selv,
til sitt folk
og til den hjord han vokter.

Gå gjennom hans porter
med takkesang,
inn i hans tempelgårder
med lovsang.
Lov ham og pris hans navn!
For Herren er god,
hans miskunn er evig,

hans trofasthet varer
fra slekt til slekt.

(Salme 100)

- B. Kirkemøtet retter følgende henstilling til bispedømmerådene:

Kirkemøtet forutsetter at bispedømmerådene gir gudstjenestefornyelsen en prioritering som svarer til den sentrale plass gudstjenesten har i menighetenes liv. Betenkningen "Liv i gudstjenesten, gudstjenesten i livet" danner et godt grunnlag til utarbeidelse av en helhetsplan for bispedømmerådernes arbeid med gudstjenestefornyelse. Bispedømmerådene oppfordres til å bruke denne aktivt i kursvirksomhet og på inspirasjonssamlinger for menigheter og ansatte.

Bispedømmerådernes viktigste oppgaver på feltet gudstjenesteliv og gudstjenestefornyelse er:

- 1) Legge opp kortsiktige og langsiktige handlingsplaner for gudstjenestelivet i det enkelte bispedømmet.
- 2) Gi inspirasjon, veiledning og kursing både for ansatte og andre i menighetene.
- 3) Samle inn materiell som utvikles i menighetene, som så bearbeides og gjøres tilgjengelig for flest mulige menigheter.

Alle bispedømmeråd bør vurdere om det kan være tjenlig å opprette gudstjenesteutvalg for å ivareta disse oppgavene.

- C. Kirkemøtet retter følgende henstilling til Kirkerådet:

Kirkemøtet forutsetter at Kirkerådet arbeider kontinuerlig med liturgi og gudstjeneste på kirkens vegne, også med tanke på nødvendige endringer i vedtatte liturgier.

Kirkemøtet ser høymessen som den samlende hovedsgudstjeneste og som skal ivareta den arv vi har mottatt fra tidligere kristenslekter og der kirken bindes sammen i det store fellesskap. For øvrig ønsker Kirkemøtet en slik grad av liturgisk fleksibilitet at lokalmenighetene får nødvendige muligheter til å gjøre gudstjenestene stede-gne.

Dette betyr at gudstjenestefeltet må få en langt høyere prioritering i Kirkerådet enn det til nå har hatt. Det må sørges for tilstrekkelig personell til å ta seg av kontinuerlig liturgisk arbeid og skapende gudstjenestearbeid.

Kirkerådet må i stadig større grad kunne tilby direkte veiledning og rådgivning både når det gjelder de godkjente ordninger og kreativt gudstjenestearbeid for øvrig. Denne veiledning tilbys bispedømmerrådene og gjennom disse også lokalmenighetene.

I tråd med denne veiledningsvirksomheten må det tilbys kurs og utvikles tjenlig materiell. Betenkingen "Liv i gudstjenesten" må gjøres enda mer tilgjengelig for lokalmenighetene ved at det utarbeides et praktisk studieopplegg til denne boken.

D. Kirkemøtet retter følgende henstilling til utdanningsinstitusjonene:

Kirkemøtet anmoder de utdanningsinstitusjoner som har ansvaret for preste- og organistutdannelsen og andre institusjoner som utdanner til kirkelig tjeneste, om å tenke gjennom sin prioritering av opplæringen i gudstjenestearbeid. Det er særlig viktig med en så god innføring i alle de eksisterende ordninger at man er i stand til å ta dem i bruk når man kommer i aktiv tjeneste.

Det må også gis innføring og praksis i skapende gudstjenestearbeid. Dette betyr også at samarbeidet utdanningsinstitusjonene imellom styrkes, og at det gis innføring i de forskjellige kunstarter som det er naturlig å trekke inn i gudstjenestearbeidet.

Utdanningsinstitusjonene oppfordres også til å tenke gjennom nødvendigheten av et regelmessig gudstjenesteliv i institusjonenes daglige virksomhet. Studentene må gis rike muligheter til å leve i gudstjenesten gjennom hele studiet. Ingenting kan som dette gjøre dem til trygge og glade gudstjenesteleidere når de kommer ut i aktiv tjeneste i menighetene.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 13/90: PLAN FOR DÅPSOPPLÆRING
I DEN NORSKE KIRKE

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

- Dokument 13.1 SAKSORIENTERING
- Dokument 13.2 UTKAST TIL
PLAN FOR DÅPSOPPLÆRING
I DEN NORSKE KIRKE
- Dokument 13.3 UTKAST TIL
HANDLINGSPLAN FOR INNFØRING I OG
GJENNOMFØRING AV PLANEN

INNSTILLING FRA KOMITE B:

Saksorientering

I 1970- og 1980-årene har dåpsopplæringen stått som en av de viktigste sakene for vår kirke.

Undervisningsprogram for hjem og kirke (UPRO) ble lagt fram av Institutt for Kristen Oppseding i 1969 og vedtatt på Bispedømmerådernes Fellesmøte i 1978 som retningsgivende for våre menigheter. I 1982 ble utredningen Dåpspraksis og dåpsopplæring i Den norske kirke avgitt på oppdrag av Bispemøtet.

Kirkemøtet 1984 behandlet "Kirkens dåpsopplæring" som sak (sak KM 22/84), og vedtok at arbeidet med å styrke dåpsopplæringen må prioriteres og sikres nødvendige økonomiske og personellmessige ressurser.

I perioden 1986-1989 ble forsøket med plan for dåpsopplæring i Den norske kirke gjennomført. Rapporten fra dette forsøket forelå høsten 1989, og denne holder fram viktige erfaringer med tanke på videre planarbeid.

Nå foreligger utkast til Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke. Planutkastet er utarbeidet av et utvalg oppnevnt av Kirkens undervisningsråd i nært samarbeid med Institutt for Kristen Oppseding. Personer med bred pedagogisk og teologisk bakgrunn, og med erfaring i praktisk arbeid med barn, har vært trukket inn underveis i arbeidet. Det har også vært konsultasjoner med de

frivillige organisasjonene innen kirken. Det er forutsatt at utkastet skal ut til høring i 1991, før endelig behandling i Kirkemøtet samme år.

Komiteens merknader

Foreliggende utkast til Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke er et sentralt dokument og et viktig systematisk arbeid for kirken. Til tross for innvendinger på enkelte punkter gir komiteen sin tilslutning til helhetstenkingen og til de fleste konkrete forslag. Komiteen tilrår at sluttarbeidet med planen må skje raskest mulig og at planen deretter søkes iverksatt.

UTGANGSPUNKT FOR PLANEN

Grunnskolens kristendomsundervisning gir grunnleggende kunnskaper i den kristne tro, og er dermed et betydelig bidrag til dåpsopplæringen. Den gir innsikt i vår kristne kulturarv og fører inn i den bibelske historie og det bibelske persongalleri. Dette er et vesentlig grunnlag for formidling av det kristne budskapet også i kirkens dåpsopplæring. Kirken forutsetter derfor at alle som er døpt i Den norske kirke, også skal følge skolens kristendomsundervisning. Barnehagen med sin målsetting er også kirkens samarbeidspartner i formidlingen av kristne verdier. Men kirken kan ikke ensidig basere sin dåpsopplæring på kontakten med skole og barnehage.

Søndagsskolen og annet barnearbeid i menigheten gir verdifulle bidrag til dåpsopplæringen. Deler av UPRO er også innarbeidet i mange menigheter. I tillegg har Hjemmenes Dåpsring de siste årene utviklet materiell til bruk i hjemmene, beregnet på barn i alderen 0-6 år. Endelig er konfirmantarbeidet en viktig del av dåpsopplæringen.

ANSVARET FOR DÅPSOPPLÆRINGEN

Planutkastet fastslår at dåpsopplæringen ikke er et tilbud om noe i tillegg til dåpen, men en nødvendig konsekvens av dåpen. Etter Herrens ord er dåp og opplæring to sider av samme sak. Dette forplikter menigheten til å ta et helhetlig ansvar for dåpsopplæringen. Innenfor denne helheten har hjemmene stor betydning og en sentral oppgave. Planen sier at foreldre/foresatte som har ansvar for oppdragelsen, også er hovedansvarlige for dåpsopplæringen. Komiteen vil gi sin tilslutning til dette synspunktet, samtidig som en fremhever menighetens helhetlige forpliktelse. Dette samspillet mellom hjem og menighet understreker dåpsliturgien av 1983 når det heter:

"Sammen med denne menighet og hele vår kirke får dere del i et hellig ansvar ..."

Det betyr at menigheten forplikter seg til å stå sammen med foreldre og faddere om "å be for barnet, lære det selv å be, og hjelpe det til å bruke Guds ord og Herrens nattverd, for at det kan bli hos Kristus når det vokser opp, likesom det ved dåpen blir forenet med Ham".

En forsvarlig dåpsopplæring forplikter i første rekke menigheten til å legge forholdene til rette slik at alle døpte kan få del i kirkens dåpsopplæring.

Komiteen vil understreke betydningen av at foreldre og foresatte får god informasjon om dåpsopplæringsprogrammet og blir møtt med utfordringen til å ta dåpsopplæringen på alvor. Etter komiteens mening bør foreldre/foresatte moralsk forpliktes på å gi sine døpte barn del i dåpsopplæring.

Vi vil se det som naturlig at en i forbindelse med den forestående høringen også vurderer hvordan dette kan komme til uttrykk.

GRUNNLEGGENDE PRINSIPPER

Komiteen gir sin tilslutning til de grunnleggende prinsipper planen bygger på. Vi vil her fremheve følgende:

- Kjerneinnhold:

For å gjøre planen oversiktlig og lett å bruke i ulike menigheter, angir planen et kjerneinnhold. Dette er ment å være retningsgivende for alle menigheter. Ut fra dette kjerneinnholdet blir det foreslått en rekke tiltak. Disse kan lett tilpasses de lokale forhold. De enkelte menigheter har frihet til å velge form og læringsaktiviteter.

- Kunnskap/kjennskap - liv/handling:

Planen har et overordnet mål for dåpsopplæringen. Dette forstår vi slik at målet er å legge forholdene til rette for alle døpte slik at det troens liv som Gud gir i dåpen, kan næres og vokse. Kirken må også legge forholdene til rette så udøpte kan føres fram til dåp og tro.

I det overordnede målet for dåpsopplæringen er kunnskap/kjennskap og liv/handling nøye knyttet sammen. Etter komiteens mening kan dette realiseres bl.a. ved at barna lever med i menighetens fellesskap/gudstjenesteliv. Menigheten bør legge vekt på å

skape et læringsmiljø der denne helhetlige læring finner sted. Samtidig må kirken så langt mulig medvirke til at hjem/familie kan fungere som et godt læringsmiljø for dåpsopplæring.

- Kontinuitet - spesielle tiltak:

Det må være et mål for dåpsopplæringen i menighetene at flest mulig er med i et kontinuerlig arbeid, også utenom det som skjer i hjemmet og i skolen. Det må stimuleres til barnevennlige gudstjenester/familiegudstjenester der ulike grupper av barn i menigheten deltar aktivt både i forberedelse og i gjennomføring. Et barne- og ungdomsarbeid, i regi av menighetsråd eller frivillige organisasjoner må gi kontinuitet i opplæringen for alle som ønsker å delta.

Vi ønsker at gudstjenesteliv og barnearbeid skal fange opp flest mulig. Det er likevel realistisk å regne med at mange vil falle utenfor dette. Planen skisserer derfor spesielle tiltak med mulighet for å gi alle del i noe av menighetens dåpsopplæring. Et slikt program bør ha muligheter i seg til å bli innarbeidet som en naturlig oppfølging av dåpen.

PLANENS INNHOLD

Komiteen gir sin tilslutning til skissen av hovedemner og delemner for de ulike aldersgruppene (s. 20-22). Men konkretiseringen av disse hovedemnene/delemnene er ikke gjennomarbeidet. Komiteen vil bemerke følgende:

- a. Komiteen forutsetter at et bredere bibelmateriale trekkes inn. Planen bruker vesentlig tekster fra evangeliene. Ut fra planens definisjon av kjerneinnholdet må fremfor alt flere gammeltestamentlige tekster trekkes inn.
- b. Komiteen mener planen bør inneholde alternativer. Bl.a. for å gi den fleksibilitet som tar hensyn til lokale forhold, er dette nødvendig.
- c. Planen blir i sin presentasjon av tekstene for tematisk orientert og blir for mye lik skolens undervisningsplaner. En tar her for lite hensyn til en psykologisk betraktning av barns utvikling.

PLANENS FUNKSJON

Det foreliggende forslaget er primært utformet med sikte på å gi menighetene den hjelp de trenger for å kunne bygge opp et dåpsopplæringsprogram. Planens stofftilfang gir mulighet for videreutvikling av programmene alt etter det lokale ressurstilfanget. Det faglige

innholdet i planen er tilrettelagt ut fra en klar forventning om at dette er felles for alle menigheter, selv om tiltak og arbeidsformer blir ulike.

Det er en forutsetning at planen innvirker på den kommende materiellutvikling slik at denne blir målrettet og innholdsbestemt i tråd med planen. Hensikten er at den foreliggende planen skal løse ut en betydelig materiellproduksjon til dåpsopplæringen på alle nivå.

Et så sentralt dokument som vår kirkes dåpsopplæringsplan må etter komiteens mening inkorporeres i utdanning til kirkelig tjeneste.

PLANEN OG MENIGHETENE

Presentasjon og innføring av planen i våre menigheter må på alle nivå i vår kirke ta utgangspunkt i en anerkjennelse av den dåpsopplæringen som allerede finnes i menigheten.

Under den synsvinkelen er planutkastet å forstå som en hjelp med sikte på å tilpasse, videreføre og utvikle menighetens eget dåpsopplæringsprogram.

Videre forutsetter realiseringen av planen en stor grad av nøkternhet i bedømming av menighetens ressurser. Samtidig må menighetene stimuleres til stadig å søke nye mulige medarbeidere og nye ressursmuligheter i menighetene.

Vi anbefaler at medarbeidere som kalles til dåpsopplæringstjeneste i vår kirke, innlemmes i et medarbeidermiljø som ivaretar så vel dyktiggjøringen til tjeneste som omsorgen for tjeneren.

RESSURSSPØRSMÅL

Mange menigheter sliter med personalmangel. For dåpsopplæringens vedkommende vil dette være svært merkbart i menigheter der en prest står alene om ansvaret. Sentralt i kirken må det gjøres et arbeid med tanke på ressurstilførsel til menighetene. Økte bevilgninger både til driften av arbeidet og til avlønning av personell vil være en forutsetning for økt innsats. Det er her nærliggende i første rekke å arbeide for å få flere kateketstillinger på det offentlige budsjettet.

HØRING

Komiteen gir sin tilslutning til at planen sendes ut til en bredest mulig høring før den bearbeides videre. En slik høring vil ventelig gi økt engasjement i planens utforming og økt motivering for å ta den i bruk, ved

siden av at den vil gi nyttige impulser til arbeidet med å få en god og brukbar plan.

Aktuelle høringsinstanser er Bispemøtet, bispedømmeråd, sentralkirkelige institusjoner, utdanningsinstitusjoner, frivillige organisasjoner, arbeidstakerorganisasjoner for kirkelig tilsatte, enkeltmenigheter (bl.a. forsøksmenighetene) og foreldrerepresentanter. Men generelt bør alle interesserte få oppfordring til å gi respons på planen. Bredest mulig representativitet i utvalg av høringsmenigheter er viktig.

Det må utarbeides en rettleiding til høringsinstansene, der problemstillinger settes opp slik at vi kan sikre oss et engasjement på de punktene vi ønsker uttalelse om. Disse kan være spørsmål til planens oppbygning og innhold, og de kan angis som mer generelle spørsmål til bl.a. gjennomføringen av planen.

Forslag til vedtak

Kirkemøtet slutter seg i hovedsak til det fremlagte utkast til plan for dåpsopplæring og uttrykker glede over at vi nå kan få en ordnet dåpsopplæring i våre menigheter.

Planutkastet sendes ut til en bredt anlagt høring i 1991 sammen med et høringsdokument der komiteens merknader er innarbeidet.

Den videre bearbejdede planen legges fram for endelig behandling i Kirkemøtet 1991.

Kirkemøtet ber Kirkerådet i samarbeid med Institutt for Kristen Oppseding og bispedømmekontorene om å utforme en handlingsplan for innføring i og gjennomføring av dåpsopplæringsplanen i menighetene. Denne legges fram for behandling i Kirkemøtet 1991.

Kirkerådet bes arbeide videre med ressursproblemlene knyttet til gjennomføringen av dåpsopplæringsplanen i menighetene. Det må også skaffes til veie midler for gjennomføring av handlingsplanen.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Kristian Stendahl
Saksordfører: Leiv I. Møen

Følgende hadde ordet:

Leiv I. Møen, Håkon E. Andersen, Oddmund Brundtland, Jorun Moe, Annbjørg Eiksund Hesselberg, Jan-Martin

Berentsen, Bjørn Bue, Hilde Fylling, Ove Kjelling, Andreas Aarflot, Halvor Bergan, Ole D. Mjøs, Gunnar Salomonsen, Arve Lein, Knut Sellevold, Kristen Kyrre Bremer, Ole Nordhaug, Turid Karlsen Seim, Ragnhild Veiteberg, Kåre Sten Larsen, Kari Ripegut, Tone Nilssen.

Fremsatte forslag

Halvor Bergan fremmet følgende forslag:

I vedtaksforslaget 4. avsnitt strykes ordene "og bispedømmekontorene" i 2. linje.

Saksordføreren meldte at komiteen godtok endringen.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

Kirkemøtet slutter seg i hovedsak til det fremlagte utkast til plan for dåpsopplæring og uttrykker glede over at vi nå kan få en ordnet dåpsopplæring i våre menigheter.

Planutkastet sendes ut til en bredt anlagt høring i 1991 sammen med et høringsdokument der komiteens merknader er innarbeidet.

Den videre bearbejdede planen legges fram for endelig behandling i Kirkemøtet 1991.

Kirkemøtet ber Kirkerådet i samarbeid med Institutt for Kristen Oppseding om å utforme en handlingsplan for innføring i og gjennomføring av dåpsopplæringsplanen i menighetene. Denne legges fram for behandling i Kirkemøtet 1991.

Kirkerådet bes arbeide videre med ressurssspørsmålene knyttet til gjennomføringen av dåpsopplæringsplanen i menighetene. Det må også skaffes til veie midler for gjennomføring av handlingsplanen.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 14/90: KIRKEN OG
FANGEOMSORGEN

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 14.1 SAKSORIENTERING

Dokument 14.2 BETENKNINGEN
"KIRKEN OG FANGEOMSORGEN"

INNSTILLING FRA KOMITE C:

Saksorientering

Kirkemøtet har fått seg forelagt betenknningen "Kirken og fangeomsorgen".

Betenknningen tar utgangspunkt i kirkens ansvar for å delta i den samfunnsetiske debatt og derved stille etiske krav til strafferett og rettspraksis.

I den klassiske tenkning om straff søkte man begrunnelsen i hensynet til det mennesket som hadde forbrutt seg. Straffen var til for forbryteren såvel som for offeret, og "nødvendig for at hovedpersonene i forbrytelsen skulle komme videre, og for at harmonien skulle gjenopprettes både dem imellom og i forholdet til rettferdigheten".

I vår tid er begrepet "soning" i stor grad erstattet av ordet "prevensjon". I "soningen" var fangen ennå subjekt, mens han/hun i "prevensjonen" er blitt et passivt objekt.

Mot denne bakgrunn stiller betenknningen et grunnleggende spørsmål: Hvorfor straffer vi? Her blir det lagt vekt på straffens karakter av oppgjør mellom forbryter og offer, og det blir understreket at soning må innebære mulighet til forsoning med offer og samfunn.

I fortsettelsen peker betenknningen på sider ved det norske fengselsvesenet og redegjør for organisering av fengslene, antall fengselsplasser og fanger, prosentvis fordeling mellom kvinner og menn samt ulike typer for-

brytelser. Et vesentlig anliggende er å besvare spørsmålet: Hvem er fangen?

Videre går betenkningen kritisk inn på spørsmålet om hvordan grunnleggende menneskerettigheter blir praktisert i norske fengsler.

Endelig gir betenkningen en oversikt over kirkens arbeid i fengslene i Norge. Det vises til vår lange tradisjon med fengselsprester og det pekes på kirkens særlige kall til praktisk omsorg for innsatte.

Komiteens merknader

Komite C finner betenkningen verdifull, idet den fanger opp vesentlige sider ved det aktuelle og vanskelige saksområde.

Komiteen er særlig glad for at fangenes menneskeverd og grunnleggende menneskerettigheter er kommet så klart til uttrykk i betenkningen.

Selv om oppmerksomheten her er vendt mot fangeomsorgen, mener komiteen at offeret og dets situasjon kunne vært vist noe større oppmerksomhet som viktig for oppgjøret.

Videre hadde komiteen sett at betenkningen i sterkere grad hadde tatt opp livssituasjonen for fangers pårørende, og likeledes fangenes situasjon etter løslatelsen.

Forslag til vedtak

Kirkemøtet finner betenkningen "Kirken og fangeomsorgen" informativ og verdifull. Den gir grunnlag for etisk refleksjon og stimulerer til aktiv omsorg for fanger i norske fengsler.

Kirkemøtet vil uttale:

1. I en rettsstat er det fellesskapets legitime oppgave å straffe den som bryter samfunnets lover. Straffen tjener som oppgjør og soning for den handling som urettmessig er begått; den skal hindre nye forbrytelser, og den skal bidra til å rehabilitere forbryteren sosialt.

Men den straffedømte er ikke fratatt sitt menneskeverd. Ethvert menneske er skapt i Guds bilde, og er derfor umistelig verdifullt. Menneskeverdet er fundamentalt, forankret i Guds livgivende skaperhandling, og det er ikke betinget av evner, anlegg og gode eller onde gjerninger.

Respekten for menneskeverd og menneskerettigheter er grunnpillarer i vårt samfunn.

2. Dette maner oss til å arbeide for at disse verdier også kommer til uttrykk i våre fengsler og i behandlingen av den enkelte fange. Enhver fange må behandles ut fra sitt grunnleggende menneskeverd og de ukrenkelige menneskerettigheter som vedkommende har.

Samtidig utfordres kirken til kontinuerlig etisk refleksjon omkring fangens livssituasjon.

Kirkemøtet vil særlig peke på følgende forhold:

- Ingen er skyldig før rettskraftig dom foreligger. Rettsvesenets knappe ressurser til etterforskning og juridisk prøving fører ofte til varetektsfengsling over lengre tid og lang ventetid før soning. Dette kan ikke aksepteres.
  - Det er uverdlig for en rettsstat, og det er et overgrep mot en grunnleggende menneskerett, når soning ikke kan gjennomføres umiddelbart etter fellende dom. De lange soningskøene som en opplever i vårt land, bryter med alminnelige oppfatninger om menneskets rett til å gjøre opp for seg så snart som mulig etter at en forbrytelse er begått.
  - Fanger som har alvorlig somatiske eller psykiske lidelser, skal ha behandling i sykehus.
  - Arbeidet med individuelle rehabiliteringstiltak må gis den nødvendige prioritet, slik at fanger skal gis best mulig hjelp til å fungere i samfunnet etter at soning er avsluttet.
3. Enhver fange har rett til religiøst liv og religionsutøvelse. Det er samfunnets plikt å legge til rette for at innsatte skal kunne få nødvendig kirkelig betjening.

Vi kan ikke se at dette hensyn er blitt tilstrekkelig ivare tatt ved romprogram og stillingshjemler i senere års fengselsplanlegging. Den samme kritikk må anføres mot utkastet til ny fengselslov.

4. Det er ikke kirkens oppgave å felle dom over mennesker, ei heller å utøve straff. Kirken må ikke oppfattes å stå på domsmaktens side overfor den innsatte.

Utgangspunktet for kirkens særskilte engasjement må

hentes fra Jesu ord i Matt. 25.36: "Jeg var i fengsel og dere besøkte meg".

På en særlig måte vil kirken måtte arbeide for:

- Besøktjeneste overfor dem som sitter fengslet. Herunder vil det være vesentlig å gi tilbud om sjelesorg og samtale under taushetsplikt.
- Omsorg for fangers pårørende. Dette vil dessuten i mange tilfeller være omsorg for fangen selv.
- Menighetene som helende fellesskap. Dette er også aktuelt etter endt soning og fengselsopphold, slik at mennesker som har vært i fengsel kan inkluderes i menighetenes omsorg og fellesskap.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Fredrik Grønningsøter
Saksordfører: Hans Olav Høivik

Følgende hadde ordet:

Hans Olav Høivik, Halvor Bergan, Ole D. Mjøs, Knut Risnes, Olaug Vedvik Torset.

KIRKEMØET'S
VEDTAK

Kirkemøtet finner betenkningen "Kirken og fangeomsorgen" informativ og verdifull. Den gir grunnlag for etisk refleksjon og stimulerer til aktiv omsorg for fanger i norske fengsler.

Kirkemøtet vil uttale:

1. I en rettsstat er det fellesskapets legitime oppgave å straffe den som bryter samfunnets lover. Straffen tjener som oppgjør og soning for den handling som urettmessig er begått; den skal hindre nye forbrytelser, og den skal bidra til å rehabilitere forbryteren sosialt.

Men den straffedømte er ikke fratatt sitt menneskeverd. Ethvert menneske er skapt i Guds bilde, og er

derfor umistelig verdifulle. Menneskeverdet er fundamentalt, forankret i Guds livgivende skaperhandling, og det er ikke betinget av evner, anlegg og gode eller onde gjerninger.

Respekten for menneskeverd og menneskerettigheter er grunnpillarer i vårt samfunn.

2. Dette maner oss til å arbeide for at disse verdier også kommer til uttrykk i våre fengsler og i behandlingen av den enkelte fange. Enhver fange må behandles ut fra sitt grunnleggende menneskeverd og de ukrenkelige menneskerettigheter som vedkommende har.

Samtidig utfordres kirken til kontinuerlig etisk refleksjon omkring fangens livssituasjon.

Kirkemøtet vil særlig peke på følgende forhold:

- Ingen er skyldig før rettskraftig dom foreligger. Rettsvesenets knappe ressurser til etterforskning og juridisk prøving fører ofte til varetektsfengsling over lengre tid og lang ventetid før soning. Dette kan ikke aksepteres.
  - Det er uverdlig for en rettsstat, og det er et overgrep mot en grunnleggende menneskerett, når soning ikke kan gjennomføres umiddelbart etter fellende dom. De lange soningskøene som en opplever i vårt land, bryter med alminnelige oppfatninger om menneskets rett til å gjøre opp for seg så snart som mulig etter at en forbrytelse er begått.
  - Fanger som har alvorlig somatiske eller psykiske lidelser, skal ha behandling i sykehus.
  - Arbeidet med individuelle rehabiliteringstiltak må gis den nødvendige prioritet, slik at fanger skal gis best mulig hjelp til å fungere i samfunnet etter at soning er avsluttet.
3. Enhver fange har rett til religiøst liv og religionsutøvelse. Det er samfunnets plikt å legge til rette for at innsatte skal kunne få nødvendig kirkelig betjening.

Vi kan ikke se at dette hensyn er blitt tilstrekkelig ivaretatt ved romprogram og stillingshjemler i senere års fengselsplanlegging. Den samme kritikk må anføres mot utkastet til ny fengselslov.

4. Det er ikke kirkens oppgave å felle dom over men-

nesker, ei heller å utøve straff. Kirken må ikke oppfattes å stå på domsmaktens side overfor den innsatte.

Utgangspunktet for kirkens særskilte engasjement må hentes fra Jesu ord i Matt. 25.36: "Jeg var i fengsel og dere besøkte meg".

På en særlig måte vil kirken måtte arbeide for:

- Besøktjeneste overfor dem som sitter fengslet. Herunder vil det være vesentlig å gi tilbud om sjelesorg og samtale under taushetsplikt.
- Omsorg for fangers pårørende. Dette vil dessuten i mange tilfeller være omsorg for fangen selv.
- Menighetene som helende fellesskap. Dette er også aktuelt etter endt soning og fengselsopphold, slik at mennesker som har vært i fengsel kan inkluderes i menighetenes omsorg og fellesskap.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 15/90: HANDLINGSPROGRAM FOR
SAMISK KIRKELIV

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 15.1 SAKSORIENTERING

Dokument 15.2 "HANDLINGSPROGRAM FOR
SAMISK KIRKELIV
I DEN NORSKE KIRKE"

INNSTILLING FRA KOMITE F:

Saksorientering

Stortinget har gjennom vedtak av Sameloven i 1987 og Grunnlovens paragraf 110 A i 1988 vedgått sitt overordnede ansvar for den samiske befolkningen i Norge. Statens samepolitikk har forandret seg radikalt i løpet av de siste 10 år, og vi har opplevd en sterkere satsing på flere samiske sektorer i samfunnet som f.eks. helse- og sosialsektoren, undervisnings- og forskningssektoren, språk- og kultursektoren og nærings- og ressurssektoren.

Også Den norske kirke har lenge sett behovet for økt satsing når det gjelder samisk kirke- og menighetsliv. Kirkemøtet i 1986 (sak KM 20/86) gjorde et vedtak i 7 punkter:

1. Oppnevning av en arbeidsgruppe til å utarbeide et handlingsprogram for samisk kirkeliv.
2. Støtte til opprettelse av en samisk kirkelivskonsulentstilling i Nord-Hålogaland.
3. Flere kateketstillinger for samisktalende kateketer i Nord-Hålogaland.
4. Økonomisk støtte fra Kirkedepartementet til en ny nordsamisk bibeloversettelse.
5. Tilgodese utgivelse av bibeldeler på lule- og sørsamisk.

6. Kirkedepartementets utvirkning til at det blir utarbeidet undervisningsmaterieell på samisk.
7. Oppfordring til økte utgivelser av kristne bøker på samisk.

Tre av punktene i Kirkemøtets vedtak er helt eller delvis fulgt opp. Det gjelder punktene 4, 3 og 1. Bibelselskapet har fått støtte til ny bibeloversettelse på nordsamisk, men beløpet er for lite. Videre er det gledelig at det er opprettet en kateketstilling i Karasjok prestegjeld. Til årets Kirkemøte foreligger det et utkast til handlingsprogram for samisk kirkeliv i Den norske kirke. Dette handlingsprogrammet ses som en fortsettelse av den prosessen som Kirkemøtet satte i gang i 1986, og som forutsetter en videreføring i dette møtet.

Handlingsplanen har vært sendt Sametinget til uttalelse. Sametinget mener at handlingsplanen gir et godt situasjonsbilde av dagens samiske kirkeliv, og at de forslagene til tiltak som er fremmet i handlingsplanen, er et godt grunnlag å arbeide videre på. Videre henstiller Sametinget til Kirkemøtet å ta opp planens forslag til videre behandling, og ber Kirkemøtet ta saken opp med departementet og Stortinget.

Komiteens merknader

Komiteen sier seg glad for det arbeid som er nedlagt i utredningen. Det er første gang det foreligger en helhetskirkelig plan for samisk kirkeliv. Nå kan Den norske kirke se de samisk-kirkelige saker i helhetlig perspektiv.

Komiteen har merket seg utredningens beskrivelser av kirkelivet i nord-, lule- og sørsamiske områder og ser med særlig bekymring på lule- og sørsamisk kirkelivs framtid hvis det ikke tilføres betydelige ressurser.

I denne sammenheng vil komiteen peke på behovet for rekruttering av samisk ungdom til tjeneste i kirken.

Komiteen slutter seg til handlingsprogrammets prinsipielle syn og målsetting for arbeidet innen samisk kirkeliv:

- Samisk kirkeliv er en levende del av Den norske kirke og skal være likeverdig med det øvrige kirkeliv.
- Fordi de fleste samer i Norge tilhører Den norske kirke, har kirken ansvar for å legge forholdene til rette for den samiske befolkningens trosliv.

- Forholdene må legges til rette for at samene selv kan ta ansvar for og utforme samisk kirkeliv. Komiteen anser forslagene i utkastet til handlingsplan som tjenlige for å styrke samisk kirkeliv.

Det er gledelig at Indre Finnmark prosti er opprettet. Dette betyr en betydelig styrking av nordsamisk kirkeliv.

Når det gjelder handlingsplanens konkrete forslag, vil komiteen uttale:

- Komiteen støtter i prinsippet alle forslag til tiltak som er fremmet i utredningen. Samisk kirkeliv har lenge vært et forsømt område i Den norske kirke. Komiteen innser at det må et stort løft til for å bringe denne delen av kirkelivet opp på samme personell- og ressursmessige nivå som det øvrige kirkeliv.

Komiteen ser det imidlertid vanskelig av økonomiske årsaker å få realisert alle forslagene på en gang, og har dermed sett det nødvendig å foreta en prioritering.

- Komiteen har derfor samlet seg om utredningens hovedforslag: Opprettelse av Samisk Råd for Den norske kirke. Rådets utgifter må dekkes ved at tilskuddet til Kirkerådets driftsbudsjett økes tilsvarende og må inkluderes i forslag til statsbudsjett for 1992.
- Rådets administrasjon lokaliseres til Nord-Hålogaland i kontorfellesskap med biskopen og bispedømmerådet. I dette bispedømmet er det i dag samlet stor erfaring, kompetanse og initiativ innenfor samisk kirkeliv og miljø. Dette vil rådet i sin daglige virksomhet ha nytte av.
- Nord-Hålogaland bispedømmeråd har søkt om å få opprettet en stilling som samisk kirkelivskonsulent. Jf. sak KM 20/86. Komiteen foreslår at denne stillingen ses i sammenheng med opprettelsen av Samisk Råd for Den norske kirke. Stillingen søkes opprettet på statsbudsjettet fra 1992.
- Når det gjelder ansvar for samisk kirkeliv, slutter komiteen seg til utredningens forslag om fordeling på de tre nordligste bispedømmene. I Nidaros og Sør-Hålogaland bispedømmer må det søkes opprettet samiske stiftskapellanstillinger. De tre nordligste bispedømmerådene anmodes om å opprette egne samiske kirkelivsutvalg. Inntil de nødvendige stillingene og rådet er opprettet, tilligger det Kirkerådet og

det enkelte bispedømmeråd å følge opp intensjonene og målsettingen i handlingsplanen.

- Komiteen har merket seg kirketolkenes lønnsforhold når det gjelder enkelttjenester. For å sikre rekruttering av nye kirketolker, må lønnsforholdene bedres. Kirketolkene må også inkluderes i Kirkerådets oversikt over kirkelige stillinger og i lønnsplanheftet.

Komiteen ser forslaget om opprettelse av en lulesamisk kirketolkstilling som et viktig virkemiddel for å styrke lulesamisk kirkeliv.

- Komiteen har merket seg behovet for å styrke prestedtjenesten i Snåsa, slik at sørsamene kan få økt kirkelig betjening.
- Når det gjelder samiske bibeloversettelser, liturgiarbeid og nye salmebøker, kan dette vanskelig realiseres uten medvirkning fra departementet.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet sier seg glad for utredningen "Samisk kirkeliv i Den norske kirke" og slutter seg til utredningens prinsipielle syn og målsetting:
  - Samisk kirkeliv er en del av Den norske kirke og skal være likeverdig med det øvrige kirkeliv.
  - Fordi de fleste samer i Norge tilhører Den norske kirke, har kirken ansvar for å legge forholdene til rette for den samiske befolkningens trosliv.
  - Forholdene må legges til rette for at samene selv kan ta ansvar for og utforme samisk kirkeliv.
2. Det opprettes et Samisk Råd for Den norske kirke med medlemmer fra de tre nordligste bispedømmene. Medlemmene oppnevnes av Kirkemøtet. Rådets administrasjon underlegges Kirkerådet og lokaliseres til Nord-Hålogaland bispedømmekontor. Nærmere retningslinjer for rådets virksomhet, finansiering og forslag til medlemmer legges fram på Kirkemøtet i 1991. Kirkemøtet ber Kirkerådet om å innarbeide kostnadene for Samisk Råd for Den norske kirke i sitt forslag til statsbudsjett for 1992.

Det søkes opprettet en stilling som samisk kirkelivskonsulent. Konsulenten får ansvar for administrativ ledelse av Samisk Råd for Den norske kirke.

3. Kirkemøtet anmoder Nord-Hålogaland bispedømme om å ta ansvar for all kirkelig betjening på nordsamisk språk, Sør-Hålogaland bispedømme for all kirkelig betjening på lulesamisk språk og Nidaros bispedømme for all kirkelig betjening på sørsamisk språk.
4. Kirkemøtet anmoder de tre nordligste bispedømmeråd om å opprette egne utvalg for samisk kirkeliv.
5. Kirkemøtet ber Kirke- og kulturdepartementet om
  - å bedre kirketolkenes lønnsforhold, slik at de for enkelttjenester kommer på linje med andre tolketjenester,
  - å gi videre økonomisk støtte til det pågående bibeloversettelsesarbeidet,
  - å bevilge tilstrekkelige midler til arbeid med liturgier og nye salmebøker på samisk.
6. Kirkemøtet oppfordrer forlagene til å utgi kristen litteratur på samisk.
7. Kirkemøtet ber Kirkerådet og de tre nordligste bispedømmene om å følge opp intensjonene og målsettingen i handlingsprogrammet for samisk kirkeliv.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Kristian Stendahl
Saksordfører: Eldgrim Fossheim

Følgende hadde ordet:

Eldgrim Fossheim, Fredrik Grønningsæter, Astrid Grude Eikseth, Ola Steinholt, Olav Øygard, Hilde Fylling, Gunvor Kongsvik, Iver Fagerli, Per Oskar Kjølaas, Øystein Trømborg, Ole D. Mjøs.

Fremsatte forslag

Fredrik Grønningsæter fremmet følgende forslag:

I pkt. 6 tilføyes: ", og at man utnytter de muligheter et nordisk samarbeid kan gi".

Saksordføreren meldte at komiteen godkjenner Grønningsæters forslag.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

---

1. Kirkemøtet sier seg glad for utredningen "Samisk kirkeliv i Den norske kirke" og slutter seg til utredningens prinsipielle syn og målsetting:
  - Samisk kirkeliv er en del av Den norske kirke og skal være likeverdig med det øvrige kirkeliv.
  - Fordi de fleste samer i Norge tilhører Den norske kirke, har kirken ansvar for å legge forholdene til rette for den samiske befolkningens trosliv.
  - Forholdene må legges til rette for at samene selv kan ta ansvar for og utforme samisk kirkeliv.
2. Det opprettes et Samisk Råd for Den norske kirke med medlemmer fra de tre nordligste bispedømmene. Medlemmene oppnevnes av Kirkemøtet. Rådets administrasjon underlegges Kirkerådet og lokaliseres til Nord-Hålogaland bispedømmekontor. Nærmere retningslinjer for rådets virksomhet, finansiering og forslag til medlemmer legges fram på Kirkemøtet i 1991. Kirkemøtet ber Kirkerådet om å innarbeide kostnadene for Samisk Råd for Den norske kirke i sitt forslag til statsbudsjett for 1992.

Det søkes opprettet en stilling som samisk kirkelivskonsulent. Konsulenten får ansvar for administrativ ledelse av Samisk Råd for Den norske kirke.
3. Kirkemøtet anmoder Nord-Hålogaland bispedømme om å ta ansvar for all kirkelig betjening på nordsamisk språk, Sør-Hålogaland bispedømme for all kirkelig betjening på lulesamisk språk og Nidaros bispedømme for all kirkelig betjening på sørsamisk språk.
4. Kirkemøtet anmoder de tre nordligste bispedømmeråd om å opprette egne utvalg for samisk kirkeliv.
5. Kirkemøtet ber Kirke- og kulturdepartementet om
  - å bedre kirketolkenes lønnsforhold, slik at de for enkelttjenester kommer på linje med andre tolketjenester,

- å gi videre økonomisk støtte til det pågående bibeloversettelsesarbeidet,
  - å bevilge tilstrekkelige midler til arbeid med liturgier og nye salmebøker på samisk.
6. Kirkemøtet oppfordrer forlagene til å utgi kristen litteratur på samisk. De muligheter det nordiske samarbeid kan bety, må utnyttes mest mulig.
7. Kirkemøtet ber Kirkerådet og de tre nordligste bispedømmene om å følge opp intensjonene og målsettingen i handlingsprogrammet for samisk kirkeliv.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 16/90: UTDANNING OG TJENESTE

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

- Dokument 16.1 SAKSORIENTERING
med sammendrag av
høringsuttalelsene
- Dokument 16.2 HØRINGSUTTALELSENE
- Dokument 16.3 "UTDANNING OG TJENESTE
- En utredning om
grunnutdanning, kompetansebehov
og personalomsorg i kirken"
- Kirkerådet 1988

INNSTILLING FRA KOMITE E:

Saksorientering

Kirkemøtet 1986 drøftet som sak KM 10/86 - Kirkelig utdanningspolitikk - og fattet følgende vedtak:

"Kirkemøtet ber Kirkerådet vurdere å iverksette en utredning om grunnutdanning for kirkelige stillinger. Utredningen gjennomføres i kontakt med de ulike utdanningsinstitusjoner og yrkesgrupper. Utredningen legges frem for Kirkemøtet så vidt mulig i 1988."

Kirkens personalråd vedtok 27.11.1987 følgende mandat for arbeidet:

1. Utarbeide et samlet perspektiv på hvilke behov norske menigheter har for arbeidskraft i 1990-årene.

I denne sammenheng bør man være oppmerksom på ulike problemstillinger som kirken vil stå overfor, bl.a. rekrutteringsproblemer, få nye stillingshjemler m.v.

2. Med utgangspunkt i en situasjonsanalyse av nåværende utdanningsmønster, bør man drøfte hva som kan gjøres for å komme nærmere det ønskede produkt.

I denne sammenheng bør man være opptatt av bl.a. mulige felleselementer i en kirkelig utdanning, basiskrav til teologisk kunnskap, krav til menighetspraksis m.v. Utredningen vil senere danne utgangspunkt for forslag til kvalifikasjonskrav og rammeplaner for de enkelte kirkelige tjenester. Disse krav og planer skal legges fram for Kirkemøtet.

Utredningsarbeidet ble gjennomført i 1988.

Den ferdige utredningen, "Utdanning og tjeneste. En utredning om grunnutdanning, kompetansebehov og personalansvar i kirken", ble overlevert til drøfting på Kirkemøtet samme år.

Kirkemøtet 1988 fattet følgende enstemmige vedtak:

Kirkemøtet har mottatt utredningen "Utdanning og tjeneste" og anser den som et nyttig grunnlag for det videre arbeid med utdannings- og personalspørsmål i Den norske kirke.

Utredningen sendes utdanningsinstitusjoner og yrkesorganisasjoner til høring. Kirkerådet bes om å utforme spørsmålsstillinger som angår særlig aktuelle sider ved utredningen for å bidra til at høringsprosessen blir konsentrert om områder som har betydning for det videre arbeidet.

Kirkerådet bes tilrettelegge saken til fremlegg på Kirkemøtet 1990.

Sammen med et oppsett av spørsmålstillinger ble "Utdanning og tjeneste" sendt høringsinstansene 15.12.1988, med svarfrist 1.9.1989.

Av 24 utdanningsinstitusjoner svarte 5, av 9 yrkesorganisasjoner svarte 5. Høringsmaterialet er systematisert og oppsummert i Dokument 16.1 til Kirkemøtet 1990.

Komiteens merknader

Komiteen gir uttrykk for stor tilfredshet og glede over at arbeidet på dette viktige området i kirken er kommet så godt i gang. Komiteen beklager den lave svarprosenten på høringen som ble gjennomført.

Komiteen foreslår at Kirkemøtet i sitt vedtak legger vekt på at Kirkerådet arbeider videre med utdanning og tjeneste på bakgrunn av utredningen.

Komiteen finner ikke grunn til å gå bredt inn i de mange spørsmål og saker som utredningen reiser av flere årsaker:

- Høringsuttalelsene gav lite grunnlag for entydige konklusjoner.
- Spørsmål som angår kirkelige stillinger er i omfattende og delvis uforutsigbar bevegelse.
- Det er verken ønskelig eller mulig å styre utdanningsinstitusjonene gjennom sentralkirkelige vedtak.

Komiteen merker seg at utredningens forslag om felles basisutdanning og dens forslag om å styrke praksiselementet i utdannelsen ser ut til å ha fått almen tilslutning fra de som har uttalt seg. Komiteen mener disse forslagene er verdifulle og at de må være sentrale i det videre arbeidet. Men en vil reservere seg mot at denne basisutdannelsen, f.eks. fastsatt til kristendom grunnfag, blir krevd for alle kirkelige yrkesgrupper.

Komiteen vil også understreke at det i kirken i overskuelig framtid vil være behov for mange typer kombinasjonsstillinger.

Det er positivt at det arbeides med påbyggingsmuligheter og overgangsordninger slik at stillingsinnehaverne kan planlegge en livslang kirkelig yrkeskarriere. Komiteen mener det er viktig å legge til rette for ordninger som gjør det mulig å avansere innenfor egen tjenestegruppe. Felles grunnutdanning vil også gjøre det mulig å søke seg over i andre typer stillinger i kirken.

Det bør også være muligheter i kirken for at personer med utradisjonell utdanning og kompetanse kan få denne evaluert i forhold til de tradisjonelle krav. Vi viser i denne sammenheng til pkt. 8.4 i utredningen.

Komiteen vil understreke betydningen av at det arbeides permanent i kirken med alle sider ved dette saksområdet og at spørsmålet om et eget organ for dette formålet vies spesiell oppmerksomhet.

Komiteen ser det som vesentlig at de kirkelige utdanningstilbudene kan være desentraliserte.

Forslag til vedtak

1. Utredningen "Utdanning og tjeneste" er, sammen med høringsuttalelsene og sammenfatningsdokumentet, et sentralt ressursmateriale for videre arbeid med kompetansekrav og utdanning for kirkelige stillinger.
2. Utrednings- og høringsprosessen tilknyttet "Utdanning og tjeneste" har vist behovet for et grundig og permanent arbeid med følgende oppgaver:

- a. Å samle og vedlikeholde kunnskap om kirkens behov for forskjellige stillingskategorier, om aktuelle kompetansekrav og utdanningsplaner.
  - b. Å drive utredningsarbeid innen dette feltet.
  - c. Å målbare kirkelige ønsker og behov overfor utdanningsinstitusjoner og yrkessammenslutninger.
  - d. Å styrke nettverksfunksjonen mellom institusjoner og sammenslutninger.
  - e. Å forberede forslag i utdanningspolitiske saker for Kirkemøtet.
  - f. Å evaluere utradisjonelle utdanningsveier.
3. Kirkerådet bes finne den mest tjenlige organisering av arbeidet med disse oppgavene og spesielt vurdere spørsmålet om et eget organ for dette saksområdet.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Fredrik Grønningsæter
Saksordfører: Helga Hjetland

Følgende hadde ordet:

Helga Hjetland, Berit Pihl Johansen, Torstein Jørgensen, Knut Sellevold, Målfrid Nordhaug, Ernst Baasland.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

---

1. Utredningen "Utdanning og tjeneste" er, sammen med høringsuttalelsene og sammenfatningsdokumentet, et sentralt ressursmateriale for videre arbeid med kompetansekrav og utdanning for kirkelige stillinger.
2. Utrednings- og høringsprosessen tilknyttet "Utdanning og tjeneste" har vist behovet for et grundig og permanent arbeid med følgende oppgaver:
  - a. Å samle og vedlikeholde kunnskap om kirkens behov for forskjellige stillingskategorier, om aktuelle kompetansekrav og utdanningsplaner.

- b. Å drive utredningsarbeid innen dette feltet.
  - c. Å målbære kirkelige ønsker og behov overfor utdanningsinstitusjoner og yrkessammenslutninger.
  - d. Å styrke nettverksfunksjonen mellom institusjoner og sammenslutninger.
  - e. Å forberede forslag i utdanningspolitiske saker for Kirkemøtet.
  - f. Å evaluere utradisjonelle utdanningsveier.
3. Kirkerådet bes finne den mest tjenlige organisering av arbeidet med disse oppgavene og spesielt vurdere spørsmålet om et eget organ for dette saksområdet.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 17/90: DET ØKUMENISKE TIÅRET
- KYRKJER I SOLIDARITET
MED KVINNER

SAKSDOKUMENT:

Kyrkjemøtedokument

Dokument 17.1 SAKSORIENTERING

Dokument 17.2 KIRKER I SOLIDARITET
MED KVINNER
- DET ØKUMENISKE
TIÅRET 1988-98
- FRAMDRIFTSPLAN

Andre dokument

- KIRKER I SOLIDARITET MED KVINNER
- RESSURSSTOFF TIL FRAMDRIFTSPLAN FOR
DET ØKUMENISKE TIÅRET 1988-98

INNSTILLING FRÅ KOMITE C:

Saksorientering

Kyrkjeverdsrådet vedtok i januar 1987 å ta initiativ til å gjere perioden 1988-1998 til eit økumenisk tiår med "Kyrkjer i solidaritet med kvinner" som tema.

Kyrkjemøtet 1988 slutta seg til dette og ba samstundes om at det seinast 1990 vart lagt fram ein framdriftsplan for gjennomføringa av Det økumeniske tiår i Noreg.

Kyrkja sitt kvinneutval har leia arbeidet med den framdriftsplanen som no ligg føre.

Ei mannsgruppe har laga betenkninga "Menn i solidaritet med kvinner" som ligg føre som ressursstoff saman med forslag til planen frå ulike andre råd, utval og organisasjonar. Kyrkjerådet og Mellomkyrkjeleg Råd samarbeider nært om kvinnespørsmål. Såleis er både nasjonale, internasjonale og økumeniske perspektiv tekne med.

Framdriftsplanen inneheld 25 framlegg til prosjekt og tiltak. Likeeins gjev planen stoff om tilhøva for

kvinner i samfunn og kyrkje og teologiske refleksjonar som bakgrunn og motivasjon.

Det organiserte, internasjonale kyrkjelege kvinnearbeid vert presentert i planen, og vårt eige arbeid i Noreg vert sett inn i denne samanhengen. Skipinga av Norsk økumenisk kontaktforum for kvinner må her nemnast særskilt.

Ei kort skisse summerer til slutt opp konsekvensane av tiåret for arbeidet i Kyrkjerådet og Mellomkyrkjeleg Råd.

Komiteen sine merknader

Komite C finn at "Kirker i solidaritet med kvinner - Framdriftsplan for det økumeniske tiåret 1988-98" er eit nyttig dokument for kyrkja sitt arbeid med kvinnespørsmål. Komiteen vil takke Kvinneutvalet for ein arbeidskrevjande og engasjert innsats med å utforma planen.

Komiteen vil særskilt peike på den store breidda i dei 25 framlegga til prosjekt og tiltak. Ulike lag i kyrkja har eit godt utval når det gjeld å følgje opp tiåret.

Prosjekta har ulik grad av konkretisering. Komiteen vil streka under at framlegga først og fremst er eit utgangspunkt for arbeidet og at planane i alle høve må tilpassast etter kvart.

Komiteen vil likevel peike på at einiskilde avsnitt og framlegg til prosjekt kan vere einsidige og uheldige i høve til synsfelt og ordval.

Dette gjeld særleg prosjektframlegget om "Misjonsorganisasjonenes kvinnesyn" der framstillinga byggjer til dels på tilbakelagde haldningar til kvinner som misjonærar, og der misjonens innsats når det gjeld frigjering av kvinner ikkje blir nok verdsett. Misjonsorganisasjonane bør halde fram med å prioritere og fokusere på kvinnene både ute og heime. Misjonen må arbeide for at kvinnene i dei unge kyrkjene får same utveg som menn til utdanning og yrke.

Komiteen har fått ei fråsegn frå komite F om "Misjonsorganisasjonenes kvinnesyn" med liknande innhald.

Komiteen vil også peike på ei uheldig samankopling av omgrepa einsleg og aleineforsørgjar i prosjektframlegget "Enslige kvinners situasjon". Komiteen vil likevel understreke at det er positivt at desse emneområda vert debattert og gjort synlege.

Komiteen vil vidare på bakgrunn av Framdriftsplanen leggje vekt på følgjande:

1. Kyrkjer i solidaritet med kvinner i samfunnet
2. Kyrkjer i solidaritet med kvinner i kyrkja
3. Prioritering av prosjekt
4. Oppfølging

1. KYRKJER I SOLIDARITET MED
KVINNER I SAMFUNNET

Kampen for kvinners likestilling med menn i det norske samfunnet har pågått sidan siste del av førre århundre. Etter kvart har denne kampen nådd kyrkja, og initiativet frå KV til eit økumenisk tiår for kyrkjer i solidaritet med kvinner utfordrar kyrkja til sjølvkritisk å ta stilling til si rolle i kampen for kvinners frigjering og likestilling i samfunnet i dag og i morgon. Vi ynskjer at kyrkja skal bruke dette tiåret til å vekse til ein aktiv og solidarisk medspelar i strevet for kvinnefrigjering og likestilling.

Likestilling inneber større rett for alle til livsutfolding, meir plass for rikdomen av individuelle skilnader, både hos kvinner og menn. Likestilling inneber ikkje uniformering. I dag bør arbeid for likestilling også innebera vidare refleksjon over kva ulik kjønnsidentitet betyr i individuell og sosial samanheng.

Vi trur at full kvinnedeltaking på alle plan i samfunnslivet med same innverknad og status som menn vil gje oss eit meir menneskeleg og menneskeverdig samfunn ved at både menns og kvinners røynsler, innsyn og draumar vil verka på arbeidsmåtar og ressursbruk. Det er ei oppgåve for kyrkja som eit fellesskap av kvinner og menn å gjere seg medvetne om verdien av at likeverd og likestilling rår i samfunnet, identifisere hindringar for dette og arbeide for å overvinne dei.

Vi trur at både kvinner og menn har evner, visjoner og innsats å yta som trengst i den felles kamp for klotens framtid, for rettferd, fred og vern om skaparverket, for eit menneskeverdig samfunn.

Mannsrolla og strukturelle trekk kring den har vore viktige hindringar for kvinners fulle deltaking i samfunns- og arbeidsliv, liksom det har gjeve mannen ei fattigsleg rolle i omsorgsarbeidet. Det er viktig å gjere omsorgsarbeidet synleg som ein vesentleg

del av det arbeid som blir utført for at samfunnsfelleskapen skal fungere. Vidare gjeld det å utvikle haldningar som opnar for ei mannsrolle der omsorgsoppgåvene inngår som ein like naturleg del for mannen som for kvinna, slik at kjønnsrollemønsteret på denne måten ikkje skal hindre likestilling. Det er viktig at kyrkja medverkar til at samfunnet fungerer på ein måte der dette kan skje og at dei materielle føresetnadene vert oppfylt - ved tilstrekkeleg barnehageplassar, lengre foreldre-delte fødselspermisjonar, fleksible arbeidstidsordningar m.m.

At kvinnemishandling dei siste åra har blitt avslørt som eit stort og omfattande problem, viser m.a. på ein dramatisk måte kor naudsynt det er å endre mannsrolla. Kyrkjelege miljø har heller ikkje gått fri. Det er viktig at Kyrkjerådet sitt arbeid med dette spørsmålet blir utvikla vidare.

Det økumeniske tiåret for kyrkjer i solidaritet med kvinner er internasjonalt i sin karakter og utfordrar oss til solidaritet ut over landegrensene, særleg med kvinnene i den tredje verda - i praktisk innsats, misjon og arbeidet med utforminga av norsk u-hjelp.

2. KIRKER I SOLIDARITET MED KVINNER I KIRKEN

Bibelske visjoner om Guds mening for våre liv er en utfordring til oss som Guds folk på vandring i verden, - ikke bare for hver enkelt av oss, men også for hvordan vi innretter vårt felles liv i kirken. Guds ord om frelse og frigjøring kaller til stadig fornyelse i en kirke som alltid skal være under reformasjon.

Kirkens liv foregår ikke isolert fra samfunnsutviklingen for øvrig i konstant reservasjon mot "tidsånden". Vi er et annerledes folk, men ikke en verdensfornektende sekt. Guds livgivende skapervilje slik vi kjenner den tolket i Guds ord, kommer også til uttrykk i og gjennom den historie og det samfunn vi er en del av. Det skjer bl.a. gjennom våre felles bestrebelser for kvinners frigjøring.

Vi går mot slutten av et hundreår da kvinners livssituasjon og utfoldelsesmuligheter i vårt land har gjennomgått store forandringer, - også i kirken. Når dette Kirkemøtet i 1990 har en kvinneandel på 30.3%, dvs. 24 kvinner som aktivt og rettmessig tar del i Den norske kirkes øverste organ, er det et resultat av tidligere generasjoners smertefulle kamp

for kvinners rett til medbestemmelse. Det er ikke kommet av seg selv, - og det er denne vilje til forandring vi nå kalles til å følge videre opp.

Også som kirke har vi en lang og vanskelig vei bak oss, og vi erkjenner at det i vår kirke foreligger uenigheter på dette område som for alle parter går på samvittighetsspørsmål.

Store og positive forandringer har funnet sted. Formelle rettigheter er etablert for kvinner. Men vi har ennå et vanskelig stykke vei å gå, ikke minst når det gjelder å fylle de formelle rettighetene med reelt innhold. Til det kreves enda adskillig forandring av både menns og kvinners holdninger til ulike oppgaver og fastlåste rollemønstre. Og først da vil vi kunne erfare hvilket fornyende potensiale kvinner representerer for de oppgaver innenfor kirken som tradisjonelt har vært forbeholdt menn.

Likhetsforestillingen innebærer at vi alle har samme rett til livsutfoldelse og -oppgaver. Vi vil utføre dem forskjellig og mer eller mindre godt, men ingen skal i utgangspunktet på grunn av kjønn, rase eller sosial status være fratatt retten til å ville og til å prøve. Dette er å realisere den forpliktelse mann og kvinne sammen ble gitt til å forvalte Guds skapelse.

I en luthersk kirke er det primære teologiske krav til de kirkeordninger som etableres at de på hensiktsmessig måte må tjene evangeliets rette forkynnelse og forvaltningen av sakramentene. Det er forkynnelsen og sakramentene som konstituerer kirken, ikke den fastlagte embetsordning. Det er ikke prestene alene som synliggjør kirken. Vesentlig er alle troendes felles utøvelse av "det alminnelige prestedømme" i kraft av dåpen, der det ikke er spørsmål om mann eller kvinne, fordi vi alle ikles Kristus. Slik ligger det i selve kirkens utgangspunkt en tilskyndelse til kvinners og menns likestilling - til fornyelse av kirkens liv som Kristi legeme.

Det økumeniske tiåret - Kirker i solidaritet med kvinner, utfordrer de enkelte kirker til å sette seg konkrete mål for dette fram mot år 2000.

Rådsstrukturen

Kvinnens deltakelse i rådsstrukturen er i dag allment akseptert i Den norske kirke.

Men mens forholdstallet mellom kvinner og menn er

noenlunde jevnt i menighetsrådene, synker kvinneandelen om vi går videre i rådsstrukturene, og kvinner er også klart underrepresentert innenfor lederskapet på alle nivåer.

- Det bør tilstrebnes at ingen av kjønnene er representert med mindre enn 40% i råd og utvalg.
- Kvinner bør motiveres og skoles på egne premisser til å påta seg lederoppgaver. I dette arbeidet må kvinnespesifikk kompetanse anerkjennes.

Derfor må en også kritisk vurdere arbeidsform og lederstil i kirkelige organer.

Kirkelige stillinger

Alle stillingskategorier i Den norske kirke er i dag prinsipielt åpne for kvinner. Men kvinneandelen i ulike stillinger varierer mye. Kontorsektoren, menighetssykepleien og barnehagedriften er kvinneorientert. I henhold til vår kirkes ordning ordineres kvinner til prestetjeneste, og antallet kvinnelige prester er stadig stigende. Det er nesten ingen kvinner i overordnede prestestillinger; hittil er bare en blitt utnevnt som prost, og vi har ingen kvinnelig biskop.

- En jevnere kjønnsfordeling i alle kirkelige stillinger bør tilstrebnes - med de konsekvenser det har også for mannsinnslaget i de kvinneorienterte yrkesgruppene.
- Kvinner bør oppfordres til å søke sokneprest- og prostestillinger.
- Det ville berike Den norske kirke om den også fikk kvinnelige biskoper.

Teologisk utdanning

Tilgangen på kvinnelige studenter til teologisk utdanning er i dag svært god. På lærernivå er imidlertid kvinneandelen påfallende lav.

- De teologiske utdanningsinstitusjonene oppfordres til å iverksette tiltak for å styrke rekruttering av kvinner til undervisning og forskning.
- Kvinneperspektiv bør integreres bedre i pensum og undervisning.

Kirkens lederskapsopplæring

I forhold til kvinners aktive deltakelse i kirkelig arbeid er behovet stort for kvinner i lederskapsfunksjoner.

- Kvinner må aktivt inkluderes i all kirkelig lederskapsopplæring.
- Innenfor rådsstrukturen bør målsettingen være en kvinneandel på minst 40% på ledernivå.

Forkynnelse, undervisning og gudstjenesteliy

Kirken som et fellesskap av likestilte kvinner og menn må komme til uttrykk ikke bare i råd og embetsstruktur, men i hele kirkens liv der det mest sentralt utfolder seg i lokalmenigheten. Bruk av inkluderende språk er viktig.

3. PRIORITERING AV PROSJEKT

Av dei 25 framlegga til prosjekt vil komiteen særleg prioritera 7 og oppmoda Kyrkjerådet til å ta særleg ansvar for dei:

- Nr. 1 "Lederutvikling for kvinner"
- Nr. 11 "Videreføring av kirkens engasjement mot kvinnemishandling"
- Nr. 18 "Økumenisk arbeid i forbindelse med tiåret"
- Nr. 13 "Arbeid med mansrollen"
- Nr. 20 "Arbeid med kvinnes internasjonale bønnedag"
- Nr. 22 "Inkluderande språkbruk"
- Nr. 15 "Markering av den internasjonale kvinnetdagen med særleg vekt på å utarbeide liturgiar som kan nyttast 8. mars"

Det er særleg viktig at Kyrkjerådet legg opp desse prosjekta slik at bispedøma og kyrkjelydane blir utfordra til engasjement. Kor langt prosjekta kan realiserast er for ein del avhengig av tilgjengelege ressursar. Likevel er dette ikkje berre eit økonomisk spørsmål. Like mykje handlar det om støtte, interesse og om å leggje tilrette for å gjennomføre tiltaka.

Komiteen vil og oppmode kyrkjelydane til å bruke Framdriftsplanen og eventuelt hente stoff frå andre prosjekt som kan leggjast til rette for bruk der kyrkjelyden arbeider. Komiteen vil og peike på at andre prosjekt kan setjast i gang saman med lag og

organisasjoner som finn dei engasjerande. Her vil vi særleg peike på desse:

- Nr. 2 "Selvhevdelse og grensesetting, et prosjekt for unge jenter" er et konstruktivt tiltak mot abortpress. I denne samanheng minner komiteen om Kyrkjemøtets støtte til AAN i 1989.
- Nr. 14 "Kvinner og arbeidsledighet" går inn i dagens røynsle for svært mange kvinner.
- Nr. 7 "Solidaritet med kvinner i den fattige verden" og
- Nr. 6 "Misjonsorganisasjonenes kvinnesyn" tek opp tilhøva utanfor landet sine grenser.

4. OPPFØLGING

Komiteen meiner at det trengst eit særleg utval til å følgje med korleis arbeidet med Det økumeniske tiåret vert gjennomført. Kyrkjerådet bør nemne opp eit utval samansett av kvinner og menn som har til oppgåve å peike på tiltak til å fremje tiåret, ta initiativ, halda interessa for tiåret levande og rapportere til Kyrkjemøtet gjennom Kyrkjerådet. Dette utvalet bør fungere heilt til tiåret er fullført. Kyrkjerådet ser til at utvalet får ei "rullerande samansetjing" som sikrar rimelig kontinuitet. Kyrkjerådet utarbeider nærare mandat for utvalet. Utvalet og Kyrkjerådet skal rapportera om arbeidet med tiåret til Kyrkjemøtet ein gong i denne Kyrkjemøteperioden - i 1993 og ein gong i neste periode i 1996. Komiteen reknar og med at det blir utarbeidd ein sluttrapport når tiåret er ute i 1998.

Framlegg til vedtak

På denne bakgrunn vil Komite C føreslå at Kyrkjemøtet gjer desse vedtaka:

1. I alle råd og utval på kyrkjelyds-, bispedøme- og Kyrkjerådsplan skal det arbeidast for at ikkje noko kjønn er representert med mindre enn 40%.
2. Det er viktig å motivere og skolere kvinner til å ta på seg leiaroppgåver på eigne premissar. I dette arbeidet må det leggjast vekt på kvinnespesifikk kompetanse. Arbeidsform og leiarstil i kyrkjelege organ må difor vurderast kritisk.
3. Når det gjeld kyrkjelege stillingar er det eit mål å sikre jamnare kjønnsfordeling på alle plan - med dei konsekvensar det også har for mannsinnslaget i dei kvinne dominerte yrkesgruppene.

4. Kvinner bør oppfordrast til å søkja sokneprest- og prostestillingar.
5. Det ville vere ein rikdom for Den norske kyrkja om den også fekk kvinnelege biskopar.
6. Kyrkjemøtet oppmodar dei teologiske utdanningsinstitusjonane til å setja i verk tiltak for å styrka rekrutteringa av kvinner til stillingar i undervisning og forskning.
7. Kyrkjemøtet rår Kyrkjerådet til under arbeidet med Det økumeniske tiåret å prioritera viktige prosjekt frå Framdriftsplanen. Kyrkjemøtet meiner desse prosjekta bør prioriterast:
  - Nr. 1 "Lederutvikling for kvinner"
  - Nr. 11 "Videreføring av kirkens engasjement mot kvinnemishandling"
  - Nr. 18 "Økumenisk arbeid i forbindelse med tiåret"
  - Nr. 13 "Arbeid med mansrollen"
  - Nr. 20 "Arbeid med kvinnes internasjonale bønnedag"
  - Nr. 22 "Inkluderande språkbruk"
  - Nr. 15 "Markering av den internasjonale kvinnesdagen med særleg vekt på å utarbeide liturgiar som kan nyttast 8. mars"
8. Til å følgje opp arbeidet med Det økumeniske tiåret ber Kyrkjemøtet Kyrkjerådet setje ned eit særskilt utval. Kyrkjerådet utarbeider mandat og arbeidsopplegg for utvalet.
9. Kyrkjemøtet ber om å få rapport frå Kyrkjerådet om arbeidet med Det økumeniske tiåret to gonger, ein gong i denne Kyrkjemøteperioden, i 1993, og ein gong i neste periode, i 1996.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Kristian Stendahl
Saksordførar: Berge Furre

Desse hadde ordet:

Berge Furre, Kari Ripegut, Olaug Vedvik Torset, Georg I. Johansen, Berit Pihl Johansen, Helga Hjetland, Ragnhild Veiteberg, Ole D. Mjøs, Bodil Bø Oftestad, Astrid Grude Eikseth, Elise Haugland Madsen, Torstein Jørgensen, Gunvor Kongsvik, Jorun Moe, Birger Foseide, Ole Nordhaug, Halvor Bergan, Målfrid Nordhaug, Karin Våbenø, Bjørn Bue, Sigmund Ruud, Turid Karlsen Seim, Ernst Baasland, Hans Olav Høivik, Per Arne Nilsen,

Øystein Trømborg, Tone Nilssen, Anne Louise Tveter,
Andreas Aarflot.

Endringsframlegg

Frå Olaug Vedvik Torset:

Kirkemøtet avviser utredningen "Kirker i solidaritet med kvinner" som et tjenlig redskap i arbeidet for kvinnens stilling i kirke og samfunn. En ber Kirkerådet legge saken fram på neste Kirkemøte etter nytt utredningsarbeid der ulike teologiske fakulteter og deler av vår kirke er representert.

Frå Gunvor Kongsvik:

Nytt punkt 1:

Det er viktig å arbeide for en synliggjøring og opp-
vurdering av det omsorgsarbeid som gjøres i hjem-
mene.

De øvrige punktene forskyves.

Frå Halvor Bergan:

Pkt. 4 og 5 i forslaget til vedtak går ut.

Frå Berit Pihl Johansen:

Pkt. 1 i forslag til vedtak:

I alle råd og utval ... skal det arbeidast for at
begge kjønn er godt representert.

Frå Målfrid Nordhaug:

I alle råd og utval på kyrkjelyds-, bispedøme- og
kyrkjerådsplan skal det arbeidast vidare for at
begge kjønn er representerte.

Frå Astrid Grude Eikseth:

Til pkt. 3:

Stryke setningen etter tankestrek:

" - med dei konsekvensar det også har for manns-
innslaget i dei kvinne-dominerte yrkesgruppene".

Frå Helga Hjetland:

Til pkt. 3: Når det gjeld kyrkjelege stillingar, må
innstillings- og tilsetjingsorgan arbeide for å
sikre jamnare kjønnsfordeling på alle plan ...

Frå Ragnhild Veiteberg:

(Nytt pkt. 10):

- Kyrkjemøtet ber om at bispedømeråda oppnemner arbeidsgrupper til å fylgja opp arbeida med Det økumeniske tiåret.

Pkt. 11:

- Kyrkjemøtet ber om at kyrkjelydane vert oppmoda om å velja kontaktpersonar.

Frå Ole Nordhaug:

Primært: Pkt. 4 og 5 i vedtaket går ut.

Subsidiært: Tillegg til pkt. 5:

Det er viktig at ein kvinneleg biskop - når dagen kjem - vert vald med eit klårt kyrkjeleg votum, både av omsyn til einskapen i vedkomande bispedøme og i heile vår kyrkje, og likeeins med tanke på den økumeniske samtalsituasjonen vår kyrkje står i.

Votering

Det var røysta over avvisingsframlegget frå Olaug Vedvik Torset. Framlegget fekk 4 røyster og fell.

Framlegg frå dirigenten at saka gjekk attende til komiteen, vart vedteke.

NY INNSTILLING FRÅ KOMITE C:

Til ny handsaming av saka la komiteen fram ei innstilling, der saksorienteringa var endra i avsnittet "Kirkelige stillinger". I 3. strekpunkt hadde teksten fått eit tillegg: "Det er samstundes viktig at einkvar biskop blir utnemnd med eit klårt kyrkjeleg votum."

Etter tilleggsteksten fylgjer: "Et medlem av komiteen går imot at dette avsnitt skal være med i uttalelsen og reserverer seg derfor også mot de forslag til vedtak som bygger på dette avsnitt."

Framlegg til vedtak

1. I alle råd og utval på kyrkjelyds-, bispedøme- og Kyrkjerådsplan skal det arbeidast for at ikkje noko kjønn er representert med mindre enn 40%.
2. Det er viktig å motivere og skolere kvinner til å ta på seg leiaroppgåver på eigne premissar. I dette arbeidet må det leggjast vekt på kvinnespesifikk kompetanse. Arbeidsform og leiarstil i kyrkjelege organ må difor vurderast kritisk.
3. Det er viktig at omsorgsarbeidet i heimane blir synleggjort og oppvurdert - eit ansvar både for kvinner og menn.

4. Når det gjeld kyrkjelege stillingar er det eit mål å sikre jamnare kjønnsfordeling på alle plan.
5. Kvinner bør oppfordrast til å søkje sokneprest- og prostestillingar.
6. Det ville vere ein rikdom for Den norske kyrkja om den også fekk kvinnelege biskopar. Det er samstundes viktig at einkvar biskop blir utnevnt med eit klårt kyrkjeleg votum.
7. Kyrkjemøtet oppmodar dei teologiske utdanningsinstitusjonane til å setja i verk tiltak for å styrka rekrutteringa av kvinner til stillingar i undervisning og forskning.
8. Kyrkjemøtet rår Kyrkjerådet til under arbeidet med Det økumeniske tiåret å prioritera viktige prosjekt frå Framdriftsplanen. Kyrkjemøtet meiner desse prosjekta bør prioriterast:
  - Nr. 1 "Lederutvikling for kvinner"
  - Nr. 11 "Videreføring av kirkens engasjement mot kvinnemishandling"
  - Nr. 18 "Økumenisk arbeid i forbindelse med tiåret"
  - Nr. 13 "Arbeid med mannsrollen"
  - Nr. 20 "Arbeid med kvinnes internasjonale bønnedag"
  - Nr. 22 "Inkluderande språkbruk"
  - Nr. 15 "Markering av den internasjonale kvinnetdagen med særleg vekt på å utarbeide liturgiar som kan nyttast 8. mars"
9. Til å følgje opp arbeidet med Det økumeniske tiåret ber Kyrkjemøtet Kyrkjerådet setje ned eit særskilt utval. Kyrkjerådet utarbeider mandat og arbeidsopplegg for utvalet.
10. Kyrkjemøtet ber om å få rapport frå Kyrkjerådet om arbeidet med Det økumeniske tiåret to gonger, ein gong i denne Kyrkjemøteperioden, i 1993, og ein gong i neste periode, i 1996.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Kristian Stendahl
Saksordførar: Berge Furre

Votering

Framlegget frå Berit Pihl Johansen fekk 38 røyster.
40 røysta imot, og framlegget fell.

Framlegget frå Målfrid Nordhaug fekk 19 røyster og fell.

Det fyrste framlegget frå Ragnhild Veiteberg fell då 61 røysta imot.

Det andre framlegget frå Ragnhild Veiteberg fekk 6 røyster og fell.

Framlegga frå Gunvor Kongsvik, Astrid Grude Eikseth, Helga Hjetland og Ola Nordhaug vart trekt attende.

Komiteframlegget til vedtak vart det så røysta over kvart punkt for seg:

Punkt 1 vart vedteke mot 11 røyster.

Punkt 4 vart vedteke mot 7 røyster.

Punkt 5 vart vedteke med 40 mot 38 røyster.

Punkt 6 vart vedteke mot 15 røyster.

Dei andre punkta vart vedtekne samrøystes.

KYRKJEMØTET
SITT VEDTAK

---

1. I alle råd og utval på kyrkjelyds-, bispedøme- og Kyrkjerådsplan skal det arbeidast for at ikkje noko kjønn er representert med mindre enn 40%.
2. Det er viktig å motivere og skolere kvinner til å ta på seg leiaroppgåver på eigne premisser. I dette arbeidet må det leggjast vekt på kvinnespesifikk kompetanse. Arbeidsform og leiarstil i kyrkjelege organ må difor vurderast kritisk.
3. Det er viktig at omsorgsarbeidet i heimane blir synleggjort og oppvurdert - eit ansvar både for kvinner og menn.
4. Når det gjeld kyrkjelege stillingar er det eit mål å sikre jamnare kjønnsfordeling på alle plan.
5. Kvinner bør oppfordrast til å søkje sokneprest- og prostestillingar.
6. Det ville vere ein rikdom for Den norske kyrkja om den også fekk kvinnelege biskopar. Det er samstundes viktig at einkvar biskop blir utnevnt med eit klårt kyrkjeleg votum.

7. Kyrkjemøtet oppmodar dei teologiske utdanningsinstitusjonane til å setja i verk tiltak for å styrka rekrutteringa av kvinner til stillingar i undervisning og forskning.
8. Kyrkjemøtet rår Kyrkjerådet til under arbeidet med Det økumeniske tiåret å prioritera viktige prosjekt frå Framdriftsplanen. Kyrkjemøtet meiner desse prosjekta bør prioriterast:
  - Nr. 1 "Lederutvikling for kvinner"
  - Nr. 11 "Videreføring av kirkens engasjement mot kvinnemishandling"
  - Nr. 18 "Økumenisk arbeid i forbindelse med tiåret"
  - Nr. 13 "Arbeid med mansrollen"
  - Nr. 20 "Arbeid med kvinnes internasjonale bønnedag"
  - Nr. 22 "Inkluderande språkbruk"
  - Nr. 15 "Markering av den internasjonale kvinnetdagen med særleg vekt på å utarbeide liturgiar som kan nyttast 8. mars"
9. Til å følgje opp arbeidet med Det økumeniske tiåret ber Kyrkjemøtet Kyrkjerådet setje ned eit særskilt utval. Kyrkjerådet utarbeider mandat og arbeidsopplegg for utvalet.
10. Kyrkjemøtet ber om å få rapport frå Kyrkjerådet om arbeidet med Det økumeniske tiåret to gonger, ein gong i denne Kyrkjemøteperioden, i 1993, og ein gong i neste periode, i 1996.

*

Forslaget som helhet vart vedteke samrøystes.

SAK KM 18/90: KIRKEMØTET'S
FORRETNINGSORDEN

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokument

Dokument 18.1 SAKSORIENTERING

INNSTILLING FRA KOMITE D:

Saksorientering

I forbindelse med drøftingen av sak KM 21/89 - Norsk kirke i utlandet - ble spørsmålet om talerett for en representant for Den norske Sjømannsmisjon diskutert i forhold til Forretningsordenens bestemmelser.

Slik vedtaket i sak KM 21/89 ble formulert, vil Kirkemøtet hvert år måtte ta stilling til hvorvidt denne talerett skal innvilges etter forslag fra dirigentskapet, jf. Forretningsordenens § 3-3, sjette ledd. Vedtaket inneholder imidlertid en anbefaling fra Kirkemøtet 1989 om at dette blir tatt til følge av senere Kirkemøter.

Tilsvarende ordning praktiseres også når det gjelder talerett for enkelte andre som ikke er medlemmer av møtet; Kirkerådets direktør, leder og generalsekretær i Mellomkirkelig Råd i saker som gjelder rådets virksomhet samt ekspedisjonssjefen i Kirkeavdelingen.

Det har av hensiktsmessighetsgrunner vært foreslått at bestemmelsene om talerett til disse faste representanter burde omtales i Forretningsordenen og ikke gjøres til gjenstand for vurdering fra år til år.

Komiteens merknader

Erfaringer fra tidligere Kirkemøter har vist behovet for at sekretariatslederne i Kirkerådet og Mellomkirkelig Råd (MKR) samt den valgte leder av MKR har talerett i møtet. Det samme gjelder ekspedisjonssjefen i Kirkeavdelingen. Å innføre dette som fast ordning, skulle ikke være problematisk hverken ut fra en prinsipiell eller praktisk synsvinkel.

På bakgrunn av det samarbeid som er vedtatt etablert mellom Kirkemøtet og Den norske Sjømannsmisjon, jf. sak KM 21/89, vil det også være naturlig om en tilsvarende ordning blir gjort gjeldende for Sjømannsmisjonens representant i møtet.

Komiteen støtter derfor forslaget fra Kirkerådet.

Forslag til vedtak

Kirkemøtets forretningsorden får følgende tillegg i § 1-2, nytt 5. avsnitt:

Kirkerådets direktør og ekspedisjonssjefen i Kirkeavdelingen har talerett i møtet. Leder og generalsekretær i Mellomkirkelig Råd samt en representant fra Den norske Sjømannsmisjon har talerett i saker som angår egen virksomhet.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Tone Thorp
Saksordfører: Arve Lein

Følgende hadde ordet:

Arve Lein, Eldgrim Fossheim.

Fossheim foreslo at uttrykket "egen virksomhet" i vedtaksforslagets siste linje endres til "rådets/organisasjonens virksomhet". Saksordfører meldte at komiteen godtok endringen.

KIRKEMØTET'S VEDTAK

Kirkemøtets forretningsorden får følgende tillegg i § 1-2, nytt 5. avsnitt:

Kirkerådets direktør og ekspedisjonssjefen i Kirkeavdelingen har talerett i møtet. Leder og generalsekretær i Mellomkirkelig Råd samt en representant fra Den norske Sjømannsmisjon har talerett i saker som angår rådets/organisasjonens virksomhet.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 19/90: LITURGISAKER

---

a. Alternative preiketekster

SAKSDOKUMENT:

Kyrkjemøtedokument

Dokument 19.1 ALTERNATIVE PREIKETEKSTER
FOR KYRKJEÅRET 1992-93

INNSTILLING FRÅ KOMITE A:

Saksorientering

Liturgisk Utval (LU) har ansvar for å utarbeide forslag til liturgiske ordningar/tekster jf. Prosedyre for liturgisaker i Den norske kirke (vedteke av Kyrkjerådet 9.-11.6.1988). LU har gjort framlegg om alternative preiketekster for 12 av dagane i kyrkjeåret 1992/93 (sak LU 36/89). Kyrkjens gudsteneste- og evangeliseringsråd (KGE) slutta seg til dette i sak KGE 5/90, og sende saka til Bispemøtet for tilråding.

Bispemøtet slutta seg og til framlegget frå LU, og rår til i sak BM 18/90 at dei fastsette tekstene vert gjort gjeldande for kyrkjeåret 1992/93.

Komiteen sine merknader

Komiteen finn formuleringa "alternative tekster" uheldig, då dette kan mistolkast i retning av valfridom. Dette er preiketekstene som skal nyttast i staden for evangelieteksta for dagen.

Bruken av GT tekster har tilført homiletikk-(preikelære)undervisninga ved dei praktisk-teologiske seminara verdfulle impulsar.

Framlegg til vedtak

Kyrkjemøtet fastset som preiketekster for desse dagane i kyrkjeåret 1992/93:

4. søndag i advent:	Jes 52,7-10
Nyårsaftan:	1 Joh 1,5-7
2. søndag e.Kr.op.:	2 Mos 17,1-6 (T-tekst)

2. søndag i faste:	2 Kor 6,1-10
Skjærtorsdag:	Luk 22,14-20 (T-tekst)
4. søndag e.påske:	Esek 36,26-28
4. søndag e. pinse:	Mika 7,18-19
9. søndag e. pinse:	2 Tim 3,14-4,5 (T-tekst)
15. søndag e. pinse:	Salme 146
18. søndag e. pinse:	Rom 14,1-8
Bots- og bededag:	Dan 9,15-19 (T-tekst)
Siste søndag i kyrkjeåret:	Op 20,11-13

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Fredrik Grønningsæter
Saksordførar: Per Inge Almås

Desse hadde ordet:

Per Inge Almås.

KYRKJEMØTET
SITT VEDTAK

Kyrkjemøtet fastset som preiketekster for desse dagane
i kyrkjeåret 1992/93:

4. søndag i advent:	Jes 52,7-10
Nyårsaftan:	1 Joh 1,5-7
2. søndag e.Kr.op.:	2 Mos 17,1-6 (T-tekst)
2. søndag i faste:	2 Kor 6,1-10
Skjærtorsdag:	Luk 22,14-20 (T-tekst)
4. søndag e.påske:	Esek 36,26-28
4. søndag e. pinse:	Mika 7,18-19
9. søndag e. pinse:	2 Tim 3,14-4,5 (T-tekst)
15. søndag e. pinse:	Salme 146
18. søndag e. pinse:	Rom 14,1-8
Bots- og bededag:	Dan 9,15-19 (T-tekst)
Siste søndag i kyrkjeåret:	Op 20,11-13

b. Mindre liturgiske endringar

Kyrkjemøtedokument

Dokument 19.2 MINDRE LITURGISKE ENDRINGAR/II
ABSOLUSJONSORDET I SKRIFTEMÅL

INNSTILLING FRÅ KOMITE A:

Saksorientering

Kyrkjias gudsteneste- og evangeliseringsråd (KGE) har fremja saka om endring av absolusjonsformelen i skriftemålsordningane etter oppmoding frå biskopane i Møre og Stavanger.

KGE sende framlegget til høring til biskopane, dei teologiske fakulteta, Det praktisk-teologiske seminar, Liturgisk nemnd i Den norske kyrkjias presteforening og Norsk Kommuneforbund.

LU står samla bak framlegget om å endre ordlyden i forlatingsorda ved enkeltskriftemål og i skriftemåls-gudstenester.

I ordninga som no gjeld, seier den som tek imot skriftet:

(NN) "Etter vår Herre Jesu Kristi ord og bod tilgjev eg deg alle dine synder, i namnet åt Faderen og Sonen og Den Heilage Ande."

I framlegget til endring blir formuleringa frå Alterboka av 1920, med ei språkleg modernisering, henta fram att:

"Etter vår Herre Jesu Kristi ord og bod tilseier eg deg nådig forlating for alle dine synder, i namnet åt Faderen og Sonen og Den Heilage Ande."

Eit fleirtal av instansane frå høringa går inn for endring, eit mindretal går imot.

Komiteen sine merknader

Komiteen er samstemt i ynsket om å styrkja skriftemålet.

Den noverande absolusjonsformelen uroar mange i og med at utsegna "tilgjev eg deg..." fokuserer for sterkt på presten sin person. Innleiinga "Etter vår Herre Jesu Kristi ord og bod" blir berre sagt ved byrjinga av kvart knefall, medan sjølve absolusjonsorda "tilgjev eg deg.." vert teke opp att for kvar handspålegging.

For mange kan det då høyrast ut som tilgjeving frå presten i staden for tilgjeving frå Gud.

Komiteen har merka seg at ordlyden i gjeldande absolusjonsord og i framlegget frå LU begge har teologisk dekning. Det må difor vere grunnlag for å bruka begge alternativa.

Ein er kjend med at deler av kyrkja ikkje har teke i bruk gjeldande absolusjonsord, og at gamal ordning frå Alterboka av 1920 framleis blir brukt.

Komiteen ynskjer ikkje å halda fram den eine formelen framfor den andre, og tilrår at begge alternativa kan nyttast. På den måten kan ein unngå unødvendig uro rundt skriftemålet i kyrkjelydane.

Framlegg til vedtak

1. Kyrkjemøtet gjev absolusjonsorda i enkeltskriftemålet og i skriftemålgudstenesta desse to formene:

(NN) Anten

A:

Etter vår Herre Jesu Kristi ord og bod tilseier eg deg nådig forlating for alle dine synder i namnet åt Faderen, Sonen og Den Heilage Ande.

Eller

B:

Etter vår Herre Jesu Kristi ord og bod tilgjev eg deg alle dine synder, i namnet åt Faderen og Sonen og Den Heilage Ande.

(BM) Enten

A:

Etter vår Herre Jesu Kristi ord og befaling tilsier jeg deg alle dine synders nådige forlatelse, i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn.

Eller

B:

Etter vår Herre Jesu Kristi ord og befaling tilgir jeg deg alle dine synder, i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn.

2. Ved enkeltskriftemål avgjer presten val av absolusjonsorda. Ved skriftemålgudsteneste avgjer soknerådet absolusjonsorda i samråd med presten i kyrkjelyden.

I rettleiinga for skriftemålgudstenesta tek ein inn eit nytt punkt 6 som stadfester avgjerdsmynde.

3. Ordninga tek til å gjelda frå same dag Kyrkjemøtet har vedteke henne.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Fredrik Grønningsæter
Saksordførar: Per Inge Almås

Desse hadde ordet:

Per Inge Almås, Birger Foseide, Andreas Aarflot, Olav Øygard, Per Lønning, Ola Steinholt, Ole Nordhaug, Gunnar Salomonsen, Turid Karlsen Seim, Torstein Jørgensen, Bjørn Bue, Halvor Bergan, Fredrik Grønningsæter, Nils Kristian Lie, Jan-Martin Berentsen.

Endringsframlegg

Frå Birger Foseide:

Kyrkjemøtet gjev absolusjonsorda i enkeltskriftemålet og i skriftemåls gudstenesta denne forma:

Etter vår Herre Jesu Kristi ord og bod tilseier eg deg nådig forlating for alle dine synder i namnet åt Faderen, Sonen og Den Heilage Ande.

(Med tilsvarande bokmålsform.)

Ordninga tek til å gjelda frå same dag Kyrkjemøtet har vedteke henne.

Frå Bjørn Bue:

1. Absolusjonsorda i enkeltskriftemål og skriftemåls gudsteneste er slik:

(NN) Etter våre Herre Jesu Kristi ord og bod tilseier eg deg nådig forlating for alle dine synder, i namnet åt Faderen og Sonen og Den Heilage Ande.

(BM) Etter vår Herre Jesu Kristi ord og befaling tilsier jeg deg alle dine synders nådige forlatelse, i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn.

2. Ordninga tek til å gjelda frå same dag Kyrkjemøtet har gjort vedtak.

Frå Gunnar Salomonsen:

I absolusjonsorda på nynorsk, formuleringa frå Altarboka av 1920 som vert henta fram att, bør ordet nådig strykast. Absolusjonsorda bør då lyda:

Etter vår Herre Jesu Kristi ord og bod tilseier

eg deg forlating i nåde for alle dine synder, i
namnet åt Faderen, Sonen og Den Heilage Ande.

Frå Andreas Aarflot:

Dersom det blir vedtak om to alternativer, foreslås
at punkt 2 i vedtaket endres slik:

2. Ved enkeltskriftemål avgjer presten val av
absolusjonsorda.
(Resten av punktet sløyfes.)

Votering

Framlegget om språkleg endring frå "nådig forlating" til
"forlating i nåde" vart samrøystes vedteke sendt Kyrkje-
rådet til vidare handsaming utan realitetsvotering.

Komiteframlegget som inneheldt alternative ordningar
vart sett under votering. Framlegget fekk 24 røyster og
fell.

Framlegg frå Foseide/Bue vart vedtake.

KYRKJEMØTET
SITT VEDTAK

Kyrkjemøtet gjev absolusjonsorda i enkeltskriftemål og
skriftemålsgodstenesta denne forma:

- (NN) Etter vår Herre Jesu Kristi ord og bod tilseier
eg deg nådig forlating for alle dine synder, i
namnet åt Faderen og Sonen og Den Heilage Ande.
- (BM) Etter vår Herre Jesu Kristi ord og befaling til-
sier jeg deg alle dine synders nådige forlatel-
se, i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds
navn.

Ordninga tek til å gjelda frå same dag Kyrkjemøtet har
gjort vedtak.

*

Vedtaket var samrøystes.

Sak KM 20/90: ARBEIDSVEILEDNING

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 20.1 SAKSORIENTERING

Dokument 20.2 "ARBEIDSVEILEDNING
I DEN NORSKE KIRKE
- EN BETENKNING TIL
KIRKEMØTET 1990"

INNSTILLING FRA KOMITE E:

Saksorientering

Ut fra arbeidsprogrammet vedtatt av Kirkerådet i 1987, nedsatte Kirkens personalråd en arbeidsgruppe som har utarbeidet en betenkning om arbeidsveiledning i Den norske kirke til Kirkemøtet 1990.

Generelle merknader

Komiteen har drøftet betenkningen fra prosjektgruppen, og en vurderer den som et godt gjennomarbeidet produkt. Den modell og de ansvarsforhold som skisseres i denne, bør legges til grunn for arbeidsveiledning.

Komiteen slutter seg til prosjektgruppens forståelse av hva arbeidsveiledning er:

Med arbeidsveiledning forstås en erfaringsorientert læring hvor den ansatte gis mulighet til å utvikle kirkelig og personlig identitet, med tanke på tjenesten og dens ulike relasjoner. Tyngdepunktet i veiledningen ligger i brytningen mellom person og yrkesrolle.

Av dette følger at arbeidsveiledning ikke fungerer som styringsverktøy.

Komiteens merknader

1. Komiteen ser positivt på at forslaget til arbeidsveiledning nå kan fremmes for Kirkemøtet.

Komiteen er blitt gjort oppmerksom på at arbeidsvei-

ledning nå er kommet inn i den nye tjenesteordning for prester (§ 8, siste ledd).

Komiteen forventer at rett til arbeidsveiledning for kateketer og diakoner blir innarbeidet i deres instruksjer.

2. Når det gjelder hvilke kirkelige tjenestegrupper arbeidsveiledningen skal gjelde for og nivå for veiledningen, var komiteen opptatt av følgende spørsmål:
  - Komiteen ønsker å understreke at også andre grupper kirkelig tilsatte enn prester, kateketer og diakoner må få et tilbud om veiledning.
  - Videre drøftet komiteen muligheten av å gjøre opplegget noe mindre ambisiøst, f.eks. med veiledning av 2 x 1 år istedenfor 2 x 2 år med rundt 5 års mellomrom.
  - Komiteen er usikker på om det bør kreves 6 års yrkeserfaring før en kan begynne på en veilederutdanning.
3. Til punktet om hvem som skal godkjenne veiledere, har komiteen følgende synspunkter:
  - Komiteen er enig i at yrkesorganisasjonene skal gi den faglige godkjennelse. Vi har funnet grunn til å presisere dette i vedtaks form.
  - Videre tilligger det like fullt biskopen i kraft av tilsynsambetet å avgjøre hvorvidt han vil bruke vedkommende som veileder i sitt bispedømme eller ikke.
4. Når det gjelder økonomi, har komiteen denne merknad:
  - Det må sikres at arbeidsgiver på statlig og kommunal sektor stiller midler til disposisjon til arbeidsveiledning for kirkelig tilsatte.

Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon vil være en naturlig samarbeidspartner og pådriver i dette arbeidet.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet registrerer og er glad for at yrkesorganisasjoner, bispedømmeråd og institusjoner har sørget for at arbeidsveiledning er kommet i gang i Den norske kirke.

Kirkemøtet går inn for at arbeidsveiledning etableres og videreutvikles til et kirkelig nasjonalt system for arbeidsveiledning i Den norske kirke.

2. Kirkelig tilsatte (i første omgang prest, kateket og soknediakon) skal ha rett til å motta arbeidsveiledning i faser av tjenesten. Kirkemøtet anbefaler at prosjektgruppens angivelse av nivå for utdanning legges til grunn for utdanning av arbeidsveiledere i Den norske kirke.
3. Det etableres et forum med representanter for arbeidsgiver, arbeidstaker og utdanningsinstitusjoner med mandat å drøfte utdanningsveier og utdanningstilbud i veilederutdanningen. Dette forum knyttes til Kirkens personalråd.
4. Yrkesorganisasjonene anmodes om å foreta godkjenning av veiledere på faglig grunnlag.
5. Arbeidsgiversiden anmodes om å stille midler til disposisjon for arbeidsveiledning for kirkelig tilsatte.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Fredrik Grønningsæter
Saksordfører: Bodil Bø Oftestad

Følgende hadde ordet:

Bodil Bø Oftestad, Sigmund Ruud, Ola Steinholt, Turid Karlsen Seim, Ole Elias Holck, Leiv I. Møen, Andreas Aarflot, Lillian Rasmussen, Jan-Martin Berentsen, Per Lønning, Målfrid Nordhaug.

Fremsatte forslag

Leiv I. Møen fremmet endringsforslag til pkt. 2 i første setning:

Kirkelig tilsatte (i første omgang prest, kateket og soknediakon) må på sikt sikres rett til å motta arbeidsveiledning i faser av tjenesten.

Turid Karlsen Seim, Ernst Baasland og Torstein Jørgensen fremmet følgende forslag:

Pkt. 3 endres til: "Det etableres et samarbeidsorgan med representanter ... veilederutdanningen. Dette organ bør også fastsette de faglige kriterier for godkjenning og foreta godkjenning av veiledere. Dette forum kan knyttes til Kirkens personalråd."

Pkt. 4 går dermed ut.

Votering

Dirigenten foreslo:

Saken sendes tilbake til komiteen sammen med endringsforslagene.

Vedtaket ble enstemmig vedtatt.

NY INNSTILLING FRA KOMITE E:

Komiteen fremmet følgende nye forslag til vedtak:

1. Kirkemøtet registrerer og er glad for at yrkesorganisasjoner, biskoper, bispedømmeråd og institusjoner har sørget for at arbeidsveiledning er kommet i gang i Den norske kirke.

Kirkemøtet går inn for at arbeidsveiledning etableres og videreutvikles til et kirkelig nasjonalt system for arbeidsveiledning i Den norske kirke.

2. Kirkelig tilsatte (i første omgang prest, kateket og soknediakon) må sikres rett til å motta arbeidsveiledning i faser av tjenesten. Kirkemøtet anbefaler at prosjektgruppens angivelse av nivå for utdanning legges til grunn for utdanning av arbeidsveiledere i Den norske kirke.
3. Det etableres et samarbeidsorgan med representanter for arbeidsgiver, arbeidstaker og utdanningsinstitusjoner med mandat å drøfte utdanningsveier og utdanningstilbud i veilederutdanningen. Dette samarbeidsorgan knyttes til Kirkens personalråd.
4. Yrkesorganisasjonene anmodes om å foreta godkjenning av den enkelte veileder på faglig grunnlag.
5. Arbeidsgiversiden anmodes om å stille midler til disposisjon for arbeidsveiledning for kirkelig tilsatte.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Fredrik Grønningsæter
Saksordfører: Bodil Bø Oftestad

Følgende hadde ordet:

Bodil Bø Oftestad, Torstein Jørgensen, Kåre Sten Larsen, Lillian Rasmussen, Ola Steinholt, Jan-Martin Berentsen, Per Lønning, Turid Karlsen Seim, Terje Fonk, Ernst Baasland.

Fremsatte forslag

Turid Karlsen Seim og Torstein Jørgensen fremsatte følgende forslag:

- I pkt. 3. Etter første punktum tilføyes: "... og fastsette faglige kriterier for godkjenningen ..."
I pkt. 4: "... på faglig grunnlag ..." utgår.

Votering

Forslaget fikk 12 stemmer og falt.

KIRKEMØTET'S VEDTAK

---

1. Kirkemøtet registrerer og er glad for at yrkesorganisasjoner, biskoper, bispedømmeråd og institusjoner har sørget for at arbeidsveiledning er kommet i gang i Den norske kirke.

Kirkemøtet går inn for at arbeidsveiledning etableres og videreutvikles til et kirkelig nasjonalt system for arbeidsveiledning i Den norske kirke.
2. Kirkelig tilsatte (i første omgang prest, kateket og soknediakon) må sikres rett til å motta arbeidsveiledning i faser av tjenesten. Kirkemøtet anbefaler at prosjektgruppens angivelse av nivå for utdanning legges til grunn for utdanning av arbeidsveiledere i Den norske kirke.
3. Det etableres et samarbeidsorgan med representanter for arbeidsgiver, arbeidstaker og utdanningsinstitusjoner med mandat å drøfte utdanningsveier og utdanningstilbud i veilederutdanningen. Dette samarbeidsorgan knyttes til Kirkens personalråd.
4. Yrkesorganisasjonene anmodes om å foreta godkjenning av den enkelte veileder på faglig grunnlag.

5. Arbeidsgiversiden anmodes om å stille midler til disposisjon for arbeidsveiledning for kirkelig tilsatte.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 21/90: OPPHEVELSE AV
FORELDEDE LOVER

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokument

Intet

Øvrige dokumenter

- Liste utarbeidet av ekspedisjonssjefen i Kirkeavdelingen i Kirke- og Kulturdepartementet

INNSTILLING FRA KOMITE D:

Saksorientering

1. Opphevelse av lover fra før 1814

Ved Lov av 20. desember 1985 ble lover før 1814 langt på vei opphevet. Ved Lov 18. desember 1987 ble det imidlertid fastsatt at opphevelse av den kirkerettslige lovgivning fra før 1814 først skal tre i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Kirkemøtet 1987 hadde bl.a. anmodet Kirkedepartementet om å søke å få utsatt Opphevelseslovens ikrafttreden (sak KM 19/87).

Ved at Kongen er bemyndiget til å sette Opphevelsesloven i kraft, vil en kunne oppheve gamle regler etter hvert som nye blir vedtatt, f.eks. i forbindelse med ny tjenesteordning for prester, nye liturgiske ordninger osv.

Kirkemøtet 1987 bad om "at en oversikt over de aktuelle lover som er foreslått opphevet, blir lagt frem for Kirkemøtet til uttalelse".

En foreløpig oversikt ble lagt frem for Kirkemøtet 1988, som fattet følgende vedtak (sak KM 12/88):

Kirkemøtet tar departementets orientering om den kirkerettslige lovgivning fra før 1814 til

orientering. Kirkemøtet forutsetter at de aktuelle bestemmelser vurderes i forbindelse med arbeidet med liturgi og med tjenesteordning og instruks for prester.

2. Opphevelse av foreldede lover

Det offentlige lovstrukturutvalget har i NOU 1990:9 - Opphevelse av foreldede lover - lagt fram forslag om opphevelse av lover som ikke lenger anses ha noen betydning, som er blitt overflødige og som ikke lenger er i bruk. Dette gjelder lover både før og etter 1814. Utvalget foreslår å oppheve vel 330 lover. Den eldste loven som foreslås opphevet, er fra 1672 og den nyeste er fra 1988. Departementet har senere fulgt opp utredningen gjennom Ot.prp. nr. 70 (1989-90).

En lang rekke lover som foreslås opphevet, angår kirkelovgivningen. De fleste som er foreslått opphevet, har i dag ingen gyldighet eller det saklige innhold er regulert i nyere lovgivning, f.eks. i Kirkeloven, Kirkeordningsloven, Prestegårdsloven osv.

Komiteens merknader

En liste over de enkelte lover og bestemmelser som er foreslått opphevet, er fremlagt for komiteen av ekspedisjonssjefen i Kirkeavdelingen. Listen vedlegges komiteens innstilling. I listen er også nevnt hvilke bestemmelser fra før 1814 man ønsker å opprettholde.

Komiteen beklager at departementets orientering først er fremlagt under komiteens møte, og ikke utsendt i tide for en forsvarlig saksbehandling i Kirkerådet. Komiteen vil peke på det prinsipielt uheldige i at saker for Kirkemøtet ikke blir forberedt i samsvar med de regler som er fastsatt. Dette setter møtet i en vanskelig situasjon når det gjelder vedtaksformuleringen. Komiteen foreslår derfor et vedtak som innebærer at Kirkemøtet tar stilling til prinsippet og delegerer den endelige avgjørelsen til Kirkerådet.

Kirkemøtet får seg forelagt listen over de aktuelle lover og bestemmelser i henhold til Kirkeordningslovens § 54, 4. ledd, litra a, hvor det heter at Kirkemøtet avgir uttalelse i saker om viktige endringer i lover på det kirkelige området.

Komiteen mener en opprydding er nødvendig og ønskelig også sett fra kirkens side, men man må passe på at vesentlige anliggender i de gamle lover og bestemmelser

ikke forsvinner. De lover og bestemmelser som departementet foreslår opphevet, er enten av en slik karakter at de er uten praktisk betydning, eller viktige anliggender ved dem er tatt inn i annen kirkelig lovgivning.

Dersom det senere skulle vise seg at noe man ønsker regulert, er falt bort ved opphevelsen, vil det kunne tas inn igjen i fremtidig kirkelig lovgivning. Særlig vil vi fremheve at Kirkemøtet selv har fått, og vil få ytterligere delegert lovgivningsmyndighet.

Forslag til vedtak

Kirkemøtet gir i prinsippet sin tilslutning til Kirke- og kulturdepartementets forslag til opphevelse av lover og bestemmelser på det kirkelige området som ikke lenger har praktisk betydning, men bemyndiger Kirkerådet til å ta konkret stilling til opphevelsen av de enkelte lover og bestemmelser som fremgår av den listen departementet har fremlagt for Kirkemøtet.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Fredrik Grønningsæter

Saksordfører: Andreas Aarflot

Følgende hadde ordet:

Ekspedisjonssjef Ole Herman Fisknes.

KIRKEMØTET'S VEDTAK

Kirkemøtet gir i prinsippet sin tilslutning til Kirke- og kulturdepartementets forslag til opphevelse av lover og bestemmelser på det kirkelige området som ikke lenger har praktisk betydning, men bemyndiger Kirkerådet til å ta konkret stilling til opphevelsen av de enkelte lover og bestemmelser som fremgår av den listen departementet har fremlagt for Kirkemøtet.

*

Vedtaket var enstemmig.

VEDLEGG TIL:
DOKUMENT 21.1

Sak KM 21/90: OPPHEVELSE AV
FORELDEDE LOVER

*

Lov 20. desember 1985 nr. 102 pkt. IV om opphevelse av en del foreldede lovbestemmelser, settes i kraft for følgende bestemmelser, som oppheves i den utstrekning de faller under kongens anordningsmyndighet etter Grunnlovens § 16:

1. Privilegier 24.6.1661 for den geistlige stand.
2. Forordning 23.8.1672 om kirkenes forsvar m.v.
3. De fremdeles gjeldende bestemmelser unntatt pkt. 7 og 10 i Forordning 7.11.1682 om begravelser.
4. De fremdeles gjeldende bestemmelser i Forordning 13.3.1683 om klededrakt m.v.
5. De fremdeles gjeldende bestemmelser unntatt 9. kap. første, annet og tredje ledd i Norges Kirkeritual 25.7. 1685.
6. De fremdeles gjeldende bestemmelser i Christian den Femtis Norske Lov 15.4.1687 2.bok,
  2. kap. unntatt art. 4,
  3. kap. unntatt art. 2, 3 og 9,
  4. kap. unntatt art. 5 - 12,
  - 5.-10. kap.,
  11. kap. unntatt art. 3,
  12. kap.,
  - 14.-15. kap.,
  - 18.-20. kap.,
  21. kap. unntatt art. 65,
  22. kap.

7. Forordning 14.4.1688 om Kirkeritualets og Norske Lovs Introduction
8. Rescript 21.12.1689 om at Domkirkens sokneprest skal være prost.
9. Rescript 1.7.1690 om kongelig konfirmasjon på kallsbrev.
10. Rescript 1.9.1702 om melding om presters død.
11. Forordning 11.4.1702 om bededag.
12. Rescript 9.9.1726 om biskopens vikar.
13. Rescript 30.11.1731 om melding om presters død.
14. Anordning 7.10.1733 om prekenen.
- ✕ 15. Decision 16.12.1734 om klagemål på falsk lære.
16. Rescript 30.12.1735 om innberetninger fra biskopene.
17. Forordning 13.9.1737 om innskjerpelse av forordning 7.11.1682.
18. Rescript 26.11.1737 om innberetninger fra biskopene.
19. Rescript 21.11.1738 om gudstjenestefordeling.
20. Rescript 1.5.1739 om Froprædikener m.v.
21. Rescript 24.10.1739 om faddere.
22. Rescript 21.11.1739 om Froprædikener m.v.
23. Rescript 23.6.1740 om prekenens varighet.
- √ 24. Rescript 2.12.1740 om besøk hos gamle.
25. Rescript 7.1.1741 om skriftemål.
26. Rescript 3.7.1747 om privat skrifte.
27. Rescript 31.1.1749 om banning.
28. Rescript 22.11.1754 om Barselkoners Introduction.
29. Rescript 9.6.1758 om vikar for domprost.
30. Forordning 13.3.1761 om prestetjeneste ved fengslene.
31. Cancelliskriv 9.10.1762 om jordpåkastelse.
32. Forordning 13.6.1771 om dåp.
33. Forordning 27.7.1771 om hjemmedåp.
34. Cancelli-promemoria 18.11.1775 om prestelige forretninger.
35. Rescript 11.12.1776 om tiden for påskefesten.
36. Cancelli-promemoria 25.10.1777 om løsaktighet.
37. Promemoria 28.2.1784 om innberetning fra biskopene.
38. Rescript 9.9.1785 om fordeling av embetsforretninger.
39. Cancelli-promemoria 26.11.1785 om hjemmedåp.
40. Cancelli-promemoria 24.12.1785 om nattverd.

41. Cancelli-promemoria 11.3.1786 om vigsel.
42. Cancelli-promemoria 7.7.1787 om altergang.
43. Cancelli-promemoria 13.10.1787 om innberetninger.
44. Cancelli-promemoria 10.5.1788 om mulkt.
45. Cancelli-promemoria 8.8.1789 om biskopens vikar.
46. Cancelli-promemoria 29.8.1789 om biskopens vikar.
47. Rescript 28.6.1793 om fordeling av embetsforretninger.
48. Kongelig resolusjon 29.8.1794 om konfirmasjon.
49. Cancelli-promemoria 12.8.1797 om dåp.
50. Cancelli-promemoria 16.9.1797 om mulkt.
51. Cancelli-promemoria 11.11.1797 om mulkt.
52. Cancelli-promemoria 18.5.1805 om hjemmedåp.
53. Cancelli-promemoria 1.9.1810 om jordpåkastelse.
54. Cancelli-promemoria 5.1.1811 om musikk og tekster.

Fremdeles gjeldende bestemmelser fra før 1814:

1. Forordning 7.11.1682 om begravelser pkt. 7 og 10.
2. Norges Kirkeritual 25.7.1685 9.kap. om lik og begravelser første, annet og tredje ledd.
3. Christian den Femtis Norske Lov 15.4.1687 2.bok
  - 1.kap. om bekjennesskriftene,
  - 2.kap. 4.art. om aldersgrense, *for for prester*
  - 3.kap. 2.art. om ordinasjon,
  - 3.kap. 3.art. om kollas,
  - 3.kap. 9.art. om ordinasjon,
  - 4.kap. 5. art. om helligdager,
  - 4.kap. 6.-12.art. om prekenen,
  - 11.kap. 3.art. om å bevare seg med annens kall,
  - 16.kap. om proster,
  - 17.kap. om biskoper,
  - 21.kap. 65.art. om bruk av kirken.
4. Rescript 14.6.1728 om de til Præstekald voceredes overhørelse.
5. Rescript 7.10.1740 om avsatte Præster.

6. Rescript 7.12.1753 om Begravelser i Nordlandene.
7. Forordning 26.10.1770 om helligdager.
8. Cancelli-promemoria 13.5.1797 om Ringnings Besørgelse.
9. Plakat 13.11.1807 om likkister.

Lov 15.6.1990 nr. 18 pkt. III om opphevelse av en del foreldede lovbestemmelser, settes ikke i kraft for lov 3.3.1866 om forandring i NL 2-2-4 om aldersgrense.

SAK KM 22/90: ENDRING AV
MELLOMKIRKELIG RÅD'S STATUTTER

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 22.1 SAKSORIENTERING

Øvrige dokumenter:

- Statutter for
Mellomkirkelig Råd,
vedtatt av Kirkemøtet 1985

INNSTILLING FRA KOMITE D:

Saksorientering

I Mellomkirkelig Råds statutter (§ 6) heter det:

Kirkemøtet oppnevner blant Rådets medlemmer leder for en periode av to år. Gjenoppnevning kan finne sted. Rådet velger selv nestleder for en periode av to år.

Dette medfører at Kirkemøtet i sitt valg av leder til Mellomkirkelig Råd er bundet til de medlemmer som velges til Rådet etter statuttens § 5. Det kan imidlertid meget lett oppstå en situasjon hvor ingen av Rådets medlemmer av ulike grunner er aktuelle som leder.

Komiteens merknader

Ovennevnte problem kan løses ved at Kirkemøtet ordinært velger ett medlem i Rådet på fritt grunnlag, som så eventuelt kan velges som leder. Hvis Kirkemøtet ønsker å velge denne mulighet, kan dette avgjøres ved å føye ett nytt punkt til § 5 som omhandler Rådets sammensetning.

Komiteen vil bemerke at dette også vil bringe valg av Mellomkirkelig Råd mer på linje med valg av Kirkeråd.

Komiteen støtter derfor forslaget fra Kirkerådet, med den tilføyelse at det også velges ett varamedlem.

Forslag til vedtak

Statutter for Mellomkirkelig Råd, § 5, gis følgende ordlyd:

Rådet består av:

- a) En representant for hvert bispedømme, valgt av Kirkemøtet. For hver av representantene velges en vararepresentant fra samme bispedømme. Representantene velges for fire år av gangen med mulighet til gjenoppnevning en gang. Når Kirkemøtet oppnevner representanter til Rådet, må det sørge for at begge kjønn blir godt representert.
- b) Ett medlem med varamedlem valgt på fritt grunnlag av Kirkemøtet.
- c) En biskop oppnevnt av Bispemøtet. For denne representant velges en vararepresentant.
- d) En representant for Kirkerådet, valgt av Kirkerådet. For denne representant velges en vararepresentant.
- e) Den norske kirkes medlem av Eksekutivkomiteen i Det Lutherske Verdensforbund.
- f) Den norske kirkes medlem av Kirkenes Verdensråds Sentralkomite.
- g) Den norske kirkes medlem av styret for Nordisk Økumenisk Institutt.
- h) En representant for styret i Kirkens Nødhjelp, valgt av dette styre. For denne representant oppnevnes en vararepresentant.

Ledere i faste underutvalg møter i Rådet uten stemmerett.

Rådet skal ha minst to møter årlig.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Tone Thorp
Saksordfører: Arve Lein

Følgende hadde ordet:

Arve Lein.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

Statutter for Mellomkirkelig Råd, § 5, gis følgende ordlyd:

Rådet består av:

- a) En representant for hvert bispedømme, valgt av Kirkemøtet. For hver av representantene velges en vararepresentant fra samme bispedømme. Representantene velges for fire år av gangen med mulighet til gjenoppnevning en gang. Når Kirkemøtet oppnevner representanter til Rådet, må det sørge for at begge kjønn blir godt representert.
- b) Ett medlem med varamedlem valgt på fritt grunnlag av Kirkemøtet.
- c) En biskop oppnevnt av Bispemøtet. For denne representant velges en vararepresentant.
- d) En representant for Kirkerådet, valgt av Kirkerådet. For denne representant velges en vararepresentant.
- e) Den norske kirkes medlem av Eksekutivkomiteen i Det Lutherske Verdensforbund.
- f) Den norske kirkes medlem av Kirkenes Verdensråds Sentralkomite.
- g) Den norske kirkes medlem av styret for Nordisk Økumenisk Institutt.
- h) En representant for styret i Kirkens Nødhjelp, valgt av dette styre. For denne representant oppnevnes en vararepresentant.

Ledere i faste underutvalg møter i Rådet uten stemmerett.

Rådet skal ha minst to møter årlig.

*

Vedtaket ble fattet mot 2 stemmer.

V. DELTAKERE
PÅ
KIRKEMØTET 1990

MEDLEMMER:

Almås, Per Inge	- Agder
Andersen, Håkon E.	- Tunsberg
Andersen, Nils-Tore	- Borg
Bergan, Halvor	- Agder
Bergersen, Arne	- Agder
Bremer, Kristen Kyrre	- Nidaros
Brundtland, Oddmund	- Stavanger
Brunvoll, Siri	- Bjørgvin
Bue, Bjørn	- Stavanger
Eikseth, Astrid Grude	- Nidaros
Evanger, Knut	- Nord-Hålogaland
Fagerli, Iver	- Nidaros
Fonk, Terje	- Oslo
Foseide, Birger	- Møre
Fossheim, Eldgrim	- Bjørgvin
Frøyland, Gunvor Leknes	- Stavanger
Furre, Berge	- Oslo
Fylling, Hilde	- Nord-Hålogaland
Faarlund, Nils Chr.	- Hamar
Grønningsæter, Fredrik	- Sør-Hålogaland
Gustad, Gunnar	- Nidaros
Heitmann, Berta	- Nord-Hålogaland
Hellevik, Ingunn	- Møre
Hesselberg, Annbjørg Eiksund	- Nidaros
Hjetland, Helga	- Bjørgvin
Hjortland, Egil	- Møre
Holck, Ole Elias	- Hamar
Høivik, Hans Olav	- Hamar
Håbrekke, Jarle	- Nidaros
Johansen, Berit Pihl	- Oslo
Johansen, Georg I.	- Tunsberg
Kjelling, Ove	- Sør-Hålogaland
Kjelling, Terje	- Sør-Hålogaland
Kleppa, Jens	- Stavanger
Kongsvik, Gunvor	- Nord-Hålogaland
Larsen, Kåre Sten	- Tunsberg
Lein, Arve	- Sør-Hålogaland
Lie, Nils Kristian	- Hamar
Lønning, Per	- Bjørgvin
Madsen, Elise Haugland	- Tunsberg
Mjøs, Ole D.	- Nord-Hålogaland
Moe, Jorun	- Sør-Hålogaland

Myklatun, Olaf N.	- Stavanger
Møen, Leiv I.	- Agder
Nes, Tor	- Borg
Nilsen, Per Arne	- Tunsberg
Nilssen, Tone	- Tunsberg
Nordhaug, Målfrid	- Møre
Nordhaug, Ole	- Møre
Oftestad, Bodil Bø	- Oslo
Rasmussen, Lillian	- Sør-Hålogaland
Ripegut, Kari	- Agder
Risnes, Knut	- Bjørgvin
Ruud, Sigmund	- Tunsberg
Salomonsen, Gunnar	- Bjørgvin
Sandvik, Irene	- Agder
Sellebold, Knut	- Stavanger
Skåland, Astrid Marie	- Stavanger
Stavne, Marit Syrstad	- Møre
Steinholt, Ola M.	- Nord-Hålogaland
Stendahl, Kristian	- Nidaros
Sundli, Kate	- Hamar
Tegnér, John	- Borg
Thorp, Tone	- Oslo
Torp, Marit	- Borg
Torset, Olaug Vedvik	- Agder
Torstad, Inger-Johanne	- Hamar
Trømborg, Øystein	- Borg
Tungesvik, Liv	- Bjørgvin
Tveter, Anne Louise	- Oslo
Valde, Nils	- Møre
Våbenø, Karin	- Sør-Hålogaland
Weider, Bjarne O.	- Borg
Øygard, Olav	- Nord-Hålogaland
Aarflot, Andreas	- Oslo
Aaraas, Erik	- Borg
FAKULTETENE:	
Seim, Turid Karlsen	- Det teologiske fakultet
Jørgensen, Torstein	- Misjonshøgskolen
Baasland, Ernst	- Det teologiske Menighetsfakultet
KIRKERÅDET (1986-90):	
Berentsen, Jan-Martin	

Fluge, Ruth
Hareide, Bjørn
Kjølaas, Per Oskar
Myhre, Finn Olav
Ramvi, Ivar
Treschow, Nanna
Veiteberg, Ragnhild

- Møre
- Sør-Hålogland
- Nord-Hålogland

- Stavanger
- Tunsberg

ANDRE:

Andresen, Knut
Holte, Irene Wenaas
Voksø, Per

SEKRETARIATET:

Bentzen, Dina Qvigstad
Eide, Sindre
Gjøvikli, Anne Lisbeth
Gullerud, Sigurd Edv.
Halvorsrud, Marta
Hovden, Laila
Knutsen, Jan Atle
Lodberg, Johs.
Osberg, Maja
Rødahl, Gunnar
Sevaldson, Kari
Stendal, Synnøve Hinnaland
Tanggaard, Per
Ulltveit-Moe, Johannes
Westermoen, Gunnar

- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet

Bakkevig, Trond
Nordhaug, Halvor
Briseid, Elisabeth Tveter

- Mellomkirkelig Råd
- Mellomkirkelig Råd
- Mellomkirkelig Råd

Bakke, Bjørn S.
Bognø, Åge
Helland, Finn
Haarstad, Inge Morten
Ingebrigtsen, Oddbjørn
Jørgensen, Ove Virik
Knudsen, Ragnhild R.
Kongsbakk, Einar
Langmoen, Jan Otto
Løkke, Dag
Osland, Magne
Ripegut, Oddvar
Tysnes, Knut Inge

- Sør-Hålogaland
- Stavanger
- Nord-Hålogaland
- Møre
- Nidaros
- Borg
- Bjørgvin
- Bjørgvin
- Hamar
- Oslo
- Bjørgvin
- Agder
- Tunsberg

VI. KIRKEMØTET'S FASTE KOMITEER

KOMITE A:

Leder: Gunnar Salomonsen

Per Inge Almås
Ingunn Hellevik
Jarle Håbrekke
Georg I. Johansen
Torstein Jørgensen
Terje Kjelling (for Mette Siv Dyrnes)
Nils Kristian Lie (for Georg Hille)
Olaf N. Myklatun
Tone Nilssen
Gunnar Salomonsen
Ola M. Steinholt
Tone Thorp
Bjarne O. Weider

KOMITE B:

Leder: Ole D. Mjøs

Kristen Kyrre Bremer
Oddmund Brundtland
Siri Brunvoll
Ernst Baasland
Berit Pihl Johansen
Ole D. Mjøs
Jorun Moe
Finn Olav Myhre
Leiv I. Møen
Per Arne Nilsen
Ole Nordhaug
Kate Sundli (for Gunvor Heiene)
Liv Tungesvik
Ragnhild Veiteberg
Erik Aaraas

KOMITE C:

Leder: Kari Ripegut

Nils-Tore Andersen
Birger Foseide (for Magne T. Hjorthaug)
Gunvor Leknes Frøyland
Berge Furre
Fredrik Grønningsæter
Gunnar Gustad
Berta Heitmann
Hans Olav Høivik
Per Lønning
Tor Nes (for Anne Glennås)

Ivar Ramvi
Kari Ripegut
Sigmund Ruud
Turid Karlsen Seim
Astrid Marie Skåland
Marit Syrstad Stavne
Olav Øygard

KOMITE D:

Leder: Annbjørg Eiksund Hesselberg

Arne Bergersen
Ruth Fluge
Bjørn Hareide
Annbjørg Eiksund Hesselberg
Ole Elias Holck
Ove Kjelling
Gunvor Kongsvik
Arve Lein
Elise Haugland Madsen
Knut Risnes
Knut Sellevold
Kristian Stendahl
Inger-Johanne Torstad
Trømborg, Øystein (for Even K. Fougner)
Nils Valde
Andreas Aarflot

KOMITE E:

Leder: Lillian Rasmussen

Jan-Martin Berentsen
Halvor Bergan
Iver Fagerli
Hilde Fylling
Nils Chr. Faarlund
Helga Hjetland
Egil Hjortland
Jens Kleppa
Kåre Sten Larsen
Bodil Bø Oftestad
Lillian Rasmussen
Irene Sandvik
John Tegnér
Nanna Treschow

KOMITE F:

Leder: Astrid Grude Eikseth

Håkon E. Andersen
Bjørn Bue
Astrid Grude Eikseth
Knut Evanger
Terje Fonk
Eldgrim Fossheim
Per Oskar Kjølaas
Målfrid Nordhaug
Marit Torp
Olaug Vedvik Torset
Anne Louise Tveter
Karin Våbenø

[Ole Martin Norderhaug
meldte forfall
uten at varamedlem
kunne møte]

*

VII. ØVRIGE PROGRAMINNSLAG

I tillegg til det som hørte med til åpningen av Kirkemøtet 1990, inneholdt møtet en del andre programinnslag:

I. MORGENBØNNER

Hver morgen under Kirkemøtet var det en morgenbønn i St. Jørgen Hospitals kirke.

Mandag var det morgenbønn med skriftemål. Gunnar Salomonsen var liturg og holdt skriftetale.

Fredag var det morgenbønn med nattverd. Kåre Sten Larsen forrettet.

Tekstmeditasjon/tekstlesing ved morgenbønnene var ved Helga Hjetland, Bodil Bø Oftestad, Hilde Fylling og Astrid Grude Eikseth. Per Inge Almås medvirket som organist, Sindre Eide som forsanger og Einar Steinkopf med gitar.

Opplegget for morgenbønner og gudstjenester var utarbeidet av Sindre Eide og Johs. Lodberg.

II. MOTTAKELSE

Onsdag kveld hadde Bergen kommune invitert deltakere til en mottakelse for Kirkemøtet 1990.

Mottakelsen fant sted i Schøtstuene. Kirkeverge Rasmus Skurtveit brakte en hilsen fra Bergen kommune. Tone Thorp holdt en takketale på vegne av Kirkemøtet.

III. AVSLUTNINGSGUDSTJENESTE

Kirkemøtet ble avsluttet med en gudstjeneste i Bergen Domkirke fredag ettermiddag.

Ola M. Steinholt forrettet og prekte over Matt. 5.13-16. Domorganist Magnar Mangersnes var organist.

IV. HILSEN TIL KONGEN

Et hilsningstelegram til Hans Majestet Kongen ble sendt fra det konstituerende møte:

HM Kong Olav V
Slottet
Oslo

Kirkemøtet 1990 sender Deres Majestet sin

varmeste hilsen og ønsker Guds signing og kraft.

Kristian Stendahl
Tone Thorp
Fredrik Grønningsæter

Kirkemøtet mottok dette telegram som svar fra Kongen:

Kirkemøtet 1990
ved biskop Fredrik Grønningsæter,
fru Tone Thorp og herr Kristian Stendahl
Terminus Hotel
Bergen

Med min inderlige takk for den vennlige hilsen sender jeg mine beste ønsker til Kirkemøtet 1990. Olav R.

*

VIII. TALER, FOREDRAG OG
HILSENER

Finn Olav Myhre:
ÅPNINGSTALE

Kjære gjester,
kjære kirkemøtedelegater -

Vel møtt til det syvende Kirkemøtet i Den norske kirke i moderne tid, også i år i Bergen. Dette er det første Kirkemøtet i en ny fireårsperiode, og det første i 1990-årene - det siste tiår før årtusenskiftet.

Vår kirke, vårt Kirkemøte, står i år i en spesiell sammenheng ved at vi også her kan markere en forandring i vår departementale tilknytning. 170 års fellesskap mellom kirke og skole er brutt i Norge, til fordel for tettere forvaltningsfellesskap mellom kirke og kultur.

Uavhengig av hvordan statsforvaltningen organiseres - og hvilke stormer skiftende regjeringer måtte komme opp i - er det for kirken avgjørende å ha omsorg for de nære bånd mellom kirke, kultur og skole i Norge.

Velkommen også til dere som representerer våre søsterkirker i Norge, og til gjestene fra kommune og fylke.

La meg spesielt hilse de 47 nye delegatene til Kirkemøtet velkommen, valgt ved årets bispedømmeråds- og bispevalg. Det samme gjelder de teologiske fakultetenes nye representanter. Sammen med de nye delegatene som skal velges senere i møtet vil dere representere en markert fornyelse av kirkeledelsen.

Vi som nå går ut av Kirkemøtet takker dere alle for viljen til å ta fatt, leg og lærd, embetsbærere og rådsvalgte.

Gjennom fellesskap, samarbeid, meningsbrytning og hardt arbeid skal dere i årene fremover tjene kirken ved blant annet å gi liv til Kirkemøtets mandat. Der heter det som kjent at møtet skal være opptatt av saker av felles kirkelig karakter, bidra til å vekke og nære det kristelige liv i menighetene, og fremme samarbeid i Den norske kirke.

Mandatet minner oss om at Kirkemøtet representerer alle Den norske kirkes dømte medlemmer. Vi er her på vegne av alle dem som bærer sine barn til dåpen og lar dem konfirmere. Vi representerer alle dem som søker til Guds hus i glede og sorg. Vi er her på vegne av alle dem som trofast arbeider i kirker og bedehus.

Ved innledningen til det første Kirkemøtet i vår tid, i

Oslo i 1984, het det at mandatet gir Kirkemøtet tre hovedoppgaver: Å forvalte, å handle og å tale.

Til forvaltningsoppgavene hører at vi skal ha innflytelse på budsjett og lover, fastsette forpliktende planer, programmer og retningslinjer.

Handler gjør vi først og fremst ved å legge slike planer, ved å inspirere og ved å engasjere oss for å gjøre kirken synlig og nær for alle i Norge i dag.

Vi skal tale inn i samfunnets hverdag, for å sette kirkens lys på aktuelle spørsmål som myndigheter, menigheter og mennesker er opptatt av.

En av kirkens diakoni-institusjoner har i år markert sine 100 år med slagordet " - uten kjærlighet dør mennesket!". Det er viktig at kirken setter det enkelte menneske i sentrum. Dette skal vi gjøre ved både å vise omsorg for det fysiske og ved å la evighetshåpet skinne.

Det snakkes mye om "livskvalitet" i dag, men ofte med svært ulikt innhold. Samtidig går medmennesker til bunns i en verden der livstruende krefter ofte får fritt spillerom. I alle lag av folket ser vi hvordan leveregler som er tuftet på kirkens gamle grunn, oversees eller skyves aktivt til side i egoistisk jakt på handlefrihet i ubundet livsnytelse.

Som kirkeledere skal vi ikke trekke oss tilbake som hoderystende forståelsegøiere. Utfordringen er å vise at kirken bryr seg om mennesker, taler varmt og handler i omsorg der noen lider.

Fra årsskiftet overtar kommunene ansvaret for personer med psykisk utviklingshemning. Institusjonsboere som ønsker det skal kunne flytte til hjemkommunen og få den hjelp de trenger der.

Dette er en stor utfordring for kirken. Mangelen på meningsfylt fritid vil kunne føre til mistrivsel og isolasjon for slike medmennesker, selvom bolig- og sysselsettingstilbudene er gode. Det er viktig at menighetene, i kontakt med foreldre og pårørende, inkluderer psykisk utviklingshemmede mennesker i gudstjenesten og ulike aktiviteter.

Vi blir ofte minnet på at oppgavene er langt fler enn dem ressursene gir oss mulighet til å løse. Senest forleden dag ble det for eksempel etterlyst hva Kirkemøtet og Kirkerådet gjør for mishandlede kvinner. Prioriteringene er vanskelige. Imens er det viktig å huske at initiativ kan og bør tas i menigheter og bis-

pedømmer, uavhengig av de ressurser kirken rår over sentralt.

"Gudstjenestefornyelse" er en hovedsak på Kirkemøtets kart i år. Dette viser at vi er i ferd med å gjenopplive det som er selve Guds pulsslag på jord - den troende menighets samling i Guds hus hver søndag.

Hensikten er ganske enkelt å lede oss alle oftere på kirkevei. En slik fornyelse har to sider; det handler om å finne nye liturgiske ytringsformer og det handler om å fornye vårt syn for de skatter som kirkens liturgiske arv gjemmer.

For Guds alter ser vi klare det som binder de troende sammen, over grenser som tid, rom, meninger og interesser setter. I en kirkelig tradisjon som lenge har lagt stor vekt på det personlige og det individuelle ved den kristne tro, viser høymessen søndag formiddag hva det er å møtes som det lokale fellesskap av troende.

Hvor klart forteller Den norske kirkes ansatte og rådsvalgte dette til daglig? Hvor mange i og for seg gode aksjoner og tiltak velger vi å la ligge, for å samle kreftene om å gjøre søndagens høymesse til den hovedaktivitet vi mener at den er, - brennpunktet der alle kirkens ord og gjerninger har sitt utspring?

Dette fellesskapet mellom de troende på hvert sted løfter oss samtidig inn i et fellesskap med grener verden over. Tidligere i år minnet Det Lutherske Verdensforbunds generalforsamling oss om at verdens mer enn 60 millioner lutherske kristne utgjør én familie - ett kirkefellesskap -, ikke bare et visst antall løst sammensluttede enkeltkirker.

Om tre måneder vil Kirkenes Verdensråds generalforsamling vise at vi som troende i Norge er i familie med mer enn 400 millioner protestantiske og ortodokse trosfeller. Utvider vi perspektivet til alle kristenhetens 1,5 milliarder, ser vi at vi også har 900 millioner katolske trossøsken.

Bringer vi denne visjonen av det brede økumeniske fellesskap inn i norsk virkelighet, vil mange av oss si at det er på høy tid at vi nå kan opprette et fellesråd for alle landsomfattende kirker i Norge. Utredningsarbeidet er kommet langt, rådet bør kunne opprettes i løpet av første halvdel av 1990-årene.

Mellom Norge og verden ligger vår gamle, herjede verdensdel i dag og trekker pusten etter det mest dramatiske år siden Den andre verdenskrig. Berlinmuren revnet da Kirkemøtet var samlet her i fjor. Siden har

vårværet feid over Europa. Politiske åk er ristet av, håp er tent.

Det betyr ikke at alle problemer er borte for godt. Nasjonalisme - ofte med religiøst fortegn, antisemitisme, kravmentalitet og forbrukerkultur; vi ser det alt sammen klarere når isen øst i Europa er smeltet. Imens forberedes det vest i Europa nye skritt i retning av økonomisk og politisk enhet, noe Norge nå drøfter sin holdning til.

Som oftest er det problemene, det uløste, de økonomiske og de politiske detaljene som dominerer når vi i Norge snakker om Europa. Som samfunnsborgere har kirkens medlemmer naturlig nok ulike holdninger i saken.

Vi skal likevel ikke glemme at selve renningen i den skiftende veven som er Europa, er verdensdelens mer enn tusen år gamle kristne arv. Forvaltet og odlet av kirke, kunst og kultur, holdes den idag kanhende tydeligere i hevd i øst enn i vest.

Uavhengig av hvilken tilknytning Norge vil velge til Det europeiske fellesskap, vil det være Den norske kirkes utfordring i ord og gjerning å peke på det som egentlig binder Europa sammen: Den felles religiøse og kulturelle arv. Dette kan vi bare gjøre i nært samarbeid med våre europeiske søsterkirker, av alle konfesjoner.

Også i Norge merker vi at mennesker trenger kunnskap om hva kirken er, hva den gjør og hva den lærer. Idealet om livssynsnøytral oppdragelse og utdanning, hvor velment det enn kan ha vært, har etterlatt seg uvitenhet om selve vår kulturs bærebjelker. Utkastet til dåpsopplæringsplan for Den norske kirke, som Kirkemøtet skal drøfte både i år og neste år, har mulighet til å bli et hovedredskap i vårt arbeid for kirkelig og kulturell innlevelse, kunnskap og innsikt.

Med vekslende styrke har Den norske kirkes ledelse nå vært opptatt av reformer i et helt århundre. Vi som i dag utgjør kirkeledelsen opplever det slik at dette har toppet seg i 1970- og -80-årene. Er tempoet nå i ferd med å avta? Bør vi si klart fra at de statlige kirkeorganer må få farten opp om vi ikke skal miste tålmodigheten og heller kreve såkalt skille mellom kirke og stat i løpet av 1990-årene?

Jeg vil si nei. Det er ikke behov for noen ny debatt, med store bokstaver, om kirke/stat nå. En slik debatt kan lett forvirre mer enn klargjøre, fordi vi ennå ikke er kommet til enighet om hva "fri folkekirke" betyr. Kanhende skyldes det ganske enkelt at det gjennom alle kirkens tusen år her i landet har vært nære bånd - om

enn mer vekslende enn i de seneste århundrer - mellom kirke og stat.

Det viktige nå, som da reformkursen ble lagt for et tiår siden, er at både statlige og kirkelige organer gjør alt for at den overføring av myndighet som Stortinget har forutsatt, går sin gang. Så har vi 1990-årene på oss til å vurdere ordningen og drøfte justeringer.

En sentral oppgave man snarest må fullføre er å klargjøre kompetanse og arbeidsdeling mellom Kirkedepartementet, Kirkemøtet/Kirkerådet, Bispemøtet/biskopene og bispedømmerådene.

Vi skulle gjerne se at reformtempoet fremover kunne ligge på det nivå vi har sett de siste ukene og dagene. Og vi har vanskelig for å forstå at det skal ta så mye lengre tid å reformere den kirkelige lokalstruktur enn den kommunale. Så tett som sogn og kommune er sammenvevet, bør Regjeringen nå sørge for at arbeidet med forslag til ny lov om kommuner og fylkeskommuner forberedes i nær tilknytning til lovforslaget om den lokale kirkeordning.

Vi har tatt fatt på det siste stykket fram mot år 2000. Å se et tusenårsskifte nærme seg er en begivenhet. I Kristi kirke har vi opplevet det bare én gang tidligere, i Den norske kirke knapt noen gang.

I den lange kjeden av troende som Allehelgensdagen snart skal minne oss om, nærmer vi oss tusenårsskiftet med forpliktelse til å holde fast ved kirkens budskap, i lov og evangelium.

Som kirkemøte er vi forpliktet til å arbeide i lojalitet mot den evangelisk-lutherske forståelse av den kristne tro. Det betyr å holde fast ved denne lære og verne om dens sannheter, men først og fremst å minne det folk vi tilhører om den skatt denne lære forsøker å beskrive.

I går stilte Bededag oss overfor spørsmål vi aldri skal be oss fri fra: Lar vi vår tro og vår bekjennelse frigjøre oss til tjeneste, slik at vi er utsendinger for Kristus? Eller skygger vi for evangeliet slik at menneskene ikke ser Gud?

Svarene kan skifte, som de har skiftet i seklene før oss. Men så lenge vi holder håpet høyt, håpet om Guds evige fremtid i Kristus, brenner lysene i Norge - på kirkegårdene Allehelgensdag, i kirkene hver søndag, i hjertene alle dager. Slik trekker kirken linjene mellom Gud og mennesker, mellom mennesker før, nå og i fremtiden, mellom mennesker verden over, mellom mennesker her og nå. Slik er kirken et Guds tegn i verden.

Jeg gir siste ordet til salmedikteren Svein Ellingsen:

Vi rekker våre hender frem som tomme skåler.
Kom til oss, Gud, og gi oss liv fra kilder
utenfor oss selv.

Alt godt, til vårt og andre vel, er dine gaver.
I svakhet fremmer du ditt verk, vår bare kvist
skal skyte knopp!

Vi løfter våre hender opp i bønn for verden.
La dem som lider, finne vern mot kalde hjerters
is og sne!

La våre hendes nakne tre få blomst og blader.
La våre liv få bære frukt til legedom for andres
sår!

Vi venter, etter smertens vår, din nådes sommer.
Og sorg og glede blir til vekst med frukt vi
ikke selv kan se.

Din nådes skaperverk skal skje i tomme hender.
O Gud, all godhets giver: Kom, ta bolig i vår
fattigdom!

(Norsk Salmebok, nr. 710)

*

Irene Wenaas Holte:
KIRKEN MOT ÅR 2000

INNLEDNING

Jeg skal fortelle historien om et folk.

De var blitt bortført fra hjemlandet. En natt var de blitt hentet. Gråtende og engstelige ble de fraktet av gårde. Til et annet land, til annet lederskap, andre skikker, annen kultur og annen tro. De ble rykket opp rått og brutalt, ført bort og plantet ned igjen i et fellesskap, hvor de aldri fant seg tilrette. Hele tida lengtet de etter å komme hjem. De lengtet og gråt, gråt og lengtet. Etter de velkjente åkrene, etter åsene, oliventrærne, vinrankene, etter å bo der de kalte hjemme, etter huset og naboene, vennene og fellesskapet. Etter Gud. Mange av dem døde mens de ventet. Alle begynte de å bli motløse. Likevel holdt de sammen og klynget seg til troen på at en dag skulle Gud hjelpe dem til å komme hjem. En dag skulle livet bli annerledes.

Plutselig en dag skjedde det. Like fort og like brått som da de ble bortført, var de på hjemvei. De skulle hjem. Nå skulle det bli fart i sakene. De skulle takke og prise Gud som hadde fridd dem ut. De skulle bygge kirke og fellesskap. Kirken skulle bli stor og flott, og romme mange. Alle skulle få se hvor takknemlige de var. Størrelsen på kirken skulle fortelle det.

Men hjemme var alt så annerledes. Nye mennesker bodde der. Åkrene skulle dyrkes og ryddes. Husene skulle bygges opp igjen. Det var så mange ting som skulle gjøres. Det gikk langsomt med kirkebyggingen. Noen ble motløse og ga opp. Noen ble sinte og utålmodige. "Hør her", sa de, "nå må dere ta dere sammen. Nå må vi få bygget ferdig denne kirken. Stå På! Hva slags takknemlighet, hva slags Gudstro, hva slags ekthet er det dere viser? Dere er bare opptatt av å bygge på deres eget." Men mange av de som bygget hadde mindre og mindre tid til å bygge. Noen følte seg brydd over å skulle forklare de fremmede i landet hvorfor de bygget. De som var sinte og utålmodige ble bare enda sintere. Det gikk innimellom nesten i stå med byggingen. De som planla fikk ikke med seg så mange. Og de som ønsket å være med, ble litt skremt av alle kravene. Da skjedde det noe merkelig, og nesten utrolig. Det kom en mann til dem en dag med en hilsen fra Gud. Midt inn i det som var deres hverdag kom han og sa: "Dette sier Gud til dere". "Ikke ved makt, ikke ved kraft, men ved min Ånd," sier Herren, Allhørs Gud. Og folket stanset opp og lyttet -, og forstod. Noen forsto at de hadde bygget

- ikke av ydmykhet, men av maktbegjær. Noen forstod at de hadde bygget, ikke ut fra tilhørighet, men av tvang. Noen forstod at de ikke hadde bygget ut av kjærlighet til Gud, men ut av sinne og aggresjon. De hadde bygget ved kraft og makt, men ikke ved Ånd.

Nå kunne de begynne å bygge. Kirken ble mindre enn de hadde tenkt. Den ble ikke så praktfull og storslagen, og det gikk fremdeles ikke så fort. Men de bygget i tro, de bygget fordi de pånytt hadde møtt Gud. Fordi Guds Ånd hadde skapt liv og bevegelse og tilhørighet hos dem. Gud hadde rørt ved hjertene deres, og det begynte å skje noe med fellesskapet deres.

Ikke ved makt, ikke ved kraft, men ved min Ånd, sier Herren Allhørs Gud. Historien er noe omskrevet, men sann. Den skjedde en gang med et folk som kom fra Babylon, et folk som ville bygge kirke, men som ikke riktig syntes at de fikk det til. Et folk som en dag ble møtt av profeten Sakarias, som ga dem et ord fra Gud: "Ikke ved makt og ikke ved kraft, men ved min Ånd, sier Herren Allhørs Gud." Sak 5.6.

Guds kirke og Guds menighet bygges bare ved Guds Ånd.

ET ANNERLEDES FOLK

- ET FOLK SOM BYGGER KIRKE

Vi er samlet til kirkemøte i Den norske Kirke, i 1990. Vi er her fordi vi er en del av Guds folk. Vi óg bygger kirke. Vi ønsker å bygge kirken slik profeten Sakarias kaller til det. Ikke ved makt, ikke ved kraft, men ved Guds Ånd. Vi bærer i oss bildet av en slik kirke - bygget ved Guds Ånd. Vi bærer visjonen om en dagens kirke og en morgendagens kirke i Norge som er annerledes. En kirke som lever, som fungerer, som består av det glade mangfold av forskjellige mennesker. Av seine og raske, av glade og sorgfulle, av rike og fattige, av troende og tvilende, av unge og gamle, av barn og middelaldrende. En levende kirke med et sårbart og nært fellesskap. Et fellesskap som er sårbart, fordi det er nært. Det er nært fordi det våger å ta pulsen på og hente impulser fra det som skjer omkring den. Et annerledes folk vil vi være. Et folk som bygger kirke, så mennesker sier: De møter meg, de betyr noe for meg. I min hverdag.

"Ikke ved makt, ikke ved kraft, men ved min Ånd, skal dere bygge," sier Herren Allhørs Gud.

Men denne kirke vi ser for oss er ikke en åndelig og ullen størrelse. Den skal være til å ta og føle på. Den skal være til å se og oppleve. Vi stilles ved begynnelsen av 90 åra overfor utfordringer som er store og spennende. Og med vårt svar på utfordringene tegner

vi samtidig et bilde av den kirken vi skal gå inn i et nytt tusenår med.

En kirke bygget ved Guds Ånd, der Åndens gjerninger fungerer, er en kirke som er Kristi legeme i funksjon, et annerledes folk der alle er forskjellige, og får lov å være det.

Vi skal i noen minutter drømme litt sammen, om hvordan en kirke, bygd av Guds Ånd, møter utfordringer, - som et annerledes folk.

ET ANNERLEDES FOLK
- I MØTE MED MENNESKERS
RELIGIØSE LENGSEL

Mennesker lengter etter Gud.

Vi møter en ny åpenhet. En lengsel etter tilbedelse og undring, etter en dimensjon som kan gi håp i en verden som på mange måter synes å være i ferd med å gå av hengslene. Mennesker lengter etter Gud. Døpsforeldre, konfirmanter, sørgende. Mennesker ønsker å snakke om Gud. Vi som arbeider i en ungdomsbevegelse, vi har snakket lenge om den økende religiøse lengsel vi møter, særlig hos unge både i vårt land og i Europa. En lengsel etter mening og mål, en lengsel etter å se at livet har andre dimensjoner enn miljøødeleggelser, sult og lidelse, eller har mere verdifulle dimensjoner enn hytta, båten og materiell velstand. Som kirke vet vi at det mennesker lengter etter, det har Gud svar på. Guds svar er Jesus Kristus.

Kirken skal møte lengselen, med Guds svar. Men mange av oss bærer en nagende angst for at den mulighet denne lengselen rommer skal gå vår kirke og våre fellesskap forbi fordi vi ikke møter den. Fordi vi ikke går inn og hjelper mennesker både til å sette ord på det som er deres dypeste lengsel og å gi svar med våre liv. Fordi vi ikke makter å gå inn i et sårbart og nært fellesskap med andre mennesker. Fordi våre fellesskap er blitt de kjekkes, de flinkes, de litt overfladiskes, de engsteliges fellesskap. Fordi vi ikke tør å snakke om vår tro og vår tvil, vår angst og vår uro. Fordi vi blir tafatte og mangler ord når vi skal dele med noen vår tro på Jesus Kristus. Menneskers religiøse lengsel møtes i tiden framover på to måter. I gudstjenesten - med tilbedelse, med lovsang, med undring og ærefrykt.

I menneskers nærhet, - med omsorg og liv. Et annerledes folk våger å løfte fram troens verb på nytt. Å evangelisere, å dele, å be, å tilbe, å bekjenne, å elske. Et annerledes folk møter den religiøse lengsel ved å være

Jesu Kristi synlige legeme i verden, i gudstjenesteliv, i nærhet.

Karl Oskar i Utvandrerne er et eksempel på hvorledes en lengsel og en sorg blir til avstand istedetfor tilflukt. Fordi ingen brakte hans lengsel til et møte med Gud. Vi møter Karl Oskar mens han snekrer kiste til Kristina - hustruen. Han tenker på hennes tillit til Gud. Hun hadde sagt: Jeg har én som jeg kan sette min lit til! Det er en som hjelper meg igjennom alt! Du skal føle samme fortrøstning og tillit som jeg! Jeg har overgitt meg i Guds hånd! Jeg skal stå det over!

Det hadde hun sagt til ham på gangstien langs bredden av innsjøen en kveld i juni måned. Nå var de i de siste dagene av august, og av sin hustru hadde han ikke igjen annet enn en livløs kropp.

(Karl Oskar syntes han hadde fått svar: Hun stolte på Gud, men han narret henne. Hun var et godtroende barn, som overga seg til sin Far i himmelen. Men Faren svek henne. Nå vet jeg det, tenker han: Gud er ingenting å stole på for et menneske.)

I det flakkende skjæret fra ei fjøslykt, snekrer han kiste. Og med det arbeidet snekret Karl Oskar Gud ut av livet sitt. Og ingen snakket med ham om en Gud som ikke hadde villet dette, ingen pekte for ham på en Kristus som ble menneske for å dele vårt liv og bære våre byrder, for å tilgi vår skyld, og åpne stengte dører. En Kristus som ikke kom for å la folk i stikken, men for å hente dem inn til et liv i tro. Ingen forsøkte å trekke han inn i et fellesskap som skulle være Jesu synlige legeme i verden.

Å bygge kirke ved Guds Ånd - er å gi lengtende mennesker hjelp til å møte den levende og oppstandne Jesus Kristus og til å leve denne troen i livet. Våger vi, i våre menigheter å gå inn i en slik nærhet, en slik omsorg, våger vi å skape et slikt gudstjenestefellesskap? Eller vil lengtende mennesker gå kirken forbi, og vandre videre, mens vi står fattige tilbake. For mennesket leter etter en kirke der dører åpnes mot stengte grupper.

Der Jesus Kristus kommer nær, slik at de kan leve i dette nærvær, i tilbedelse og tjeneste.

ET ANNERLEDES FOLK

- DER MENNESKER FÅR VÆRE HELE

- I DAG

Barna og de unge idag er morgendagens kirke sier vi. Aldri avslører vi oss mer enn når vi sier akkurat det. Fordi det er en sannhet som skjuler i seg en dyp løgn.

Løgnen om at vi oppdrar halvferdige kirkemedlemmer til å bli skikkelige om noen år, slik som vi selv. For de unge i dag er dagens kirke, de unge i dag er hele mennesker - i dag! Barnet i dag er dagens kirke, og dagens menighet. Barnet i dag og den unge i dag er deler av vårt fellesskap og vårt ansvar. Deler av vår menighet. Hva betyr det? Det betyr at de er mennesker vi skal gjøre noe sammen med. Mennesker som skal få utvikle sine ressurser og sine muligheter. Som skal få bruke seg selv i tjeneste og omsorg.

For ikke lenge siden gikk flere voksne talere på talerstolen under et bispedømmemøte og snakket om hvor tungt det var å drive ungdomsarbeid, og hvor vanskelig det var å gjøre noe for de unge. Til slutt gikk en av de unge opp og sa: "Dere behøver ikke gjøre noe for oss, for vi vil helst drive arbeidet selv. Vi har ressurser til det selv. Men vi trenger at dere står bak og støtter oss."

Når unge blir fullverdige medlemmer av menigheter, vil det få ganske dramatiske konsekvenser. Menighetsrådet må sette av god tid til å drøfte ungdomsarbeid. Ten Sing, klubb, ungdomsforening må prege høymessen ved sangvalg, tekstlesing, bønneformuleringer osv. De unge må få være en del av menighetens liv, menighet, prester og organister må legge til side prinsipper for hva de liker eller synes. Dette Kirkemøtets sakspapirer og Kirkerådets stillingsbetegnelser ville sett helt annerledes ut dersom barn og unge ble sett på som hele og fullverdige deler av kirken.

Et folk som bygger kirke i Guds Ånd, må se det slik. Hva betyr det? Hva er konsekvensene av å se barn og unge som hele mennesker i dag? Hva er følgene av å gi dem muligheter til å vokse og leve, og delta som hele mennesker i menighetens liv. I gudstjenester, i menighets-samlinger, i forbønnstjeneste og diakoni.

En av følgene er at minimumsløsningene må bort, i forhold til gudstjenesteliv og menighetsfellesskap.

Det holder ikke mål om vi lager familiegudstjenester to-tre ganger i året, eller synes vi er kommet langt, dersom vi har ungdomsgudstjenester et par ganger i halvåret og er glad for at Ten Sing koret synger der og ikke ved høymessen. Da sier vi med vårt program: Barn og unge er ikke verdt så mye, de må bli store først. Den som våger å la barn og unge være fullverdige deler av en helhet handler annerledes. Da skaper vi høymesser hvor barn, unge og voksne kan gi uttrykk for sin tro, sitt trosliv, sine bønner, sine gleder og sin tilbedelse i gudstjenestefellesskapet. Da våger vi å legge til rette for at Jesu ord tales inn i deres liv og hverdag. Da

slipper vi barne- og ungdomslederne til, og lar Ten Sing-korets rytmer smelle til en høymesse, lar glade barnetoner forenes med gitarmusikk, piano, orgel. Da blir høymessen et fellesskap hvor ikke halvparten av menigheten er der for å lære å bli store, voksne og stillferdige.

Da slipper konfirmantene å si: Nå har vi strevd med å formulere bønner, men hvorfor er de bare fine nok for gudstjenester der ingen andre kommer?

Det betyr helt konkret at noen må la sine prinsipper vike. At livet må få lov å leve på lokalt plan. At barn og unge er så viktige at kirkelig ansatte og menighetens lederskap har plikt til å møte dem - som hele mennesker.

Hva betyr dette i forhold til menighetsfellesskapet? Det betyr at barne- og ungdomsleder må gis tilhørighet og status og styrke som noen av våre viktigste medarbeidere i denne kirken.

Konkret må vi slutte å skjele etter om man tilhører en organisasjon eller bare menigheten. Menighetsfellesskapet skal inkludere begge. Ofringer til menighetens barne- og ungdomsarbeid skal tilfalle alt ungdomsarbeid i menigheten, også organisasjonsarbeidet. Det betyr at vi i det store menighetsfellesskapet støtter og videreutvikler og er gjensidig avhengig av hverandre i alt som skjer på barne- og ungdomssektoren. En slik holdning ville også gitt påtakelig endring i arbeidsprosedyrene og komité sammensetning for utredninger til også dette Kirkemøtet.

Mange i denne forsamling kommer fra menigheter hvor man får til noe av dette. Men som helhet betraktet er ikke vår kirke kommet lenger enn til å se på barn og unge som målgrupper. Å vokse i helhetstenkning er en prosess det finnes smerte i, fordi det betyr at alle må la noe vike.

Til Norges KFUK-KFUM får vi altfor mange telefoner som forteller at denne prosessen ikke er kommet i gang. Alt for mange tenåringer som sier: Vi får ikke være med, vi er ikke bra nok, vi har øvd og øvd i Ten Sing-koret, men presten og organisten sier nei. Alt for mange barneledere sier: Vi kan i hvert fall litt om det å forkyne for barn, men i gudstjenesten slipper vi aldri til. Inn i et samfunn som også blir mere og mere barne- og ungdomsfiendtlig, kalles vi til å være et annerledes folk.

Et folk som i Guds Ånd skaper en menighet med frihet og mangfold. Som vet at Gud aldri har skapt mennesker med ressurser og muligheter som Gud i neste omgang ikke synes er brukbare. Et annerledes folk - som lever ut at

alle er hele mennesker i dag. Et folk der alle hører til.

ET ANNERLEDES FOLK MED ET ANNERLEDES LEDERSKAP

En kirke som tar sine medlemmer på alvor, er en kirke der kvinner har en fullverdig plass og funksjon på linje med menn. Ja men, sier vi, statistikken sier jo at vi er mye flinkere enn andre. Det er ingen institusjoner som har så mange kvinnelige medlemmer som norske menighetsråd. Men i denne forsamlingen er prosentsatsen senket til ca 35. For ledernivåene i kirken gjenspeiler slett ikke grasrota. Fremdeles finner vi ikke, med ett unntak, kvinner som ledere i de kristne organisasjonene, og ingen som ledere i kirkelige organer og institusjoner ellers, verken i Mellomkirkelig Råd, IKO eller andre. Fremdeles har vi bare mannlige biskoper. Fremdeles kommer bispedømmeråd etter bispedømmeråd ut og sier: Vi har nominert bare menn. Vi vet at en eller annen gang kommer en kvinne, men det passer ikke akkurat her.

Fremdeles står det fram ledere i kirken og sier: Vi har ikke dyktige nok kvinner i kirken ennå.

Og jeg har lyst til å si til dere. Dere taler usant for å dekke over deres egen feighet. Vi har mange kvinner i kirken som er vel så dyktige som de menn vi møter på alle nivåer. Men dere våger ikke å ta kvinners ressurser og kvinners lederskap på alvor. Dere våger ikke å ta skapertroen på alvor. For det er det det dreier seg om. Det er lett å score billige poeng om rødstrømper og likestilling. Men for kristne kvinner er kamp for likestilling en kamp og en nød for å ta Gud og Guds skaperverk på alvor. Fremdeles sier mange kvinner: Min mann er i menighetsrådet, og det gir meg så mye å gjøre at jeg kan ikke delta mere aktivt selv. Fremdeles holder kirkens menn festtaler om kvinner som lyder omtrent slik: Hadde det ikke vært for kvinnene i vår menighet, da hadde vi ikke hatt all denne gode maten, kaffen og trivselen som vi nå har.

Jeg tilhører dem som er trett og lei av menns offentlige syndsbekjennelser om sin svikt i menighetslivet. For det største sviket er at de ikke har vært villig til å vike plassen og gi reell makt til kvinnene. Vi er lei av takketalene ved de høytidelige anledningene. Vi er lei av de vakre ordene. Og vi er lei av å se at det ikke resulterer i et lederskap, hvor kvinner gis like muligheter og like rettigheter som menn. Vi er lei av å se at denne kirken som består av godt over 50% kvinner, likevel i alle representative og offentlige organer blir representert ved menn. Etter at menn har vært kjønnskvotert så mange hundre år, er det på tide å innføre

kjønnskvotering for å slippe kvinner til. En kirke fram mot år 2000 er en kirke som må ta kvinnelig lederskap på alvor og det er smertefullt det. Kjære prestebroere, for ikke å snakke om bispebroere, for det betyr at dere må vike plassen. Det betyr at dere må gå inn i funksjoner dere tidligere trygt har overlatt til kvinnene, men det betyr samtidig tror jeg, at kirkens målsettinger og kirkens holdninger ville endres. Det ville bety at barns og unges behov ville bli prioritert opp, fordi barn og unge er en del av kvinners omsorg og kvinners ansvar på en annen måte enn de er det for menn.

Det ville også bety at flere menn fikk frigjort tid til å gå inn i nærkontakt med barn og unge, og slik få andre perspektiver inn i sin virkelighet.

Mens verden styres av menn i dress, skal det folk som bygger kirke handle annerledes, og være annerledes. Det skal være et folk med et annet lederskap, et lederskap av kvinner og menn.

ET ANNERLEDES FOLK - I MØTE MED VERDEN

Verden og dens mangfold rykker oss stadig nærmere. Det er ikke lenger rom for den snevre toleranse kirken har hatt tidligere, sier noen. Verden er blitt liten. I møte med muslimer, hinduer, buddhister er det tid for dialog og respekt, sier de.

Vår tro utfordres daglig og nært. Slik må det være. Det er en viktig del av vår tro at alt i hele livet angår Jesus Kristus. Det er ikke slik at troen er i en bås for seg, og mitt liv som arbeider, leder, omsorgsperson er noe helt annet. Troen er gitt meg for å bære gjennom livet og gi svar inn i livet.

Et annerledes folk - er et folk som bygger kirke. Og i vårt møte med verden, vårt møte med utfordringer og krittikk, i vårt møte med en toleranse som går lenger enn respekt for andres tro og valg, må vi fastholdende og vedholdende si: Vi tilhører et folk som bygger kirke. Vi bygger kirke ved å kalle mennesker inn i vårt fellesskap, vi bygger kirke ved å si: Det finnes bare en vei til Gud, og veien heter Jesus Kristus.

Et annerledes folk er et folk som våger å si: Du er velkommen som min venn, du er velkommen til vårt land, jeg vil respektere deg og stå sammen med deg i dine krav om å få beholde din tro, men du skal vite at jeg tilhører et annerledes folk. Et folk som tror at Jesus Kristus er Herre.

Det betyr at vi skal gi rom og livsmuligheter for anner-

ledes troende, andre kulturer, andre religiøse grupper. Det betyr at vi skal møte dem og lære av dem. Men det betyr samtidig at vi i trygghet må kunne fastholde at vårt samfunn er preget av kristne grunnverdier og av våre tradisjoner. Og slik ønsker vi at det skal være. Ikke ved å kjempe mot andre, men ved å bevisstgjøre og styrke dette som vi ser er det rette.

"Jeg er veien, sannheten og livet," sier Jesus. Det finnes alltid et punkt hvor våre og andres veier skilles. Å tro Jesu ord - er å arbeide for at flest mulig mennesker skal finne denne veien, uten at vi murer igjen alternativene for andre.

Vi har en lang vei, og mye arbeid å gjøre for å kunne møte pluralismen i fellesskap. Dersom dømmesyke og intoleranse lever i våre menigheter, hjelper det lite at vårt lederskap taler forbilledlig om dette. Mange av våre menigheter roper så høyt med sitt liv at de overdøver de fine ordene. Et annerledes folk skal leve i den skjøre spenningen. Mellom toleranse overfor andre og trygghet overfor egen basis.

ET ANNERLEDES FOLK - KORSMERKET TIL AVMAKT

Korsmerket til avmakt. Det handler om et folk som i fellesskap og som enkeltmennesker lever i spenningen mellom makt og avmakt. Et folk som vet at den store faren er å bygge på makt. Som vet at en kristen kirke kan bli selvdrivende. På god moral. På klare linjer. På sikringer i formålsparagrafer og styrerepresentasjon. På makt - på dom over alle som ikke passer inn. På avskalling av de utydelige.

På uavhengighet av Kristus. Det går an å miste Kristus, i iveren etter å få maktposisjoner på hans vegne.

I en av sine bøker har Dostojevski en forferdende skildring av hvordan det skjer. Han tar oss med til 1500-tallets Spania, til inkvisisjonens høyborg, der kjetterbålene aldri slukner og tusener på tusener mister livet på grunn av kirkens iver etter å dømme og utøve makt på Jesu vegne. Da kommer Jesus igjen. Vandrende i gatene. Folket kjenner ham og jubler mot ham i glede. Men storinkvisitoren som styrer kjetterprosessene blir rasende og kaster Jesus i fengsel.

Om kvelden går han til Jesus i fengslet og sier: "Hvorfor kommer du nå?" Du er farlig for oss. Du velger avmakten, der kirken velger makt. Du velger frigjøring, der vi velger autoritet. Vi trenger deg ikke lenger. Hva tror du nå at du har å si oss?" Men mesteren tier, inntil han går fram til storinkvisitoren og kysser ham,

og kysset brenner storinkvisitoren i hjertet. Han aner at om han åpner seg for den virkelighet som her er kommet tett inn på ham, for kjærligheten, tilgivelsen, for avmakten, ømheden, sannheten om han selv - ja da må han kassere hele sitt livsverk og handle annerledes. Han nøler et øyeblikk, så går han til døren og sier: "Gå, og kom aldri mere igjen." Og Jesus går.

For der enkeltmennesker og kirke velger makt i stedet for svakhet, autoritet i stedet for frigjøring, dom i stedet for tilgivelse, der brytes fellesskapet med Jesus. Der vises Mesteren på dør.

Da blir det nærgående og vonde spørsmålet: Hva bærer vår kirke og våre fellesskap med seg i møte med andre mennesker? Er det å ha rett, det å ordne opp, det å plassere mennesker i båser, det å ha makt, myndighet og autoritet blitt et mål, en del av byggverket?

Vi tror på en Kristus som i det avgjørende øyeblikk ble ett med vår svakhet, vår avmakt, vår synd. En Kristus som gikk bare en vei for å få innflytelse og makt. Ved å være sannhetens bærer. Ved å være sannheten tro i kjærlighet.

Samtidig er det lett å score billige poeng på å snakke om den fattige, lidende, avmektige kirke. Vi vet alle at det er ikke slik. I hvert fall ikke i vårt land. De fleste av oss ønsker, tror jeg, en kirke som også kjemper politisk, som er kulturskaper, som utøver innflytelse. Dette er en del av vår kirkelige virkelighet. Men kirkens makt må være en makt - til å gjøre det gode. Til å kjempe for sannheten.

Hva slags kirke er det da jeg tegner konturene av? Ikke en kirke som er "velsett over alt", ikke en kirke som vet å utnytte statsapparatets byråkratiske irrganger som våre millionær-null-skatteyttere utnytter skatteloven. Men en kirke, av feilende mennesker, som bare har én styrke. Den bærer fram sannheten, - tro i kjærlighet. Den stiller seg ved siden av barn som misbrukes, unge som nedprioriteres, den taler sannhet om de som lider i ensomhet og uro, den engasjerer seg i miljøspørsmål, i fredsarbeid, i kamp mot urett og undertrykkelse. Den bærer fram sannheten tro i kjærlighet, og går inn i allianser den kanskje ikke alltid føler seg vel ved. Den støtter av og til kvinnebevegelsen, av og til arbeiderbevegelsen, av og til frigjøringsbevegelsen, dens prestes og ledere går i tog bak både den ene og den andre plakaten.

Den vet - at så lenge 20.000 barn dør av sult hver dag, så lenge det fremdeles er god butikk å opprettholde krig og urett, så lenge snuoperasjonen på miljøspørsmål ikke

er gjort, så lenge det finnes mennesker som lever uten evangeliet, så lenge har kirken oppgaver nok, men de løses i avmakt og svakhet. De løses bare ved å bære sannheten fram. En kirke som føler seg uvel og gir uttrykk for det, når den sitter til bords med et politisk lederskap som stadig forverrer livet for syke og svake. Et annerledes folk. En kirke som av og til blir latterliggjort, fleipet med, rystet på hodet av, fordi den ikke spiller spillet. Utnytter mulighetene, - velger makten.

"Han gav avkall på sitt eget, tok på seg en tjeners skikkelse og var mennesker lik. I sin ferd var han som et menneske; han fornedret seg selv og ble lydig til døden, ja, korsets død.

Derfor har Gud opphøyet ham og gitt ham navnet over alle navn." Skriver Paulus i Filipperbrevet og avslutter med å si:

"En dag skal hvert kne bøye seg og hver tunge bekjenne til Gud Faders ære: Jesus Kristus er Herre."

ET ANNERLEDES FOLK
- ET FOLK SOM VÅGER
Å VÆRE ANNERLEDES

Kristne er verken verre eller bedre enn andre, sier mange. Og statistikkene forteller at det er blitt en selvoppyllende profeti. Tall om kristnes delaktighet i incest, alkoholmisbruk, skattesnyteri, egoistisk forbrukermentalitet taler for seg.

Et annerledes folk - som bygger kirke mot år 2000 må våge å være annerledes, våge å leve annerledes. Alex Johnson sa under TT i Skien i 1976 at dersom man ville vinne en forsamlings sympati, så skulle man snakke om synder - som forsamlingen følte at de ikke begikk. Det er få ting som er så trivelige som å dvele ved andres alvorlige synder. Det er vi flinke til. Det skal jeg ikke gjøre nå. Et folk som våger å være annerledes. Fordi de har møtt Jesus Kristus. Hvordan lever de?

Det er et folk som prioriterer annerledes. Mens samfunnet velger makt, karriere, stress og klatrementaliteten, setter Guds folk seg med en kopp kaffe i hagen eller på verandaen, og ser på barna leke, mens de snakker med naboen. Dette er mere enn idyllisk nostalgi. Det er et forsøk på å si at når vi snakker om synd, så begynner vi ofte i feil ende. For vår største synd i dag er å ikke ha tid. Tid til å leve, tid til å lytte, til å leke, til å være - i fellesskap med barn, med venner, med naboer. Vi som bærer viktige papirer mellom komiteer, utvalg og råd, som diskuterer strukturer og planer,

som tilhører det kirkelige jet set med våre stresskofferter.

Hva leser mennesker ut av våre liv om hva vi ser på som verdier? Hva leser de om vårt forhold til mennesker? Hva sier vi dem om det gode liv? Hva er det gode liv? Vi kan ikke nå lenger ved å gjøre mer. Døgnets timer er oppbrukt. Vi mister livet mens vi haster av sted. Vi må begynne å gjøre mindre, og gjøre riktige ting til riktig tid. Å skape samværsformer hvor omsorg, tid, fellesskap, interesse for andre igjen blir honnørord.

Vi skal snakke alvorlig om etikk og moral. Vi skal våge å stille krav til kristen livsstil. Vi skal våge å utfordre til ansvar og et annerledes liv.

Vi skal våge å bygge ned noen komiteer og utvalg og gi tid til hverandre, til å elske det gode fram i medmennesker, elske det gode fram i sine medmennesker.

Når livet går i stykker, sa en ikke-kristen forleden. Da vil jeg gjerne snakke med en kristen venn. Og jeg tenkte. Han har sett et annerledes folk som våger å leve annerledes.

ET ANNERLEDES FOLK - PÅ VEI MOT ET TUSENÅRSSKIFTE

Et folk som bygger kirke i Guds Ånd. Det ønsker vi å være. Vår kirke er annerledes enn det jeg her har tegnet opp. Avstanden mellom visjoner og virkelighet er svært så lang. Altfor mange mennesker sier: Vi ser ikke dette folket. De møter ikke meg. De bryr seg ikke med mitt liv.

Vi utfordres som enkeltmennesker, som fellesskap.

Et annerledes folk er vi, og vi lever i spenningen mellom det å haste - for Herrens ærend har hast, og det å vente - for den som tror, haster ikke. Et annerledes folk som har møtt Jesus Kristus, som kjemper og lengter for å se mere, som våger å vente og være stille.

Et annerledes folk som søker Gud i tilbedelse og stillhet, i lovsang, i bønn. Et annerledes folk som arbeider mens de venter.

For dette folk, som vi er en del av, det trenger fornyelse, en ny spiritualitet, en ny åndelighet. Den gis av Gud til et folk som lengter. Vi ber, Herre Gud, se til oss, vis deg for oss, vis deg for de som søker deg og leter, stå ved siden av dem som lider, så vi ser ditt ansikt når vi ser dem.

Og Gud skal bringe sitt folk til lovsang og tjeneste, slik Arne Skeie skriver om det i en salme, som handler nettopp om det folk som ville bygge kirke når de en dag kom tilbake.

1. Våre harper ustemt henger mellom løv ved Babels flod. Sorgen sprenget gledens strenger. Våre hjerter gråter blod. All våre stolte tro har sviktet. Vi er fanger i et land der hver seiers sang vi diktet, blåste bort som skrift i sand.
2. Men nå hviskes det blant treller om et løfte fra vår Gud. Før den siste dagen heller, skal han veldig fri oss ut. Han skal løse våre lenker, bryte sønder slavebånd. Alt det onde som oss krenker, skal bli knust ved Herrens hånd.
3. Han skal føre oss tilbake gjennom hav og ørkensand. Vi skal snart få se og smake frihets frukt i løftets land. Da skal ingen harpe lenger henge taus på vissen gren. Vi skal stemme våre strenger til en lovsang rik og ren.

Kjære Kirkemøte. Ennå henger mange menigheters harper ustemt, ennå er mange fanger i sitt eget tanke- og maktspinn. Men dere skal stemme strenger til den lovsang for Gud som består i å være Jesu Kristi nærvær i verden. Og det skal skje, ikke ved makt, ikke ved kraft, men ved min Ånd, sier Herren, Allhørs Gud.

*

Enok Bye:
EN HILSEN FRA NORGES FRIKIRKERÅD

Rådsformann,
ordstyrer,
øvrige delegater til
årets Kirkemøte -

Det sies av og til at en overraskelse kommer sjelden alene og for undertegnede ble den i dette tilfelle to- delt. For det første setter jeg som formann i Norges Frikirkeråd, og derved som representant for de 9 fri- kirkesamfunn som historisk og tallmessig har satt sterkest preg på frikirkelandskapet i dette århundre - stor pris på invitasjonen til deltakelse som Kirkemø- tets gjest på åpningsdagen.

For det andre: Å bli gitt anledning til å bringe årets Kirkemøte en hilsen er så langt jeg kjenner vår nære felles kirkehistorie

- en milepæl som jeg håper vil få en videre betydning mot oppgaver som måtte vente oss i fellesskap i ti- den fremover.
- Dessuten gir det uttrykk for en utstrakt hånd som jeg varmt tar imot, og takker på denne måten for invitasjonen på vegne av styret i Norges Frikirke- råd.

Jeg har med forventning, spenning og ettertanke lyttet til de perspektiver som formannens tale og møtets hoved- foredrag trekker opp linjer til, og registrerer at Kir- kemøtet på denne måten signalgir mange områder som be- rører og opptar hele den kristne familien i vårt land såvel i Den norske kirke som innen frikirkeligheten.

Tråder fra den samfunnsutvikling som trolig vil møte oss med økende intensitet og styrke videre fremover på 90- tallet, er godt synlige allerede i dag i 1990. Dette vil stille krav til hele den kristne kirke i vårt land som vi kanskje på lignende måte ikke har stått overfor tidligere.

Betydningen av et tverrkirkelig samarbeide synes å ha skutt fart i løpet av de senere år, og såvel lokalt som på landsplan har forståelsen for at dialog og samarbeide er en viktig bit på vegen videre - blitt større.

Det er derfor mitt håp, mitt ønske og min bønn at vi først og fremst i denne prosessen som institusjoner og som ulike arbeidslag ikke må komme i skade for å skygge

for evangeliets muligheter i en tid hvor mange forhold er i hurtig forandring. Mulighetene vil alltid være til stede for dette om vi blir for opptatt av vår spesifikke egenart og historiske tradisjon.

Samtidig kan det bli viktig å ikke glemme at forut for de store skritt går ofte mange små. Det er tross alt summen av disse som danner grunnlag for større steg. At vegen blir til mens vi går, er en erfaring som ofte har en tendens til å bli borte i alle skrivebordsplaner.

En fortsatt utvikling i det å lære hverandre å kjenne, lytte til hverandre i respekt og vinne erfaring gjennom praktisk samarbeide vil være av stor betydning for det som tross alt er et felles mål:

- At lyset fra evangeliet fortsatt må bli til hjelp og veiledning for nye generasjoner av enkeltmennesker.
- Og at kristen moral, tro og tanke kan øve den innvirkning som vi er overbevist om vil være til gagn for hele det norske folk også i en tid som kommer.

La meg også som eksempel nevne tre av de tiltak som er iverksatt i fellesskap i løpet av den senere tid og som det vil bli spennende å følge resultatene av etter hvert på 90-tallet:

- Et nært og godt samarbeide mellom Den norske kirke og øvrig frikirkelighet i spørsmålet om å sette kirken i Norge på kartet under kommende OL-arrangement i 94.
- Arbeidet med en felles matrise for kristen konfessjonskunnskap i Norge ved Religionsvitenskapelig Institutt i Trondheim, hvor alle kirkesamfunn er representert.
- Felles norsk utgivelse og distribusjon av det såkalte Basel-dokumentet (sluttdokument fra Det europeiske kirkemøtet i -89) om "Fred med rettferdighet for hele skaperverket".

Selv kommer jeg til dette Kirkemøtet med sinnet enda fylt av tanker om helgens begivenheter i min egen hjemkommune Eidsvoll hvor bispedømmeaksjonen "Ung i Borg" utviklet seg til en tverrkirkelig ungdomsfestival med bred tilslutning fra lokalplanet.

Enkelte ganger vet jeg ikke riktig om jeg bare vil hviske det eller ønsker å rope det ut - men virkeligheten er den samme - jeg gleder meg.

Årsmøtet i Norges Frikirkeråd pååla i år administrasjon

og styre å arbeide med rådets plass og utvikling i kirkebildet fremover på 90-tallet. Fram mot vårt årsmøte i 1991 vil dette derfor stå sterkt i fokus.

Til sammen vil alle de avgjørelser og beslutninger som tas i kirkelandskapet, få konsekvenser for den samlede kristne kirkes plass i samfunnsbildet i den tid som ligger foran oss.

Med dette for øye vil jeg fra Norges Frikirkeråds side hilse årets Kirkemøte og ønske det på østlandsk vis: "Ei god og tjenlig arbeidsøkt til beste for hele kirken".

*

IX. GENERALDEBATTEN

Mandag ettermiddag var en sesjon satt av til en generaldebatt.

Følgende hadde ordet:

Per Lønning, Irene Sandvik, Halvor Bergan, Gunnar Salomonsen, Erik Aaraas, Berge Furre, Ole D. Mjøs, Andreas Aarflot, Gunvor Kongsvik, Kåre Sten Larsen, Ragnhild Veiteberg, Ole Nordhaug, Helga Hjetland, Ernst Baasland, Ole Elias Holck, Ola Steinholt, Marit Torp, Olaug Vedvik Torset, Ove Kjelling, Jan-Martin Berentsen, Olaf N. Myklatun, Elise Haugland Madsen, Bjørn Bue, Kristen Kyrre Bremer, Astrid Grude Eikseth, Anne Louise Tveter, Fredrik Grønningsæter, Nils Kristian Lie, Finn Olav Myhre.

KORT OPPSUMMERING AV DEBATTEN

Debatten var lagt opp som en åpen utveksling av synspunkter. Et bredt register av aktuelle temaer ble berørt, til en viss grad med tilknytning til spørsmål reist i Kirkeråds-formannens åpningstale og Irene Wenaas Holtes foredrag om "Kirken mot år 2000".

Allerede første taler anslo en linje som preget debatten, ved å karakterisere 90-årene som et "besinnelsens tiår". 80-årenes reformer og 70-årenes statskirkedebatt var tilbakelagt, og de fleste talerne var tydelig opptatt av utfordringer som ventet på innsats innenfor rammen av de oppnådde ordninger.

Håpet om en fornyelse mot år 2000 ble av flere talere knyttet til en vitalisering av menighetslivet: Det som ikke skjer lokalt, skjer ikke! En dynamisk menighets-tenkning, med åpenhet for nye menighetsformer, ble fremstilt som en utfordring, som også kunne gjøre endringer i regelverket aktuelt.

Den sterke fokuseringen på lokalmenigheten gav seg uttrykk ved at flere talere understreket omsorgsoppgaven som særlig aktuell. "Kutt ned aktiviteten og bruk tiden til fellesskap og omsorg!" Hovedforedragets gjennomgangstema "Et annerledes folk" ble tatt opp av flere talere og særlig knyttet til omsorgsoppgaven og diakonal utfoldelse. Kirkens diakoni representerer en motkultur, og i større perspektiv kan det ses som et uttrykk for kirkens ansvar for velferdsstaten.

Gudstjenestelivet var også et tema som ble understreket. Liturgifornyelsen har gitt seg positive utslag både i ressurssterke og ressursvake menigheter, og det ble påpekt en klarere forståelse for sammenhengen mellom diakoni og liturgi.

Flere talere var opptatt av kirkens forhold til barn og ungdom og fulgte opp hovedforedragets inntrengende appell om ansvar. Det ble henvist til det siste ti-årets sterke nedgang i oppslutningen om ungdomsarbeidet med oppfordring til en klar prioritering når det gjelder de unge. Samtidig ble behovet for en rett holdning påpekt: Barn og unge er ikke en målgruppe, men medarbeidere.

Debatten underslo ikke at kvinnens plass i kirken er et stadig aktuelt tema. I kirkens lederskap er kvinnene fremdeles dårlig representert, og det er behov for en holdningsendring. Kvinnene må lære seg til å si ja til ansvar, og menn må lære at det er like naturlig at en kvinne er leder.

Arbeidssituasjonen for de ansatte ble naturlig nok viet oppmerksomhet. Bemanningsforholdene gjør arbeidspresset utålelig sterkt for mange, og det er et problem som må prioriteres. De ansatte må bli gjenstand for kirkens omsorg, og det må skje ved effektive tiltak.

Behovet for bevisst prioritering ble for øvrig påpekt i mange sammenhenger, og som et generelt redskap ble begrepet målstyring nevnt av flere. Tapet av enhetskirken på den ene side og den økende kirkelige selvstendighet på den annen side gir kirkelige organer større forpliktelse til bevisst målstyring for virksomheten.

I den sammenheng ble lederrollen påpekt som vesentlig. Kirken har et budskap som ingen andre har, og kirken har muligheter som ingen andre organisasjoner har. Skal mulighetene virkeliggjøres, kreves en bedre forvaltning av kirkens menneskelige ressurser som finnes i de tusen arbeidsfellesskapene rundt om i landet. En konstruktiv debatt om lederrollen i den lokale kirke er dermed en vesentlig oppgave.